

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Aalborg Universitet

Bosætning i yderområder

Ærø, Thorkild; Andersen, Hans Skifter; Suenson, Valinka

Publication date:
2005

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Ærø, T., Andersen, H. S., & Suenson, V. (2005). *Bosætning i yderområder*. SBI forlag. SBI Nr. 2005:03

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Bosætning i yderområder

Bosætning i yderområder

Thorkild Ærø
Valinka Suenson
Hans Skifter Andersen

En mand kom til en landsby. Han ledte efter et sted at bo, og spurgte derfor kvinderne i landsbyen: "Hvordan er det så med folkene i Jeres landsby?"

En af kvinderne svarede: "Tja...hvordan var det at bo der hvor du kommer fra?" Og manden svarede: "Det var et forfærdeligt sted".

"Så bliver det garanteret også sådan her", svarede kvinden.

Senere kom der en anden mand til landsbyen, og også han spurgte kvinderne til råds om, hvordan det var at bo i byen.

"Tja...hvordan var det at bo der, hvor du kom fra?", svarede de.

"Jamen det var et fantastisk sted", sagde manden.

"Nå, men så bliver det det garanteret også her", lød svaret fra kvinden.

Gl. kinesisk historie genfortalt af tilflytter til Grenå.

Titel Bosætning i yderområder
Serietitel SBI 2005:03
Udgave 1. udgave
År 2005
Forfattere Thorkild Ærø, Valinka Suenson, Hans Skifter Andersen
Sprog Dansk
Sidetal 98
Litteratur-
henvisninger Side 45
Emneord Yderområder, flytninger, mobilitet, boligpræferencer.

ISBN 87-563-1223-7

Pris 215,00 Kr. inkl. 25 pct. moms
Fotos Thorkild Ærø
Omslagsfoto Thorkild Ærø

Udgiver Statens Byggeforskningsinstitut
Dr. Neergaards Vej 15, DK-2970 Hørsholm
E-mail sbi@sbi.dk
www.sbi.dk

Eftertryk i uddrag tilladt, men kun med kildeangivelsen: SBI 2005:03: *Bosætning i yderområder*. (2005)

Indhold

Forord	4
Indledning	5
Projektets hovedkonklusioner	10
Flytninger til og fra de undersøgte yderområder - resultater fra undersøgelsens registerbaserede analyser	17
Mødet med et yderområde - resultater fra projektets fokusgruppeinterview	35
Litteraturliste	45
Bilag 1. Tabelsamling - registerbaseret analyse	46
Tabeller i rapportdel	46
Bilag 2. Flytninger til og fra yderområderne, samt de nærmere omstændigheder ved bosætning	58
Bornholm	58
Samsø	63
De fiskeriafhængige byer	69
Vestsønderjylland	74
Grenå og Nørre Djurs	78
Morsø og Sallingsund	82
Sydfyn	87
Lolland-Falster	91
Vendsyssel	95

Forord

Denne rapport er udarbejdet på bestilling af Erhvervs- og Byggestyrelsen og udgør en del af afrapporteringen af forskningsprojektet *Bosætning i yderområder*. Formålet med projektet har været at give ni regionale vækstsamarbejder inspiration og input til udarbejdelse af lokale strategier for øget bosætning.

De ni vækstsamarbejder gennemføres i forlængelse af regeringens *Den Regionale Vækststrategi*, udgivet i maj 2003, og målet er at styrke erhvervsudviklingen og bosætningen i disse områder. Vækstsamarbejderne dækker små og mellemstore regioner (mindre byer med tilhørende oplande) med en forholdsvis lav erhvervsindkomst. Her bor ca. ni pct. af Danmarks befolkning svarende til 500.000 personer.

Store dele af den viden der er tilvejebragt med forskningsprojektet afrapporteres med denne rapport, men en vigtig formidling er sket undervejs i projektet, på møder i de ni områder. Det har således været en vigtig ambition at formidle de opnåede resultater direkte til de deltagende kommuner og andre interessenter.

Overheads fra de lokale præsentationer kan downloades fra SBI's hjemmeside (www.sbi.dk).

Vi vil gerne takke de mange tilflyttere til de 45 kommuner vi har talt med, samt ansatte i kommunerne i de ni områder, og medarbejdere ved Erhvervs- og Byggestyrelsen, der beredvilligt har medvirket med oplysninger, bistand og konstruktive kommentarer.

Statens Byggeforskningsinstitut
Afdelingen for Boliger og Byfornyelse
Januar 2005

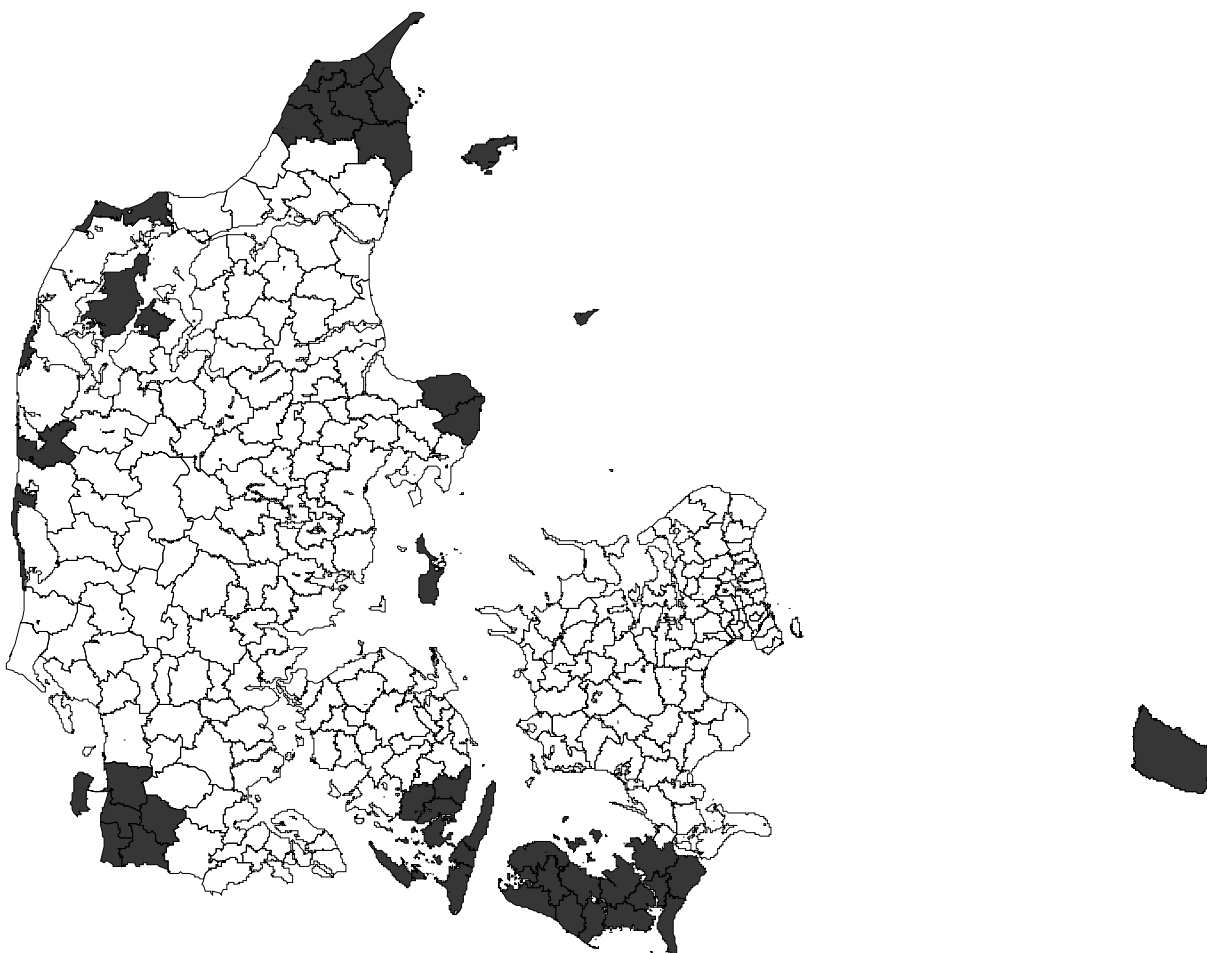
Hans Skifter Andersen
Konstitueret forskningschef

Indledning

I foråret 2003 præsenterede Økonomi- og Erhvervsministeriet regeringens *Den Regionale Vækststrategi*. Med strategien ville regeringen sikre en balanceret regional udvikling, således at alle egne af landet kunne bidrage til den økonomiske vækst. Målet med strategien og de tilhørende initiativer var, at Danmark skulle fastholde sin topplacering som et af de lande i Europa, der har den højeste grad af økonomisk lighed mellem landets regioner.

Analyserne i strategien viser, at der generelt er en god regional balance i Danmark, men at nogle af de geografiske ydreområder har svært ved både at holde trit med den økonomiske vækst i resten af landet og ved at fastholde og tiltrække borgere. Derfor sigter initiativerne i strategien på at styrke erhvervsudviklingen og bosætningen i disse områder. Strategien udpeger en række små- og mellemstore regioner (mindre byer med tilhørende oplande) som Bornholm, Lolland-Falster, Sydfyn og det nordligste Jylland, hvor i alt ca. ni pct. af Danmarks befolkning bor. Samtidig iværksættes en indsats for de områder langs den jyske vestkyst, der rammes hårdt af nedskæringer i fiskekvoterne.

Regeringen ønsker, at også disse områder af landet vil være attraktive områder for bosætning, og at borgerne får mulighed for at bo nær de kvaliteter de lægger størst vægt på. Denne rapport handler om disse forskellige kvaliteter.

Figur 1. Områder og kommuner der indgår i De Regionale Vækstsamarbejder.

Projektets formål

Forskningsprojektet Bosætning i yderområder, der ligger til grund for denne rapport, har taget sigte på at tilvejebringe ny viden om bosætning - præferencer og barrierer herfor - i yderområder. Målet har været en nærmere karakteristik af, hvem der flytter til- og forlader områderne, hvorfor man vælger at bosætte sig her, og hvad der afholder andre fra at gøre det samme. I projektet er der gennemført en nærmere analyse af de kvaliteter tilflyttere har lagt vægt på, og deres generelle tilfredshed med at bo i de undersøgte områder. Projektet har taget sigte på at etablere et kvalificeret grundlag for en *stedsspecifik strategisk planlægning for bosætning*.

Projektets mål er søgt indfriet gennem en nærmere afdækning af:

- De forhold og den situation, der karakteriserer borgere, der inden for de seneste år er flyttet til et af ni afgrænsede områder.
- Tilflytternes syn på områdets kvaliteter og herligheder. Forhold, der i særlig grad er afgørende, når man vælger at bosætte sig i et yderområde.

Eksisterende viden

Boligvalg og præferencer er tidligere undersøgt (Byforum, 2001; Ærø, 2002). Disse undersøgelser opererer på et overordnet generelt plan, eller et byorienteret plan, mens den eksisterende, forskningsbaserede viden om bosætning i landdistrikter er relativ begrænset.

Enkelte studier af mobilitet har redegjort for balance og flyttestrømme mellem de større byer og yderområderne. De viser, at det fra midten af 1980'erne og frem er i byerne, man har oplevet den største befolkningstilvækst. Med undtagelse af Frederiksborg og Vestsjællands amter har der således været en fraflytning fra landdistrikterne til de større bysamfund (Betænkning fra Erhvervs- og Bypolitisk Udvalg, 2001). Andre undersøgelser har påvist, at personer med videregående uddannelse dominerer blandt de, der flytter på landet, mens unge ofte bliver boende på landet, hvis de også boede der under uddannelsen (Graversen et.al.1997).

Hvad angår de, der allerede bor på landet, og deres motiver herfor, blev der i forbindelse med *Landdistriktsredegørelse 1997* gennemført en undersøgelse af Vilstrup Research. Undersøgelsen var baseret på spørgeskemaer om, hvilke fordele folk fandt vigtigst ved at bo på landet. Blandt hovedresultaterne var, at mange fandt det vigtigt at bo i smuk og spændende natur.

Når det gælder motiver til at flytte, ved vi fra to undersøgelser af boligpræferencer, at ca. 27 pct. af den danske befolkning ville foretrække at bo på landet eller i en landsby, hvis de frit kunne vælge (Byforum, 2001; Ærø, 2002). (Se Tabel 1).

Tabel 1. Nuværende og ønsket lokalisering for boligen inden fem år. Andele i pct.

	Ønsket	Nuværende lokalisering
Centrum i en større by	9	9
Et boligkvarter i en større by med gader og gårde	8	11
Et forstadsboligkvarter med veje og grønne arealer	28	27
En mindre eller mellemstor by	24	27
En landsby	12	14
Ude på landet	17	13
Ved ikke (nævnt spontant)	1	0
I alt	100	100
Antal personer	1512	1512

SBi og Byforum, 2001 (På basis af telefoninterview).

Som opgørelsen viser, er der højere andele der svarer, at de ønsker at bo i 'en landsby' eller 'på landet' end de andele af de adspurgte, der allerede gør det.

Tabellen skal imidlertid læses som adskilte kolonner. Opgørelsen fortæller således ikke, hvor de der ønsker at bo på landet bor for nuværende. Og hvor store andele af de, der allerede bor på landet, som ønsker at blive boende.

En nærmere analyse vil her kunne afdække, hvem det er, der ikke realiserer præferencen for livet i de mindre byer og på landet. Hvad de har lagt vægt på, vil her kunne bidrage til opstillingen af mulige forklaringer på fra-valget af yderområder.

Intuitivt set burde der være basis for en successiv reproduktion af befolkningsgrundlaget i yderområderne, når en større andel ønsker at bo der. Men trods interessen er det altså ikke alle, der realiserer drømmen om at bo på landet. Det kan der være flere grunde til. Når få vælger at flytte til disse områder, kan det skyldes en forstilling om, at de mindre bysamfund efterhånden er tømt for service og arbejdspladser. At konkurrencen fra de kulturelle og oplevelsesmæssige tilbud i større byer er for stor. At caféliv, shopping og underholdning og andre oplevelser, værdsættes højt, eller at kvaliteten af de eksisterende boliger og deres beliggenhed i disse områder er lav. Hvad angår den sidste hypotese, vil en lettere adgang til at bosætte sig i yderområder, der rummer rekreative, naturmæssige herlighedsværdier, formentlig kunne øge bosætningen.

Projektets metode og data

Projektet er gennemført i to overordnede analyser baseret på to hovedkilder

- Data leveret af Danmarks Statistik, med til- og fraflytterne til en række udvalgte yderområder i henholdsvis 1992 og 2002.
- Fokusgruppeinterview med tilflyttere til de ni yderområder.

Registerbaseret analyse

Ved hjælp af en flyttedatabase leveret af Danmarks Statistik, er der således gennemført en registerbaseret, kvantitativ analyse af til- og fraflyttere til de ni yderområder i 2002. Det er i den forbindelse kortlagt, hvilke personer og husstande, der flytter til og fra de ni yderområder, og hvilken bolig de flytter til. Karakteristikken er baseret på oplysninger om sociale og økonomiske forhold hos beboere og husstande, givet ved oplysninger om alder, fødsels-sogn, familietype, socialgruppe, branche/arbejdsstilling, arbejdssted samt BBR oplysninger om den bolig, de er flyttet til eller forlader. Analysen bygger primært på sammenligninger af til- og fraflytterne til de ni områder, men i visse tilfælde sammenholdes opgørelsen med til- og fraflytterne i 1992, samt de fastboende i området. Den sidste type sammenligninger er foretaget med udgangspunkt i SBI's 10 pct.-stikprøve af personer og boliger i hele landet.

Projektets anden analyse er kvalitativ i sin metode, og baseret på oplysninger fra tilflyttere til de ni områder indsamlet under en række fokusgruppeinterview.

Formålet med denne fase i projektet har været at opnå kendskab til personlige erfaringer med at flytte til et af de ni områder, deres motiver til at bosætte sig her samt deres tilfredshed og skuffelser i den sammenhæng. Sammenholdt på tværs af de ni områder, giver denne del af analysen indsigt i potentialer og barrierer for en øget bosætning, hvor midlet er en afdækning af variationen i de kvaliteter, områderne tilbyder.

Et fokusgruppeinterview er en samtale mellem flere deltagere og en interviewer. Formålet er at skabe dialog mellem brugerne om udvalgte problemstillinger eller temaer. Brugere opfordres til at komme med synspunkter og meninger, og metoden er især velegnet til at få en gruppe brugere til at fortælle – og argumentere for – deres holdninger og vurderinger i forhold til et på forhånd udvalgt tema.

Under fokusgruppeinterviewene i de ni områder blev tilflytterne udspurgt om motiver og årsager til valg af bolig. Denne metode rummer i særlig grad mulighed for at afdække variationer i de adspurgtes motiver, betydningen af

afstande til arbejdsplads mv. kunne afdækkes, og dermed samtidig variationen i de kvaliteter, der knytter sig til de forskellige typer af yderområder.

Udtræk til fokusgruppeinterview med fra- og tilflyttere

Deltagerne i interviewene er flyttet til en af de respektive kommuner inden for det seneste år, og de blev fundet ved hjælp af udtræk fra Folkeregisteret. Udvælgelsen af deltagere skete i samarbejde med kommunerne, ud fra krav om en vis spredning i alder, køn, familiestatus og fraflytningskommune. Blandt deltagerne var der således både unge og ældre, enlige og par. Majoriteten af udtrukne er flyttet til området, fra en anden region, mens enkelte af de udtrukne er flyttet internt i området. Den sidste gruppe af tilflyttere er inddraget, fordi de har friske erfaringer med områdets boligtilbud og samtidig har været potentielle fraflyttere.

De udtrukne tilflyttere blev kontaktet pr brev, og inviteret til at deltage i fokusgruppeinterviewet. De blev siden kontaktet igen pr. telefon, og spurgt om de ville deltage i det annoncerede møde. I denne fase var der et ret stort frafald. Der var flere, der ikke lykkedes at træffe, nogle var forhindrede på den fastsatte dag og endelig var der en del, der ikke var interesseret i at deltage i undersøgelsen. Ca. 30 personer i hvert af de ni områder modtog et brev, og der endte typisk med at deltage 8-10 personer fra hvert område i hvert af de ni interview.

Blandt de, der ikke var interesserede, mente nogle, at de ikke kunne bidrage til projektet. Nogle var født og opvokset på egnen, havde i en kortere periode været bosat i andre dele af landet og var nu vendt tilbage. Derfor mente de ikke, at de havde 'valgt' området. De havde ikke tænkt så meget over kvaliteter og herligheder, men var blot vendt tilbage til deres familie og hjemstavn.

Andre af de, der afviste at deltage, forklarede, at de havde haft særlige grunde til at flytte, og de mente ikke at deres flytning kunne siges at være typisk. Det gjaldt fx et par, der var flyttet til et af områderne på grund af en bestemt trosretning.

Temaer i fokusgruppeinterview

Hvert af de ni fokusgruppeinterview varede to timer. Deltagerne fik indledningsvis en kort introduktion til projektet og formålet med deres deltagelse. Derefter fik hver deltager mulighed for at fortælle kort om baggrunden for deres flytning, situationen omkring denne og deres kendskab til området. Dette banede vej for uddybende spørgsmål senere i interviewet, samtidig med at de enkeltes fortællinger gav de øvrige deltagere et indblik i de andres situation samt forskelle og ligheder i deres prioriteringer i forhold til livsform og livsstil.

Efter denne indledende runde tog interviewet udgangspunkt i en række emner. Tilflytternes kommenterede emnets betydning, forventninger og tilfredshed blev diskuteret, ligesom der blev spurgt til, hvilke forhold der kunne fremme bosætning. Emnerne i spørgerammen var:

Boligen: udbud, kvalitet, beliggenhed

Og herunder

- Ejerbolig eller lejebolig
- Udbud, typer og beliggenhed
- Økonomi
- Særlige kvaliteter og herligheder
- Boligens betydning (ombygningsprojekt, hobbylandbrug, repræsentation)

Om boligområdet – nærmiljøet - stedet

- Modtagelse af naboer og lokalsamfund
- Naboskab og relationer
- Omgangsformer, integration og konflikter
- Nærhed til familie og venner (regionalt)

Om beskæftigelse og pendling

- Jobmuligheder
- Transport
- 'simple living'

Fritidssituationen

- Nærhed til og brug af rekreative naturområder
- Foreningsliv
- Kulturelle tilbud
- Indkøbsmuligheder- udbud og faktisk brug

Offentlig service

- Institutioner, skole, ældrepleje
- Hospitalsdækning

Projektets hovedkonklusioner

Flere områder med flyttemæssigt overskud

Der flyttes omtrent lige meget internt i de ni undersøgte områder, men der flytter generelt flere til end derfra i 2001, modsat situationen i 1992. Flere områder har således en positiv nettotilflytning i 2001. Det gælder især Samsø, Bornholm og Lolland-Falster, mens Nordjylland (Vendsyssel), Vest-sønderjylland, Grenå og Nørre Djurs, samt de fiskeriafhængige byer ved den jyske vestkyst, har en svagt negativ nettotilflytning i 2001.

Det er de unge, der forlader områderne, og det er de ældre par og par med børn, der flytter til. 2/3 af tilflytterne er i beskæftigelse, og de udgør en mindre andel end de, der forlader områderne. Det betyder, at der er flere på pension og arbejdsløse, der flytter til, end væk.

De 28 pct., der er i beskæftigelse og som har arbejde i det område de er flyttet til, arbejder typisk inden landbrug, fiskeri og fremstilling, og dermed de brancher der traditionelt dominerer i disse områder. De der bosætter sig i områderne, men arbejder udenfor – pendlerne, som i gennemsnit udgør 36 pct. af tilflytterne – arbejder i andre sektorer: handel, privat service og i den offentlige sektor. Mens godt halvdelen af alle tilflyttere flytter til en lejebolig, flytter betydeligt flere af de der pendler til en ejerbolig.

Tre typer tilflyttere – 'de lokale', 'de opsøgende', og 'de frie og selvkørende'

Undersøgelsen viser, at tilflytterne til de ni områder typisk befinder sig i en af tre situationer.

Nogle flytter 'tilbage' til det område de har boet i under deres opvækst og barndom. De vender tilbage efter et uddannelsesforløb eller i forbindelse med et jobskifte. Andre flytter tilbage, når de bliver skilt eller på anden måde kommer i en situation, hvor de får brug for familie og venner. Denne type af tilflyttere har et relativt godt kendskab til området, bliver nemt integreret og falder hurtigt til. De kender til kvaliteterne i området, hvoraf mange har været svære at undvære. Flere nævner fx havet, som noget de gerne ville tilbage til. De kommer tilbage, hvis de kan finde en løsning på jobsituationen.

Andre tilflyttere har omhyggeligt, efter mange overvejelser, valgt at flytte til et af de undersøgte områder. De er tilflyttere uden nævneværdige relationer til hverken stedet eller dets beboere. Nogle kvitter jobbet, 'sætter dét og løber en risiko', som de siger. For langt de fleste er det dog så som så med risikoen, for de fleste sikrer sig med mindst én indkomst i husstanden, før de flytter. Siden lykkes det for mange - relativt hurtigt - at vende tilbage til arbejdsmarkedet igen.

Denne type af tilflyttere har en drøm, de søger at realisere. På boligsiden handler drømmen om realisering af et boligprojekt. Gennem istandsættelse og ombygning søger de, at 'få det som man vil have det'. Og de undersøgte yderområder rummer alle boliger, der kan honorere disse drømme. Her kan man få bygninger af bygningskulturel kvalitet, til priser tilflytterne synes de har råd til, sammenlignet med priserne i de områder de kommer fra.

Men også forventninger om et godt nærmiljø og et ønske om nye sociale relationer indgår i drømmen. De bygger på en forestilling om at man her - i modsætning til livet i de større byer - kan opnå en mere tryk tilværelse i et tættere og måske mere forpligtende fællesskab. Af disse grunde er denne type tilflyttere afhængige af lokalsamfundet - både i form af inddragelse og accept. De er engagerede og har viet deres liv til stedet.

Endelig viser undersøgelsen, at der er en tredje type af tilflyttere. Det er de, der søger områdernes bolig- og naturmæssige herligheder, men som ikke er afhængige af sociale relationer til beboerne på stedet. De er relativt

uafhængige, fordi de bevarer deres sociale netværk, hvor de kommer fra. De pendler typisk ud af området, 'fjernarbejder' eller har forladt arbejdsmarkedet for at realisere en otiumtilværelse.

Typologien med de tre typer af tilflyttere, og deres karakteristika, er vist i skematisk form i tabellen herunder.

Tabel 2. Tre typer af tilflyttere baseret på variationer i tilflytternes relation til området.

Tre typer af tilflyttere	'De lokale': De der kommer tilbage	'De opsøgende': De der søger et simpelt liv	'De frie og selv-kørende': De der søger herlighed
Stedstilknytning	Stærk	Middel	Svag
Kendskab til området baseret på	Opvækst Familie Stedstilknytning	Ferieophold Sommerhus Koloni Uddannelse/udstationering	Kender primært områderne ud fra det ydre indtryk: naturen
		Markedsføring	
Jobsituation	Job i området Pendler gerne langt	Kvitter job Ønsker at arbejde og bo samme sted	Pendler gerne langt Fjernarbejder
Boligvalg	Det funktionelle	Det originale og typiske	Det særlige og herlige
Integration	Iboende	Succes er betinget af integration	Succes ikke betinget af integration
Motiver for at flytte til et af de undersøgte områder	'At komme hjem'	Afstresning Socialt sammenhold Autensitet Tryghed	Herlighed Status Frihed
Afhængighed af lokalsamfund	Høj	Meget høj	Lav
Tilknytning til lokalsamfund	Eksisterende netværk	Søgning til foreninger, skole	-
Opfattelse af lokalsamfundet	Realistisk	Forventningsfuld / illusorisk	Har ingen mening
Satsning?	'På sikker grund'	Satser og brænder broer	'På sikker grund'
Konflikt	Med tilflyttere (og turister)	Med de fastboende – som ikke tager pænt imod tilflytterne og deres ideer	Nej

Uanset type er tilflytterne helt overvejende glade for at være flyttet til området og den nye bolig. De fleste holder af stedet og kunne ikke tænke sig at bo andre steder. Som tabellen viser, har de tre typer af tilflyttere en del til forskel, men ét forhold er de enige om, og det er, at omverdenen – vennerne i byerne – ikke har sans for, hvad det vil sige at bo i området. De kender ikke nærmere til disse steders kvaliteter og de naturmæssige herligheder, som alle områderne rummer.

En kvalificeret og ærlig markedsføring, italesættelse og en visuel synliggørelse af områdernes kvaliteter og herligheder ville her kunne højne det generelle kendskab til områderne, og på længere sigt kunne skaffe flere tilflyttere.

Boligudbud

Boligudbuddet i de undersøgte områder karakteriseres af tilflytterne som varieret, både med hensyn til beliggenhed og kvalitet. Når det gælder beliggenhed, er det ikke herligheder, der mangler. Boliger med fx havudsigt findes på markedet, de kan være relativt dyre, men de er i handel.

Kvalitetsmæssigt fås der på tilsvarende vis boliger i alle dele af spekteret. Her går tilflytterne typisk efter de uspolerede, originale boliger, der trænger til istandsættelse. Og det lykkes for dem vi taler med, hvoraf flere lykkeligt beretter om fundet af deres drømmehus. De vil gerne lave noget på deres nye bolig og mange bygger om. De undgår de moderniserede huse, hvor de risikerer at komme til at betale for tidligere ejeres uønskede moderniseringer.

En variant af disse 'projektmagere' er den minoritet, der vælger at starte med at købe en grund og siden opføre et nyt hus, evt. i en medbyg-entreprise. En anden minoritet søger og finder mere eller mindre indflytningsklare boliger i god stand. I kommunerne langs vestkysten er der fx efterspørgsel på parcelhuse opført fra sidst 1970'erne og frem.

Tilflyttere til lejeboligmarkedet er relativt svagt repræsenteret i undersøgelsens fokusgruppeinterview, selv om vi fra undersøgelsens registerbase-rede del ved, at omtrent halvdelen af tilflytterne flytter til en lejebolig. De, der har erfaringer med dette marked, fortæller typisk, at der også her er et bredt udbud. Der er også en del enfamiliehuse og herunder stuehuse til leje, om end i en noget svingende kvalitet.

Både de der lejer og de der køber en bolig, møder boliger, der lugter af fugt og deciderede 'håndværkertilbud'. Nogle steder ligger disse dårlige boliger i landsbyer og bydele, der er domineret af forfald. Andre steder berettes der om forfaldne boliger i form af enkelthuse på landet. Forfaldet efterlader de boligsøgende et negativt indtryk, som i værste fald skræmmer potentielle tilflyttere væk.

Glyngøre - et eksempel på den positive effekt byfornyelse kan have.

Nogle steder finder man først den gode boligkvalitet bag et mindre charmerende bælte af triste bygninger og boliger. Det gælder fx i byer der oprindeligt er opført i tilknytning til en hovedvej. Mange af disse byer efterlader et indtryk af et nærmiljø og boliger, der er ødelagt af evig trafikstøj. De forbi-passerende opdager ikke, at der i områderne bag vejen ligger velfungerende boligområder i gode omgivelser.

Tilflytternes erfaringer med boligudbuddet i yderområderne viser, at der både er behov for en synliggørelse af skjulte boligkvaliteter og for forbedring af nedslidte boliger og triste byområder. Mange tilflyttere anbefaler således, at de kommunale myndigheder gør en særlig indsats i områder som disse.

Det kunne fx ske gennem opfordringer til private om til at gennemføre fornyelser, evt. med støtte i henhold til byfornyelsesloven. En anden mulighed er, at det offentlige går i gang med at forny de offentlige anlæg og udstyr i disse områder – fortove, veje og pladser.

Boligområdets beboersammensætning og naborelationer

Boligområdets beboersammensætning og relationer til de nye naboer er forhold, de fleste tilflyttere er berørte af. Tilflytterne kommer imidlertid med vidt forskellige forventninger i den retning, som skitseret i tekst og tabel herover (Tabel 2).

En del af tilflytterne kommer oprindeligt fra området. De vender fx tilbage efter endt uddannelse. Andre kommer, fordi de vælger området til, ud fra deres forestillinger om det liv, de her får tilbudt. De er forventningsfulde og forholdsvis krævende, for de har satset og er sårbare. Men de har besluttet sig for stedet og medbringer en masse energi og et engagement, der bør betragtes som en potentielt berigende faktor i alle områder. Denne gruppe af tilflyttere bør man tage godt i mod, værne om og servicere. Flere giver imidlertid udtryk for en skuffelse over modtagelsen.

Undersøgelsen tyder på, at man bør forsøge at gøre noget ved tilflytternes skuffelse med en bedre modtagelse fra kommunal side. Den kan fx ske ved at højne informationsniveauet om faciliteter og foreninger i området, og ved give tilflytterne friбилletter til offentlige anlæg og kulturelle oplevelser – som man gør i nogle af de undersøgte områder. Man kunne arbejde på, at få de nuværende beboere til at tage godt imod tilflyttere, og ikke pr. automatik opfatte tilflyttere som et problem.

Men tilflytternes skuffelser bør også give anledning til overvejelser om, hvordan man giver tilflyttere og potentielle tilflyttere en mere realistisk opfattelse af, hvad det vil sige at bo i området, herunder at det kan tage nogen tid at blive optaget i et lokalsamfund. Grundlaget for mere viden på dette område kunne med fordel etableres med hjælp fra tilflyttere.

Hverdagslivet og vinteren i et yderområde kan i mange tilfælde stå i stor kontrast til det område man kender fra ferieophold, forklarer tilflytterne. (Nysted).

Beskæftigelsessituation og pendling

Yderområdernes begrænsede jobmuligheder er et forhold, som tilflytterne omtaler som afgørende for øget tilflytning. For nuværende er der da også en højere andel i beskæftigelse, der forlader områderne, end der flytter til, og der er lidt flere pensionister og arbejdsløse blandt til- end fraflytterne. Gruppen af personer helt uden for arbejdsmarkedet er der meget fokus på, mens man glemmer at glæde sig over, at de reelt kun udgør 1/3 af det samlede antal tilflyttere – 2/3 af tilflytterne ér i beskæftigelse.

Stort set alle tilflytterne havde en afklaret jobsituation inden flytningen. De havde arbejde i området eller besluttet sig for at pendle. Flere havde relativt hurtigt fundet et arbejde i området – til deres egen overraskelse.

På den måde viser undersøgelsens interview kun beskedne tegn på, at nogle tilflyttere bruger yderområderne til den rene udgave af fænomenet 'simple living', hvor flytningen indgår i et ønske om helt 'at stå af' arbejdsra-
cet. En særlig optimisme gælder da også de steder, hvor infrastrukturelle in-
vesteringer i vej- og togforbindelser forventes at hægte flere pendlere på
området. Forventningerne er særligt høje i forhold til tilflyttere med lang vide-
regående uddannelse, som ellers er en gruppe, der har svært ved at finde
arbejde i yderområder.

Omtrent 40 pct. af tilflytterne til de undersøgte yderområder i 2001 arbejdede uden for området.

Foreninger, fritid og natur

Det lokale foreningsliv er et vigtigt trinbræt til en plads i lokalsamfundet, og som tidligere nævnt, savner flere tilflyttere flere informationer og en bedre introduktion til områdets foreninger.

Stort set samtlige interviewede understreger nærheden til områdets natur-
mæssige herligheder som et forhold der har haft betydning for beslutningen
om at flytte. Hvad angår tilgængeligheden til de naturmæssige herligheder,
er det et forhold, tilflytterne på den ene side anbefaler, at man gør noget ved
og udvider, men de påpeger samtidig, at man bør gøre ganske varsomt. En
øget tilgængelighed til naturen vil måske nok tiltrække tilflyttere, men det vil
også trække flere turister til, og det er man ikke alle steder lige begejstrede
for. Ingen er i tvivl om, at øget tilgængelighed til naturens herligheder også
vil slide på områderne. Men, som en af tilflytterne til udtrykte det, så er der et
uudnyttet potentiale i de naturmæssige herligheder, som kan trække flere til-
flyttere. Det mente han, at man skulle satse på, frem for flere store byanlæg
– biografer, butikcentre og detailhandel, fordi det er naturen, man kommer
for som tilflytter, og byen med denne type aktiviteter, man søger væk fra.

Nærheden til områdets naturmæssige herligheder er et forhold der i alle tilfælde har haft betydning for tilflytternes beslutning om at flytte. (Limfjorden set fra det nordlige Mors).

Offentlig service

Den offentlige service er et sidste forhold, der er diskuteret med tilflyttere til de ni områder, og her er konklusionen, at den offentlige service vurderes til at være på højde med det, man finder andre steder i landet. Tilflytterne har dog enkelte beklagelser. Nogle kommuner lever således ikke op til tilflytternes forventninger om pasningsgaranti for deres børn. Andre bliver overraskede over, hvor små kommunerne er. Det opdager de, når de har behov, der går lidt ud over det sædvanlige. Kommunerne løser også disse behov, men det kan kræve tålmodighed og en ekstra indsats fra tilflytternes side.

Flere bemærkninger vedrørende det offentlige angår kommunernes modtagelse af tilflyttere. Her er der en del tilflyttere, der anbefaler kommunerne at tage bedre imod nye borgere, at informere og inddrage tilflytterne mere i de lokale aktiviteter, end det er tilfældet i dag.

Områdernes sygehusdækning er et forhold der påkalder sig opmærksomhed blandt tilflyttere. Mange overvejer dækningen inden beslutningen om at flytte, men flere savner mere klarhed over situationen.

Områdernes sygehusdækning er et forhold, der påkalder sig en del opmærksomhed, og det er et forhold, mange tilflyttere overvejer og søger klarhed over forud for beslutningen om at flytte. De fleste har imidlertid svært ved at

få klarhed over, hvordan dækningen er i det område, de overvejer at flytte til. Hvilket hospital bliver man kørt til, hvis uheldet er ude. Hvor langt skal man, for at få en hjerteundersøgelse, og hvor har man en god børneafdeling, er nogle af de forhold, der interesserer tilflytterne. De har alle læst og hørt om nedlæggelser af afdelinger på sygehusene i området, og de har typisk et indtryk af, at det kun går én vej: at dækningen bliver dårligere og gode arbejdspladser forsvinder. De fleste mener alligevel at sygehusdækningen er fuldt forsvarlig, men de savner fortsat klarhed over, hvilke konditioner, der gælder på dette felt.

Et sidste forhold vedrørende det offentlige rolle i områderne, er den negative stemning, der hersker flere steder. Den chokerer tilflytterne, som mener at det offentlige bør gøre en særlig indsats for at vende den negative stemning. De aflæser det som en negativ selvforståelse, som også betyder at området omtales negativt i omverdenen og med tiden får et dårligt image. Dét skal betragtes som et stort problem og en demotiverende faktor i forhold til potentielle tilflyttere. Der er forhold nok at glæde sig over – fortæller tilflytterne - og ny kollektiv stolthed over stederne er påkrævet.

Flytninger til og fra de undersøgte yderområder – resultater fra undersøgelsens registerbaserede analyser

I det følgende gennemgås – i summarisk form – resultaterne af projektets registerbaserede analyse af til- og fraflytterne til de ni yderområder, samt en landsdækkende stikprøve med 10 pct. af alle personer i Danmark med oplysning om dem, deres husstand og bolig.

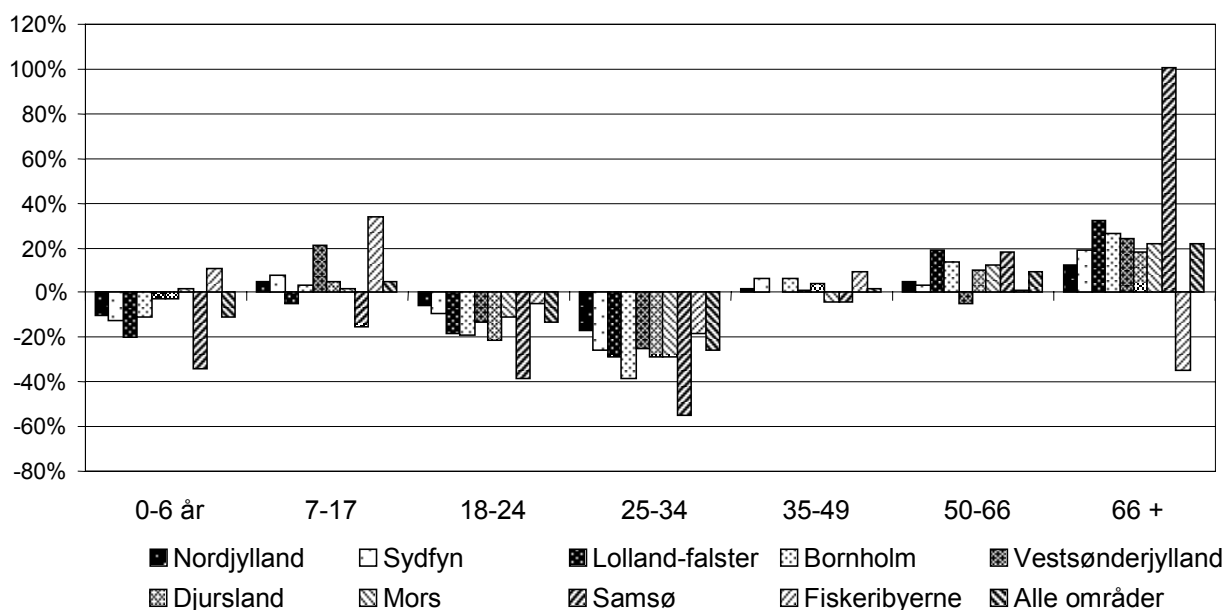
I gennemgangen er der valgt at fokusere på til- og fraflyttere til de enkelte områder gennem en sammenligning af områderne, suppleret med samlede landstal. På forskelle og ligheder områderne imellem. Det sker ud fra en vurdering af, at områderne, trods for store forskelle, bedst træder i karakter gennem sammenligning med de øvrige prioriterede områder.

Områderne dækker typisk en eller flere kommuner. Det gælder dog ikke fiskeribyerne, hvor opgørelsen kun dækker selve de byer, der indgår i vækstsamarbejderne (Hanstholm, Thyborøn, Thorsminde og Hvidesande). Dette forhold giver sig udslag i, at fiskeribyerne ofte udskiller sig fra de øvrige områder der indgår i opgørelsen.

Karakteristik af områdernes beboere

De ni yderområder har tilsammen omtrent 470.000 indbyggere. De er forskellige i størrelse, i geografisk henseende, med hensyn til indbyggerantal, og bytyper. Fordelt på bytyper, er der både tale om områder, hvor en majoritet bor i byer på mere end 5.000 indbyggere, som fx områderne i Nordjylland og på Djursland, og områder som Samsø, hvor alle bor i byer med mindre end 1000 indbyggere (Bilag 1, Tabel 11). Samlet set bor 42 pct. af indbyggerne i de ni områder i en by eller et landdistrikt på under 1000 indbyggere.

Hvad angår indbyggernes alder, viser opgørelsen, at *børn under 6 år, unge mellem 18 og 24 år* samt indbyggere mellem *25 – 24 år* er underrepræsenteret i de ni områder (Se Bilag 1, Tabel 12). Denne aldersmæssige overrepræsentation er imidlertid ret varieret, områderne imellem.

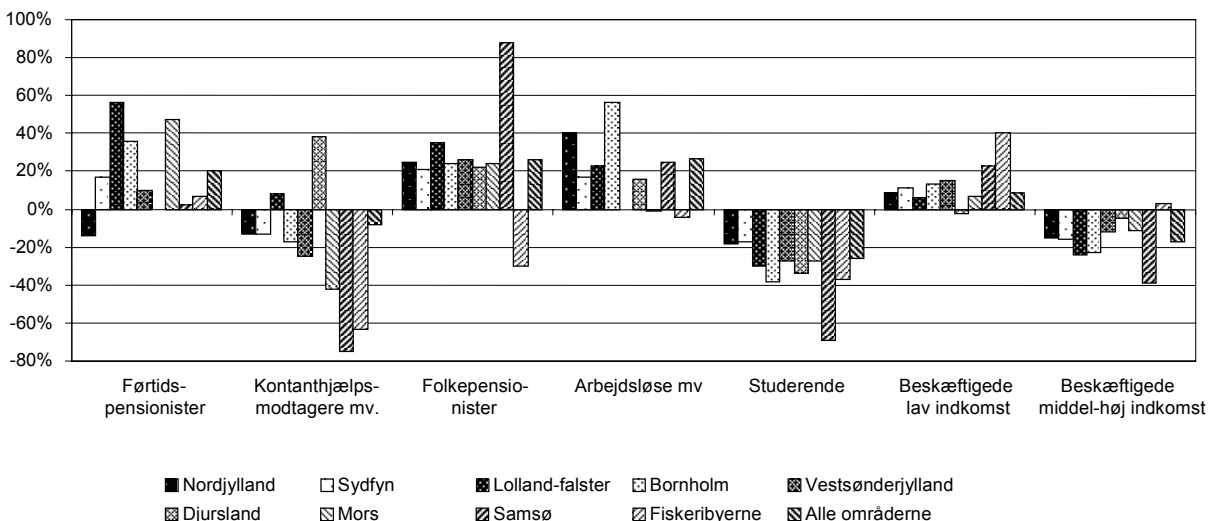

Figur 2. Beboere i områderne fordelt på alder - overrepræsentation i forhold til landsgennemsnittet 2002.

Som figuren viser, er de 0-6 årige generelt underrepræsenteret, især på Samsø. De 7-17 årige er omtrent fordelt som på landsplan – dog undtaget i Vestsønderjylland. Som nævnt er de to aldersgrupper – de 18-24 og de 25 til 34 årige generelt underrepræsenteret, men sidstnævnte især på øerne Samsø og Bornholm. Aldersgrupperne over 50 år er overrepræsenteret i forhold til landsgennemsnittet i de ni områder, og det er især tilfældet i Lolland-Falster-området og på Samsø. Aldersgruppen over 66 år er derimod underrepræsenteret i fiskeribyerne.

Ser man nærmere på de voksne indbyggere og deres fordeling på socialgrupper, viser opgørelsen en svag afvigelse fra den totredjedelssituation, der gælder for hele landet, hvor 56 pct. af befolkningen over 18 år er erhvervsaktive, mens 44 pct. enten er på en form for overførelsesindkomst, pensionister, arbejdsløse eller studerende. I de ni områder er den tilsvarende fordeling på henholdsvis 51 og 49 pct. (Se også Bilag 1; Tabel 13).

Beregningen af de forskellige socialgruppers overrepræsentation viser, at det især er førtidspensionisterne, folkepensionister og arbejdsløse, der er overrepræsenteret i de ni områder, mens studerende, beskæftigede med middel til høj indkomst, samt kontanthjælpsmodtagere er underrepræsenterede socialgrupper. Områdernes situation (overrepræsentation) i forhold til landsgennemsnittet, er gengivet i figuren herunder.

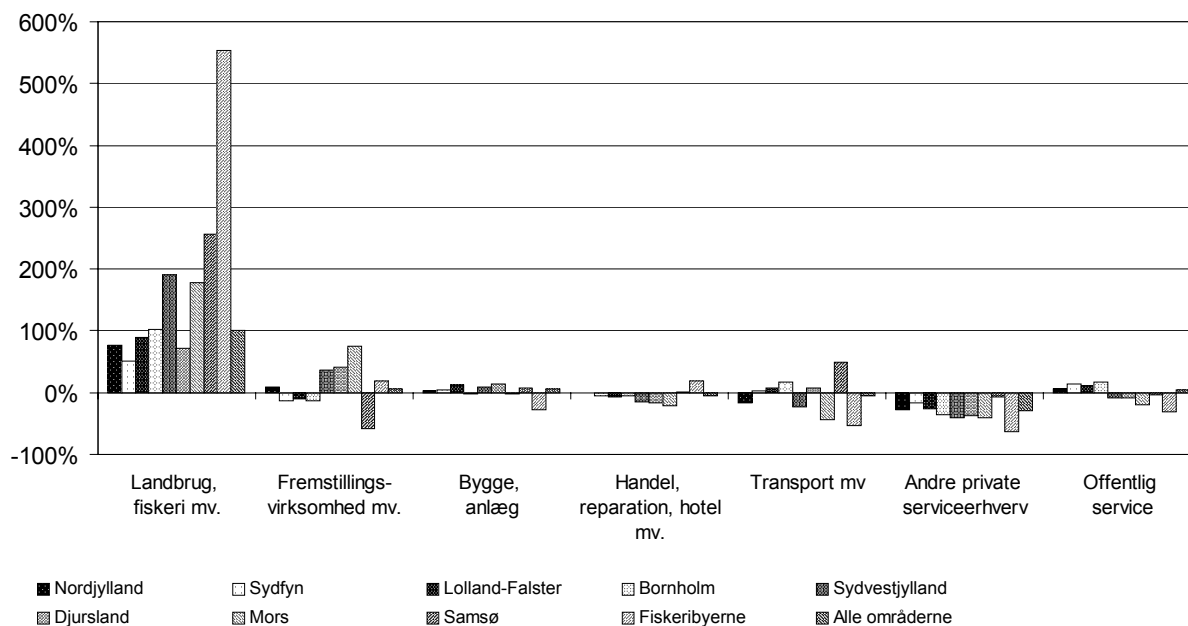
Figur 3. Voksne beboere 18+ år i områderne fordelt på socialgrupper, overrepræsentation i forhold til landsgennemsnittet 2002.

Andelen af *førtidspensionister*, der på landsplan udgør ca. 6 pct. af befolkningen er, som nævnt, ganske svagt overrepræsenteret i de ni områder, og det gælder især på Lolland-Falster og i Vestsønderjylland. *Kontanthjælpsmodtagerne*, der kun udgør 2 pct. på landsplan, er derimod generelt set underrepræsenteret i områderne. Det gælder især Samsø, mens andelen er overrepræsenteret i de deltagende kommuner på Djursland. *Folkepensionisternes* andel ligger lidt over gennemsnittet på landsplan, og er i særlig grad overrepræsenteret på Samsø, men underrepræsenteret i fiskeribyerne.

De *arbejdsløse*, som udgør 8 pct. på landsplan i 2002, er generelt overrepræsenterede i de ni områder. Det gælder især i på Bornholm. Endelig er der, i gruppen uden for arbejdsmarkedet, de *studerende* (9 pct. på landsplan), som er underrepræsenteret i alle områderne, men dog i særlig grad på Samsø.

Blandt de *beskæftigede* viser opgørelsen, at de beskæftigede med lav indkomst, som generelt set er overrepræsenteret i forhold til landsgennemsnittet, især er det i fiskeribyerne. Andelen af beskæftigede med mellem til høj indkomst er derimod underrepræsenteret i de ni områder. Det er de især på Samsø, men andelen er svagt overrepræsenteret i fiskeribyerne.

Ser vi nærmere på de indbyggere, der er i beskæftigelse, og deres fordeling på brancher, viser det sig, at visse brancher er overrepræsenteret, mens andre er det modsatte i de ni områder. Fordelingen er vist i figuren herunder (Se også Bilag 1, Tabel 14).

Figur 4. Beskæftigede beboere i områderne fordelt på branche, overrepræsentation i forhold til landsgennemsnittet 2002.

Generelt set er brancherne *landbrug og fiskeri* overrepræsenteret i de ni områder, idet andelen der arbejder inden for denne branche udgør 7 pct. i alle områderne mod 4 pct. på landsplan. Overrepræsentationen gælder, måske ikke så overraskende, især i fiskeribyerne og på Samsø.

Ansatte inden for *fremstillingsvirksomhed* er ligeledes overrepræsenteret i de ni områder, især blandt beboerne i området ved Sallingsund/Mors.

Bygge og anlæg er ligeledes svagt overrepræsenteret (1 pct. point i forhold til hele landet), og det er især tilfældet i de to kommuner på Djursland og i Lolland-Falster området, mens branchen er underrepræsenteret i fiskeribyerne.

Branchen *handel og reparation* er generelt, om end svagt, underrepræsenteret i de ni områder – mest i Sallingsund/Mors, mens branchen rent faktisk er overrepræsenteret i fiskeribyerne.

Når det gælder *transport mv* udgør denne branche i områderne en andel der præcist svarer til hele landet (7 pct.), men også denne branche er skvævt fordelt i de ni områder. Den er stærkt overrepræsenteret på Samsø, men underrepræsenteret i fiskeribyerne og Sallingsund/Mors-området.

Ansatte i *Andre private serviceerhverv* er generelt set underrepræsenteret i de ni områder, men især i fiskeribyerne.

Endelig er ansatte inden for *offentlig service* på det generelle plan svagt overrepræsenteret (med en andel der er 2 pct. højere end på landsplan), og det gælder især fiskeribyerne og på Bornholm.

Flyttebevægelserne til og fra områderne

Efter denne summariske karakteristik af områdernes fastboende indbyggere, vil vi se nærmere på til- og fraflytterne. Her er opgørelsesåret 2001 hvilket i praksis vil sige, at de tilflyttende ikke boede på en adresse i området den 1.1. 2001, men gjorde det den 31.12. 2001.

Der foregik i alt ca. 70.500 flytninger inden for, til og fra områderne i 2001. Langt hovedparten, 64 pct., af flytningerne blev fortaget *inden for* områderne, fra én adresse til en anden i eller mellem kommunerne i området, mens 20 pct. af flytningerne foregik *til* et af de ni områder, og endelig var der ved 17 pct. af flytningerne tale om en flytning *fra* et af områderne. (Se Tabel 3).

Tabel 3. Flytninger inden for samt ind og ud af områderne i 2001.

	Inden for områderne	Til områderne	Fra områderne	Netto tilflytning
Nordjylland	13382	2680	2804	-124
Sydfyn	7945	2573	2361	212
Lolland-Falster	11010	3510	2677	833
Bornholm	4157	1226	913	313
Vestsønderjylland	3037	1192	1218	-26
Djursland	2451	846	860	-14
Sallingsund/Mors	2370	894	812	82
Samsø	371	221	163	58
Fiskeribyerne ¹⁾	259	274	302	-28
Alle	44982	13416	12110	1306

Kilde: Database i Danmarks Statistik med flytninger i områderne.

1) Under fiskeribyerne indgår byerne Hvide Sande, Torsminde, Thyborøn og Hanstholm, og dermed er der relativt få flytninger 'inden for området' sammenlignet med de øvrige områder.

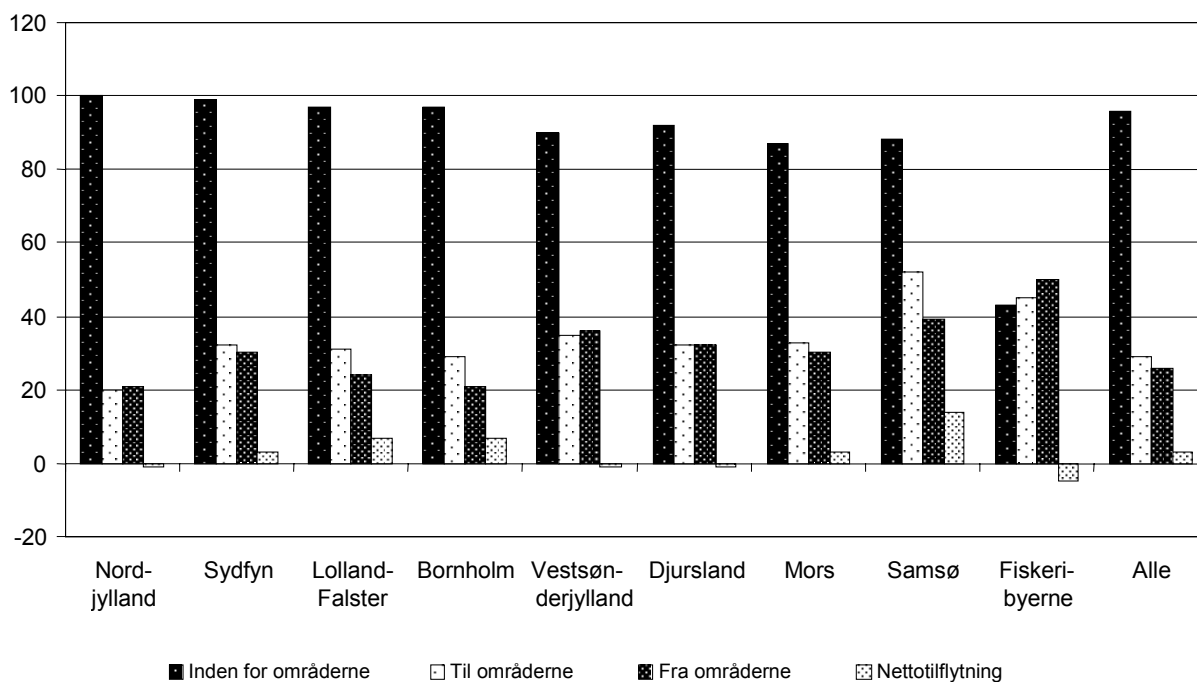
Ud fra denne fordeling springer opgørelsen af områdernes nettotilflytning, som viser, at der samlet set er overskud, idet der flyttede 1.306 personer flere til, end fra de ni områder i løbet af det undersøgte år (2001). Størst overskud havde man i Lolland-Falster-området med et overskud på 833 personer, mens der var et underskud på 124 personer i flytteregnskabet i Nordjylland.

De absolutte tal fortæller historien om de mange flytninger og tegner et billede af situationen i de enkelte områder, men fordi områderne er af varierende størrelse og store forskelle i antallet af indbyggere, kan områderne ikke sammenlignes, ligesom opgørelsen ikke forklarer niveauet af flytninger. Her giver det i højere grad mening, at forholde antallet af flytninger til antallet af indbyggere i de respektive områder. Derfor er antallet af flytninger pr. 1000 indbyggere vist i (se også Bilag 1, Tabel 15).

Sammenligner man områderne hvad angår omfanget af flytninger, deres fordeling og den samlede nettotilflytning, viser det sig, at omfanget ligger på omtrent det samme niveau hvad angår de interne flytninger. Her ligger nordjyderne højest med 100 flytninger pr. 1000 indbyggere, og Samsø lavest med 88 (idet vi ser bort fra fiskeribyerne, som i denne sammenhæng ikke er sammenlignelige med de øvrige områder, fordi der her er tale om byer og ikke områder).

Når det gælder til- og fraflytning fra områderne er der mere markante forskelle. Når det gælder *tilflytning* ligger Samsø i top med 52 tilflyttere pr. 1000 indbyggere, mens Nordjylland ligger svagest med kun 20 tilflyttere pr. 1000 indbyggere. *Fraflytningen* er størst i fiskeribyerne, og mindst på Bornholm og i Nordjylland.

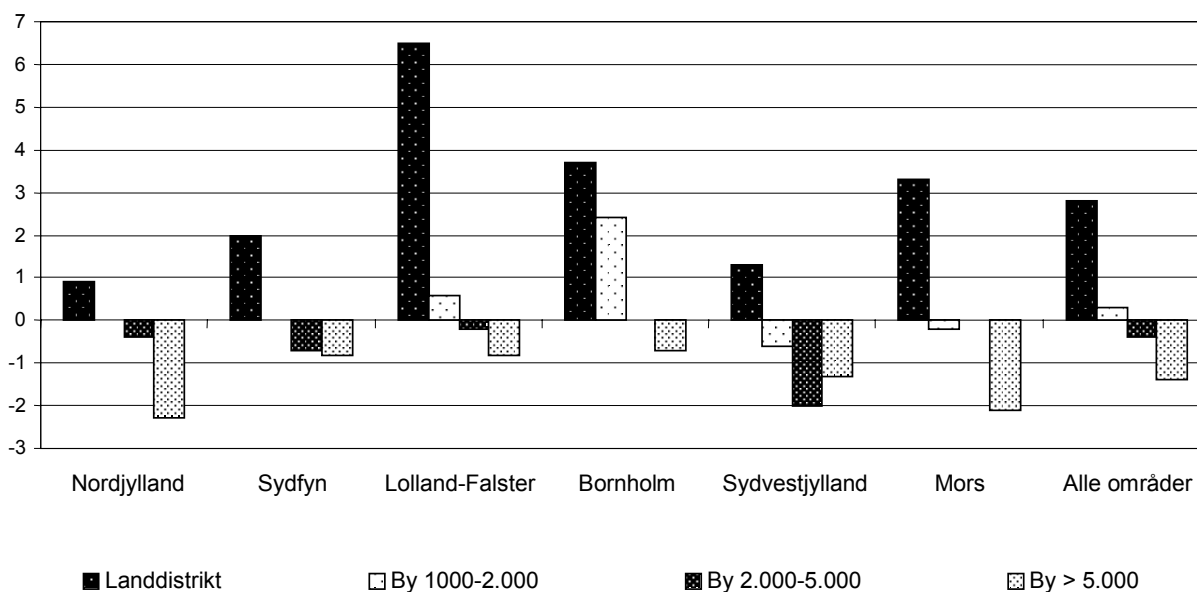
Set i forhold til antallet af indbyggere, har Samsø, med 14 tilflyttere pr. 1000 beboere, haft den største nettotilflytning, mens Lolland-Falster og Bornholm deler andenpladsen med et overskud på 7 tilflyttere pr. 1000 indbyggere. Underskuddet er størst i fiskeribyerne, hvor der var et underskud på 5 tilflyttere pr. 1000 indbyggere i det undersøgte år.

Figur 5. Flytninger ind og ud af områderne i 2001 opgjort pr. 1000 indbyggere.

Til- og fraflytterne i de ni områder flytter ikke helt til de samme bystørrelser. Undersøgelsen viser her, at der er en tendens til, at tilflytterne flytter til de mere tyndtbefolkede byer og områder, mens fraflytterne forlader de tættere befolkede områder (Se Bilag 1, Tabel 16).

I figuren herunder er denne sammenhæng illustreret ved nettotilflytningen til de enkelte bytyper.

Figur 6. Nettotilflytning pr. 1000 indbyggere fordelt på bytyper (Her ekskl. fiskeribyerne, Samsø og Djursland, hvor der kun er én eller to bystørrelser)

Figurens markante mørke søjler viser, at der er et overskud af flytninger til de mindste byer og det åbne land i alle områder. Det er størst i Lolland-Falster området, hvor nettotilflytningen til det vi i denne sammenhæng kalder et landdistrikt udgør 7 pr. 1000 indbyggere. Underskuddet i forholdet mellem til- og fraflyttere i 2001 findes især i gruppen af byer over 5.000 indbyggere, og det er størst i Nordjylland.

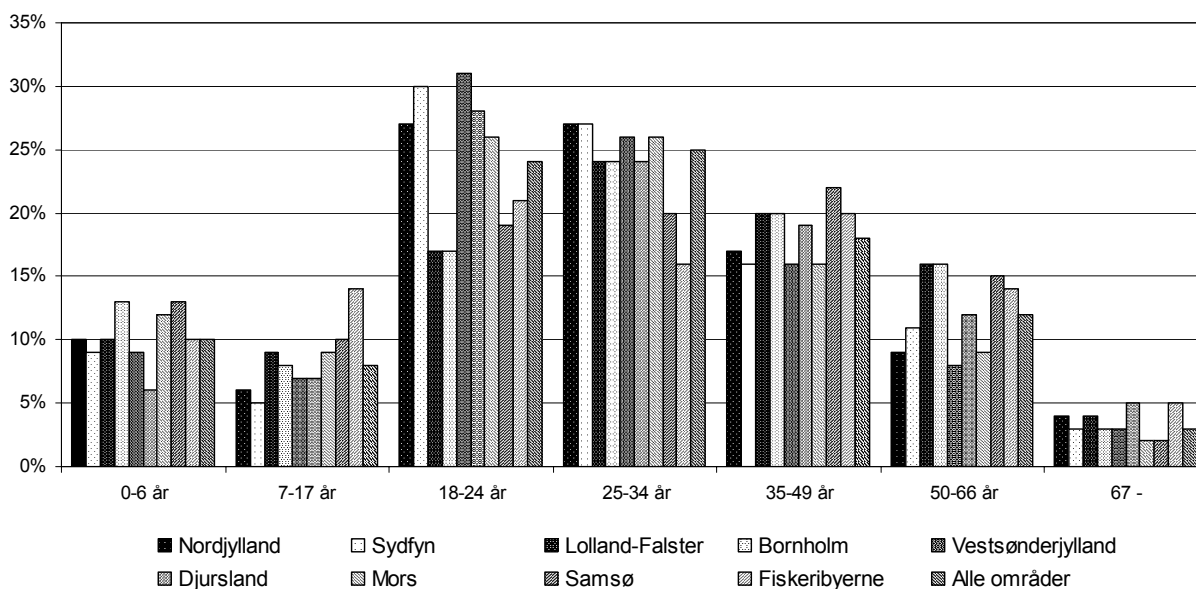
Karakteristik af tilflytterne – alder, socialgruppe, branchetilknytning, familietype mv.

I det følgende tegnes en profil af de personer og husstande, der flyttede til områderne i 2001. Profilens første dele er baseret på en række demografiske og socioøkonomiske indikatorer, der fortæller hvilken alder tilflytterne har, hvilken socialgruppe de tilhører og hvilken branche, de er beskæftigede indenfor. Hvad angår de familiære og husstandsmæssige forhold, ser vi nærmere på, hvilke typer af familier tilflytterne repræsenterer, og hvilke boligtyper de flytter til. Endelig vil vi i dette afsnit se nærmere på, hvor store andele af tilflytterne, der er født i det område, de flytter til.

I den del af analysen, der angår alder, socialgruppe og branche, har vi valgt at sammenholde til- og fraflyttere, og se på de variationer der er områderne imellem.

Tilflytterne fordelt på aldersgrupper

Som tidligere undersøgelser også har påvist, er det især de unge, der flytter (Byforum, 2001), og det gælder da også i dette tilfælde om end med nogle udsving, som det fremgår af figuren herunder.

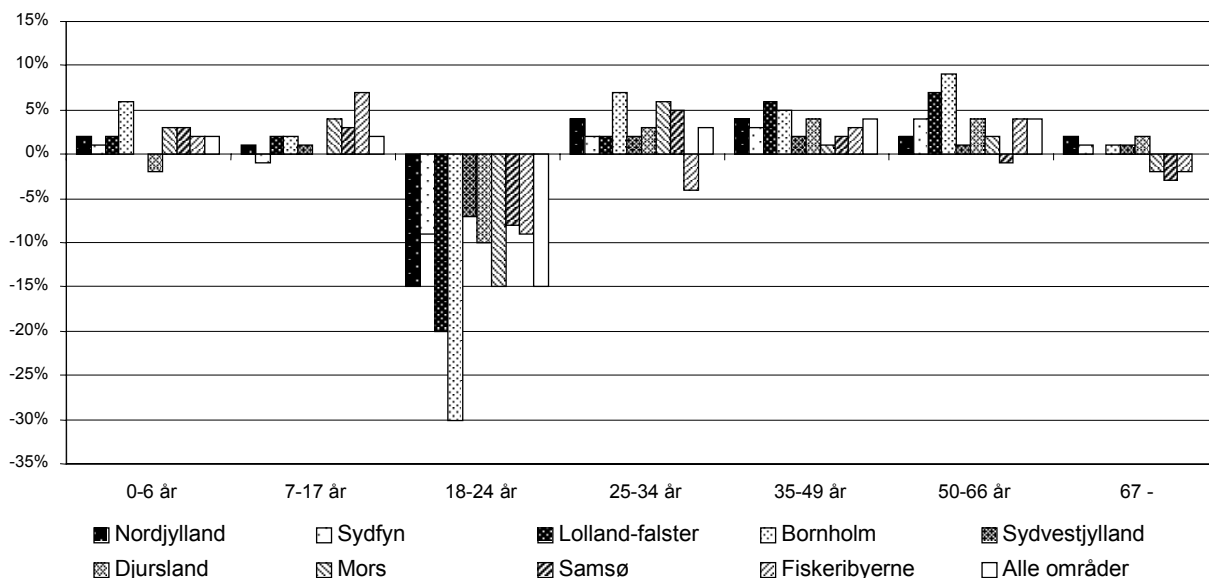

Figur 7. Tilflytterne til de ni områder fordelt på aldersgrupper.

For at se nærmere på det samlede resultat af til- og fraflytningerne, har vi set nærmere på balancen mellem disse. Når det gælder de 18 til 24 årige udgør de 24 pct. af tilflytterne i gennemsnit, men hele 39 pct. af fraflytterne. Dermed er det de unge der forlader områderne, mens de der flytter til, i højere grad tilhører aldersgrupperne over 35 år. Figur 8 viser disse forskelle, givet ved differencen i procentpoint mellem andelen inden for de enkelte aldersgrupper, der flytter til og forlader de respektive områder (Se Bilag 1, Tabel 17 og Tabel 27).

I alle områder vender nettoandelen af tilflyttere på mellem 18-24 år nedad, og dermed er der flere i denne aldersgruppe, der forlader områderne end der flytter til. Tendensen er størst på Bornholm og Lolland-Falster, og mindst i Vestsønderjylland.

Når det gælder de øvrige aldersgrupper, er der stort set overskud i alle områderne. Overskuddet af de mindste børn på 0-6-år er størst blandt tilflytterne til Bornholm, mens overskuddet af børn og unge på 7-17 år er størst blandt tilflytterne til fiskeribyerne. Blandt de unge på mellem 24-35 år er det igen Bornholm, der har det største overskud. Denne aldersgruppe er derimod i underskud i fiskeribyerne.

Figur 8. Differencer mellem aldersgrupperes andele blandt til- og fraflyttere.

I alle områder er der et overskud af tilflyttere på mellem 35 og 49 år, og det gælder især for Lolland-Falster-området. Tilflyttere på mellem 50-66 år er ligeledes i overskud i de fleste områder, dog ikke på Samsø. Endelig er der i gennemsnit balance i forholdet mellem til- og fraflyttere på mere end 66 år. De er dog i underskud i fiskeribyerne, på Samsø og Sallingsund/Mors, men i overskud i blandt andre Nordjylland og i Vestsønderjylland.

Tilflytternes arbejdssted i relation til socialgruppe

Vi skal i det følgende se nærmere på tilflytternes jobsituation og de socialgrupper de repræsenterer, men først en opgørelse over om, og hvor de eventuelt arbejder.

Af tabellen herunder fremgår det, at 38 pct. af de flyttede arbejder eller har uddannelsessted i de undersøgte områder – som de er flyttet til eller forlader. 26 pct. arbejder uden for området, ni pct. er pensionerede mens 27 pct. ikke er i beskæftigelse. Generelt gælder det, at der er flere tilflyttere uden arbejde end med, men hvad angår de enkelte flyttegrupper, er der en række forhold der adskiller dem:

- Blandt de der flytter internt, er der relativt mange, der arbejder i området og andelen af pensionister er høj
- Blandt de der flytter til områderne, er der 1/3 der arbejder i området, mens 1/3 arbejder uden for (pendlere)
- Blandt fraflytterne er der 2/3 der arbejder uden for området, mens 12 pct. pendler tilbage.

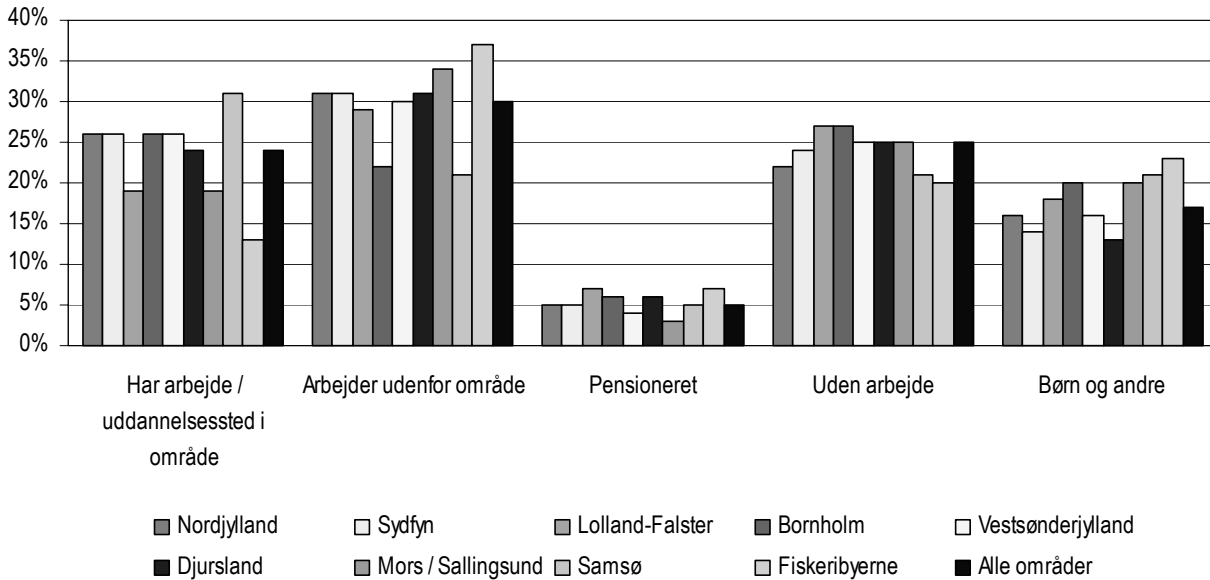
Tabel 4 De flyttede voksne fordelt på beskæftigelse og arbejdssted.

Flytning:	Har arbejde / ud- Arbejder uden for Pensioneret Uden arbejde I alt dannelsested i området område				Andel i pct.
	Har arbejde / ud- dannelsested i området	Arbejder uden for området	Pensioneret	Uden arbejde	
- Inden for områderne	49	13	12	27	100
- Til områderne	28	36	6	30	100
- Fra områderne	12	61	4	23	100
Alle	38	26	9	27	100

N=57903

Forholdet beskæftigelse og arbejdssted blandt tilflytterne er ikke det samme i alle områderne. Figuren herunder viser tilflytternes fordeling på beskæftigelse og arbejdssted.

Når det gælder de der arbejder eller har et uddannelsessted i det område, de er flyttet til, er andelen på Samsø bemærkelsesværdig høj. Den er særlig lav på Lolland-Falster og Mors/Sallingsund (idet vi ser bort fra fiskeribyerne i denne sammenhæng).

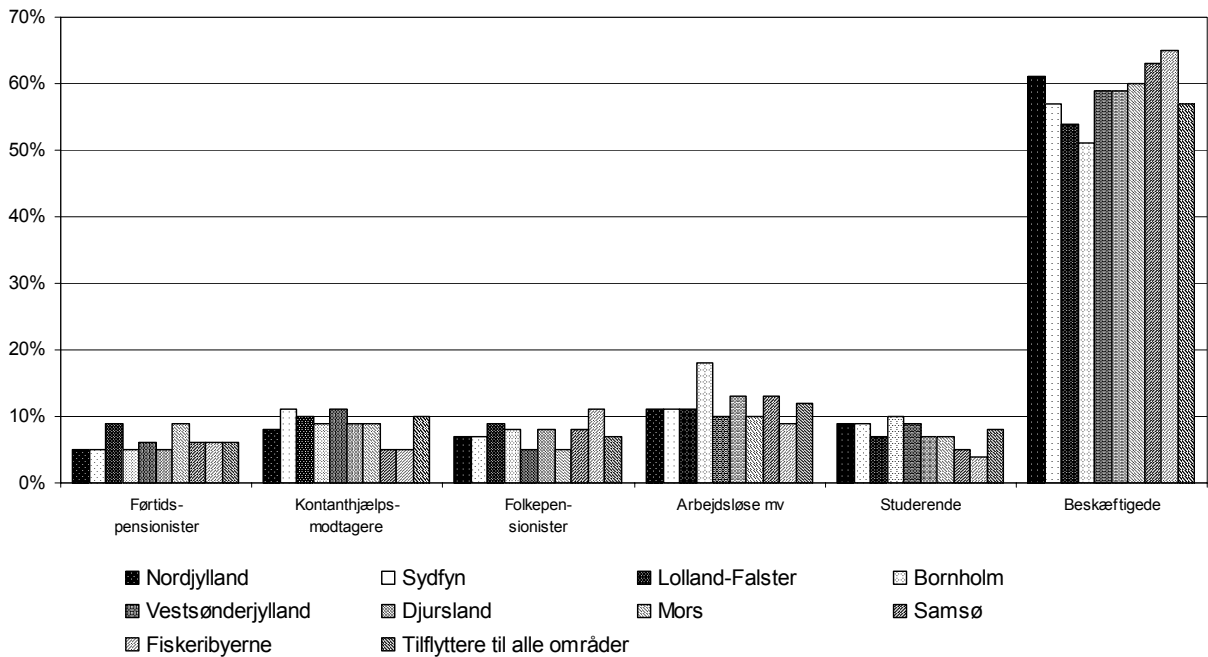
Figur 9. Tilflyttede voksne fordelt på beskæftigelse og arbejdssted. (Opgørelsen i fiskeribyerne dækker i modsætning til de øvrige områder, kun byerne – deraf den høje andel, der arbejder uden for området).

Hvad angår de der arbejder uden for det område de er flyttet til (pendlere), udgør de især en høj andel blandt tilflytterne til Sallingsund/Mors (idet vi også hér ser bort fra fiskeribyerne). Andelen, der arbejder uden for området, er i sagens natur relativt beskednen, når det gælder øerne Bornholm og Samsø. Hvad angår de pensionerede, er denne gruppe relativt jævnt fordelt, om end de er overrepræsenterede i fiskeribyerne, og underrepræsenteret i Vestsønderjylland og Sallingsund/Mors. (Se også afsnittet 'Tilflyttede pendlere' side 28).

Tilflytterne fordelt på socialgrupper

'Omsætningen', forstået som til- og fraflytningen, domineres af personer på arbejdsmarkedet.

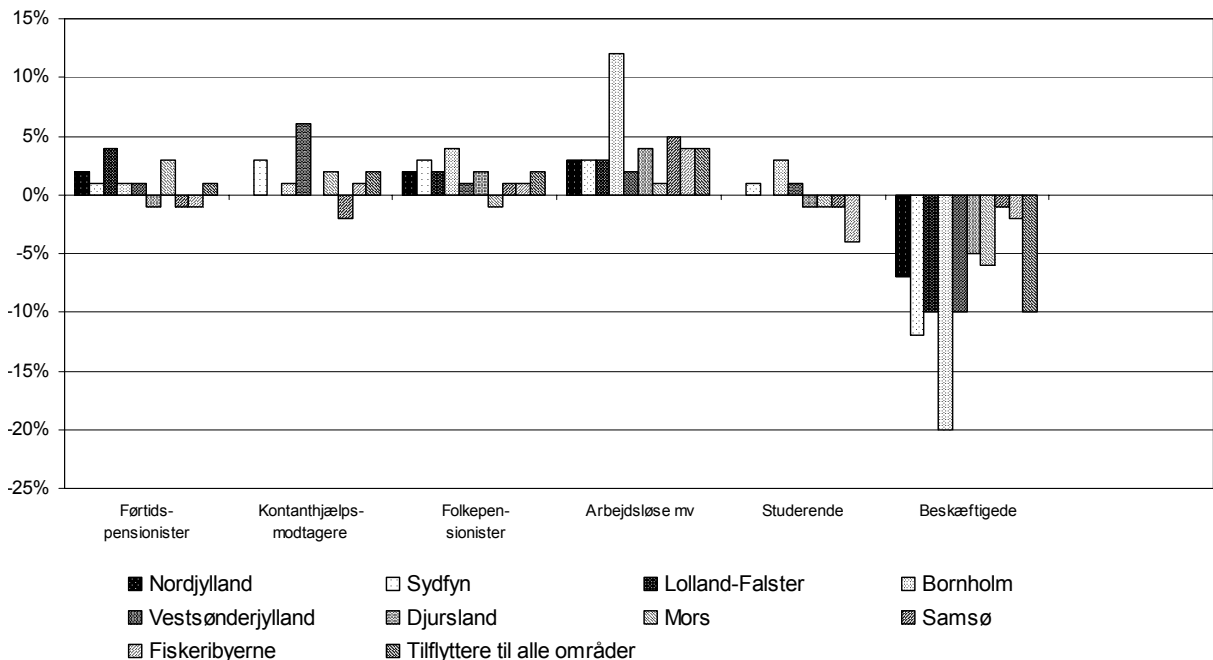
Blandt tilflytterne til alle områder er der i gennemsnit således 57 pct. i beskæftigelse, mens resten enten er studerende (8 pct.), arbejdsløse (12 pct.), folkepensionister (7 pct.), kontanthjælpsmodtagere (10 pct.) eller modtagere af førtidspension (6 pct.). (Se Bilag 1, Tabel 18).

Figur 10. Tilflyttede voksne fordelt på andele af socialgrupper.

57 pct. af tilflytterne er ganske vist i beskæftigelse, men andelen af fraflyttere i beskæftigelse er i gennemsnit 67 pct., og dermed giver flytningerne i 2001 samlet set et underskud i dette regnskab. Der er altså flere uden for arbejdsmarkedet blandt tilflytterne end blandt de fraflyttede. Tendenserne er illustreret i figuren herunder, som viser den procentuelle forskel på de andele en socialgruppe udgør blandt til- og fraflyttere.

Det er vigtigt i den sammenhæng at have for øje, at majoriteten af de der flytter til er i beskæftigelse.

Figur 11. Differencer mellem socialgruppernes andele blandt til- og fraflyttere.

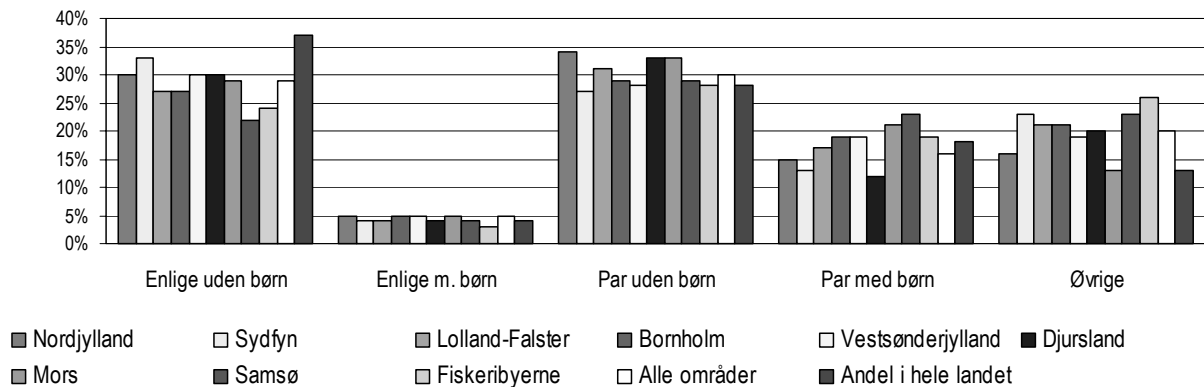
Generelt er underskuddet af tilflyttere i beskæftigelse – størst på Bornholm og mindst på Samsø. Hvad angår de, der ikke er på arbejdsmarkedet, er der et svagt overskud af *førtidspensionister* blandt tilflyttere til Lolland-Falster og de to kommuner, Sallingund/Mors. *Kontanthjælpsmodtagere* især er i overskud i Vestsvønderjylland. *Folkepensionister* er generelt i overskud, men især

blandt tilflyttere til Bornholm. De *arbejdsløse* er ligeledes i overtal, især på Bornholm og Samsø og mindst på Sallingsund/Mors.

Familietyper og skift i disse i forbindelse med flytningen

Efter disse personrelaterede oplysninger om alder tilknytning og til arbejdsmarkedet, skal vi se nærmere på de typer af husstande, personerne indgår i, samt den bolig de flytter til.

De tilflyttede husstandes fordeling på husstandstyper er vist i Figur 12. (Se også Bilag 1, Tabel 20). Enlige og par uden børn udgør de helt store andele af tilflytterne, mens de enlige med børn udgør en minoritet. Andelene af tilflytterne svarer generelt meget godt til den andel, som husstandstypen udgør på landsplan, dog undtaget de enlige uden børn. Det er ikke så overraskende, for denne husstandstype tæller især de yngre aldersgrupper, og her er det tidligere påvist, at de er i undertal blandt tilflytterne i forhold til fraflytterne.

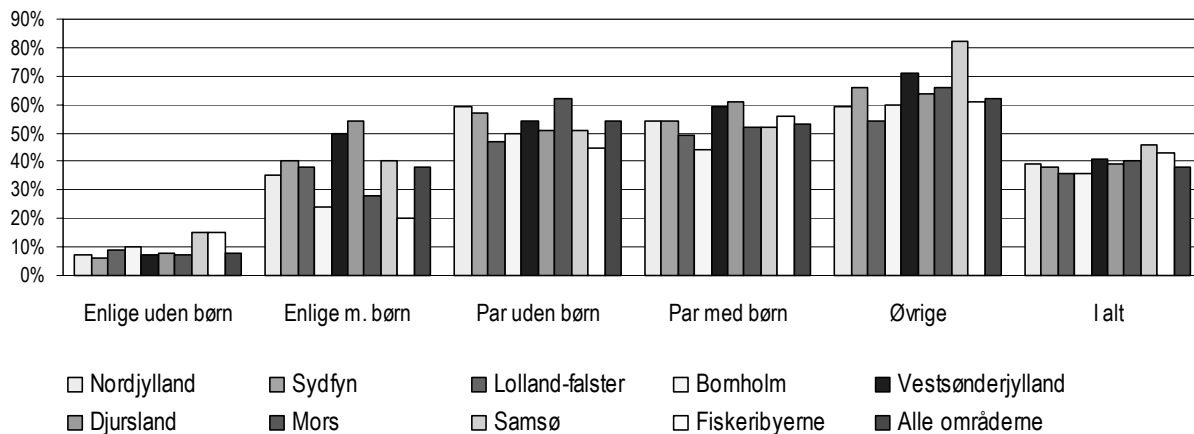

Figur 12. Tilflyttede husstande fordelt på husstandstype 2001.

Fordelingen af de tilflyttede familier viser, at der kun er få og små variationer i det billede, når man sammenligner områderne.

- Der flytter en lidt højere andel af enlige uden børn til Sydfyn og lidt flere par uden børn til Nordjylland - end gennemsnitligt for alle områder.
- Samsø adskiller sig fra gennemsnittet med relativt få tilflyttere, der er enlige, men med undersøgelsens største andel af tilflyttede par med børn i 2001.
- Djursland kommunerne Nr. Djurs og Grenå har en noget lavere andel husstande i gruppen af par med børn, end de øvrige områder.

En del af de tilflyttede husstande skifter familietyper i forbindelse med flytningen, i gennemsnit er der tale om ca. 40 pct. De er imidlertid ikke helt jævnt fordelt - hverken når det gælder de enkelte områder og de enkelte husstandstyper. Fordelingen af de tilflyttede husstande, som er ændrede i forbindelse med flytningen i 2001 er vist i Figur 13. (Se også Bilag 1, Tabel 21).

Figur 13. Andelen af tilflyttede husstande til områderne, som repræsenterer ændrede husstandstyper i forbindelse med flytningen 2001.

Der er især en høj andel blandt husstandstyperne af par med børn og uden børn, der skifter til denne type husstand i forbindelse med flytningen, mens lavere andele skifter til en familiesituation, hvor de er enlige. Også her gælder der imidlertid en række variationer:

- De husstande, der bliver til 'enlige uden børn' er især at finde blandt tilflytterne til Samsø og fiskeribyerne.
- De husstande der bliver til 'enlige med børn' finder man især blandt tilflytterne til Vestsønderjylland og Djursland, og i mindre grad blandt tilflytterne til Bornholm.

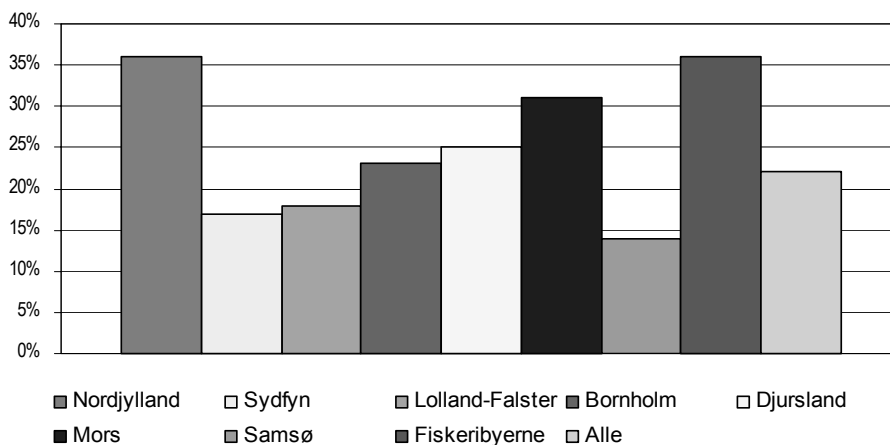
Vi kender i sagens natur ikke de præcise forklaringer bag disse skift i husstandstypen. Bag skiftet til en husstandstype som 'enlig med børn' er det imidlertid rimeligt at have en hypotese om, at der i en del af disse skift er tale om en skilsmisse/separation. Hypotesen understøttes af engelsk forskning, som har påvist, at en del flytflytter tilbage til det område de kommer fra, i forbindelse med denne form for familiære opbrud med henblik på støtte fra sociale netværk (Bevan et.al., 2001).

Født i området

Ud fra et kendskab til, at mange præfererer en bebyggelsestype som den de er opvokset i (Ærø, 2002) har vi i denne undersøgelse valgt at se nærmere på, hvor tilflytterne er født. Opgørelsens er baseret på oplysninger fra CPR om personens fødselsregistreringssted.

Heri er angivet den myndighed (sognekantor, trossamfund mv.) som har registreret fødslen, og det er sognet, hvor myndigheden har adresse, der er benyttet som fødselssogn. Tilflyttere til de Sydvestjyske kommuner indgår ikke i opgørelsen, fordi man her har haft et andet registreringssystem.

Figuren herunder viser den andel af tilflytterne, som er fødselsregisteret i et sogn inden for området. (Se også Bilag 1 og Tabel 22).

Figur 14. Tilflyttede personer over 18 år fordelt på om de er født i regionen eller ej 2001.

Som det fremgår, er der i gennemsnit 22 pct. af tilflytterne, der er født i området, men dette gennemsnit dækker over visse variationer:

- Andelen er størst blandt tilflytterne til Nordjylland og fiskeribyerne, hvor de begge steder udgør 36 pct.
- Andelen er mindst blandt tilflytterne til Samsø og Sydfyn, hvor de kun udgør henholdsvis 14 pct. og 17 pct.

En nærmere analyse viser, at de tilflyttere, der er født i det område, de flytter til i 2001, især er at finde blandt:

- de yngre (18-34 år) og de ældre tilflyttere (+66 år)
- par uden børn
- de studerende, folkepensionisterne eller de beskæftigede.

Tilflyttede pendlere

I det følgende skal ses nærmere på pendlere blandt tilflytterne. Med pendlere menes i denne sammenhæng tilflyttere til de undersøgte områder, hvis arbejdsplads er beliggende uden for det område, de er flyttet til, og som det fremgår udgør pendlere.

Af alle tilflyttere i 2001 udgør pendlere – som vist i tabellen herunder – 3749 personer og dermed omtrent 36 pct. af de der flytter til områderne.

Tabel 5. Pendlere. Tilflyttede personer til forskellige bystørrelser, som arbejder uden for områderne 2001.

	Bystørrelse								Total
	Landdistrikt		By 1000-2.000		By 2.000-5.000		By > 5.000		
Nordjylland	40	(36)	5	(5)	6	(5)	49	(53)	100
Sydfyn	42	(39)	10	(9)	9	(10)	39	(41)	100
Lolland-falster	61	(56)	6	(7)	13	(13)	20	(23)	100
Bornholm	42	(39)	17	(23)	7	(9)	34	(29)	100
Vestsønderjylland	51	(47)	4	(9)	15	(13)	30	(30)	100
Djursland	54	(50)					46	(50)	100
Sallingsund/Mors	59	(63)	14				27	(25)	100
Samsø	100	(100)							100
Fiskeribyerne	57	(47)			43	(53)			100
Alle områder	51	(47)	7	(9)	9	(10)	33	(35)	100
N	1892		271		347		1239		3749

Tal i parentes angiver andelen for alle tilflyttere, og den er medtaget for at vise, at pendlere, i højere grad end alle, flytter til de mest tyndt befolkede dele af områderne.

Pendlere er relativt unge i nogle områder, og det gælder især Vestsønderjylland, Sallingsund/Mors og fiskeribyerne. Andelen på mellem 25-34 år er stort set ens i de ni områder, mens der er relativt mange pendlere til Lolland-Falster i aldersgruppen fra 34-49 år og gruppen fra 50-66 år.

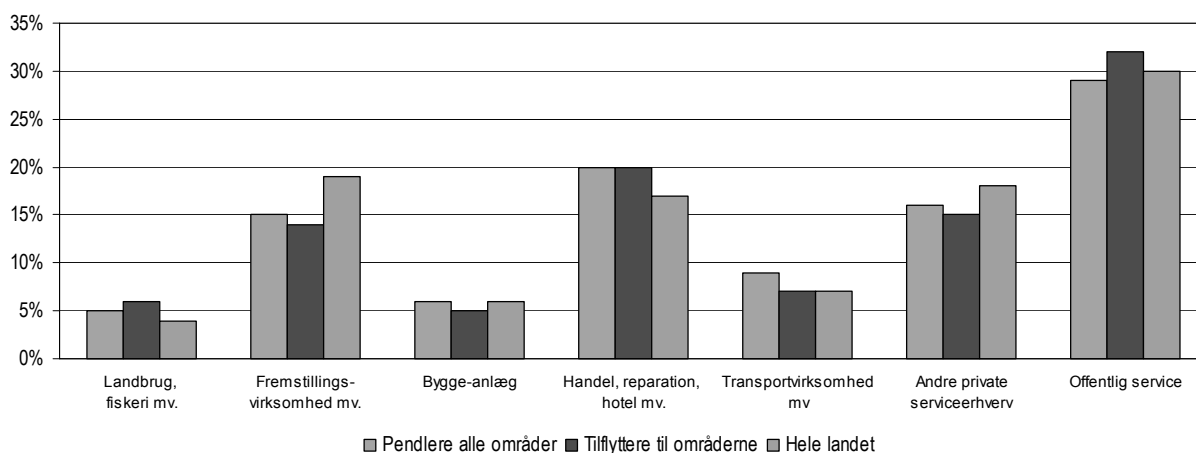
Tabel 6. Tilflyttede pendlere fordelt på alder 2001.

Alder	7-17 år	18-24 år	25-34 år	35-49 år	50-66 år	67 - år	Total
	Andel i pct.						
Nordjylland	2	35	36	17	9	1	100
Sydfyn	2	33	35	20	10	1	100
Lolland-Falster	3	23	32	28	15	1	100
Bornholm	3	28	31	21	16	1	100
Vestsønderjylland	2	40	34	18	5	1	100
Djursland	2	33	33	23	9	1	100
Sallingsund/Mors	5	39	31	19	7	1	100
Samsø	6	30	30	26	9		100
Fiskeribyerne	2	37	25	26	9	1	100
Alle områder	2	32	33	22	11	1	100

N=3749

På Figur 15 er vist en fordeling af pendlere, alle tilflyttere og alle beboere i beskæftigede på branche (Se også Bilag 1 og Tabel 24). Som det fremgår, er der enkelte forhold, der adskiller pendlerne fra det samlede billede, om end forskellene er marginale.

Pendlerne er svagt underrepræsenteret – i forhold til alle tilflyttere - blandt de, der arbejder inden for landbrug og fiskeri, samt den offentlige service-sektor. De er til gengæld overrepræsenteret blandt de, der arbejder inden for Fremstillingsvirksomhed, Bygge og anlæg, Transport samt andre private serviceerhverv.

Figur 15. Pendlere og tilflyttede personer 18+ år fordelt på branche.

Sammenhæng mellem tilflytning og beskæftigelse

Vi skal i det følgende se nærmere på forskellige sammenhænge mellem tilflytning og beskæftigelse.

Brancher

Tilflytterne i beskæftigelse arbejder inden for forskellige brancher, og på det generelle plan udgør andelen af tilflyttere, der er beskæftigede inden for landbrug og fiskeri i gennemsnit 6 pct., andelen der arbejder med fremstillingsvirksomhed udgør 14 pct., bygge og anlæg udgør 5 pct., handel, reparation, hotel mv. 20 pct., Transportvirksomhed mv. 7 pct., Andre private serviceerhverv 15 pct., mens den restende del arbejder i den offentlige service-sektor udgør 32 pct. (Se Figur 16, samt Tabel 24).

Fordelingen på brancher er vist i figuren herunder, og det giver anledning til at konstatere en række udsving fra gennemsnittet i de enkelte områder –

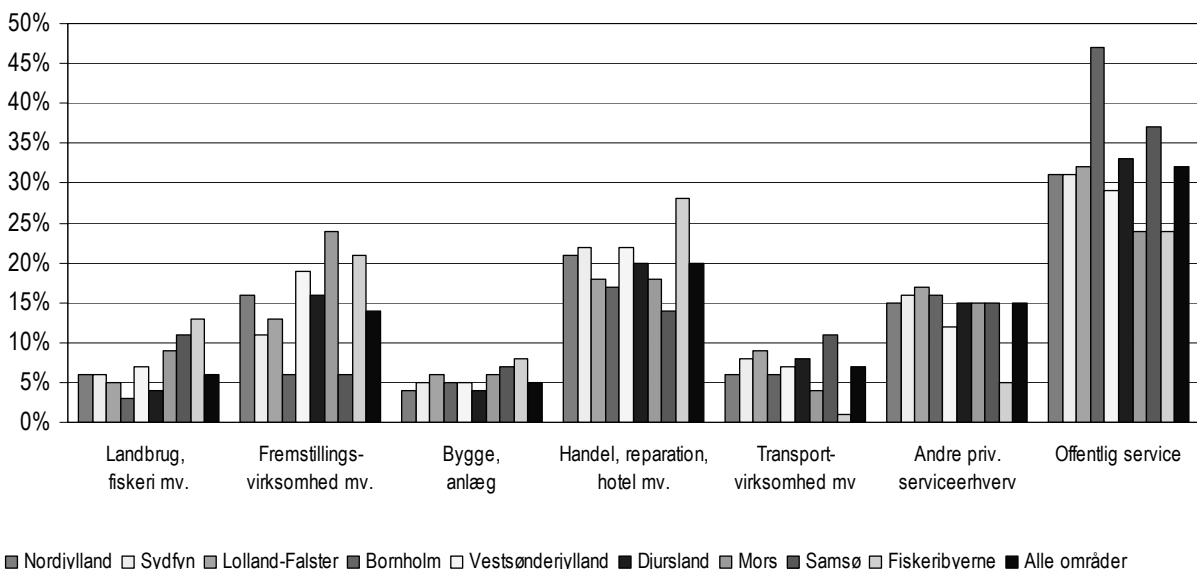
især inden for de mest traditionelle erhverv landbrug og fiskeri, samt fremstillingsvirksomhed.

Når det gælder *landbrug og fiskeri* er Samsø og fiskeribyerne således de områder, der tiltrækker de største andele beskæftigede i denne branche, mens andelene er forholdsvis få på Bornholm og blandt de to kommuner på Djursland.

Hvad angår branchen *fremstillingsvirksomhed* udgør tilflyttere især store andele de to kommuner ved Sallingsund/Mors, i fiskeribyerne og i Vestsønderjylland. Denne branche tegner sig derimod kun for beskedne andele blandt tilflytterne til Bornholm og Samsø.

Bygge og anlæg er en andelsmæssigt relativ lille branche uden de store udsving, og den er især at finde blandt tilflytterne til fiskeribyerne og Samsø.

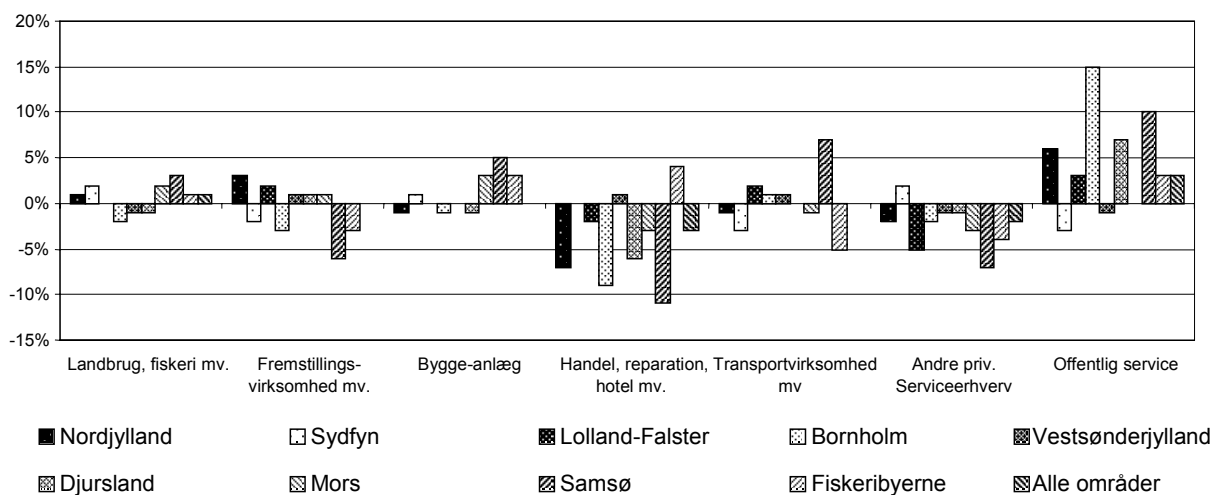
Variationen er lidt større blandt de andele af tilflytterne, der er beskæftiget inden for *Handel, reparation, hotel mv.* Branchen tegner sig generelt for ca. 15 pct. af tilflytterne og dominerer især blandt tilflyttere til de fire fiskeribyer. *Transportvirksomhed* er en mindre branche blandt tilflytterne hvor omkring 5 pct. er beskæftiget indenfor. Denne branche er i særlig grad at finde blandt tilflytterne til Samsø, mens den udgør en meget lille andel af tilflytterne til fiskeribyerne.

Figur 16. Tilflytterne i beskæftigelse fordelt på branche.

Andre private serviceerhverv udgør branchekoden for ca. 15 pct. af tilflytterne i gennemsnit, en andel der er den samme i hovedparten af de ni områder. Undtagelsen er fiskeribyerne, hvor andelen udgør ca. 5 pct. *Offentlig service* udgør den sidste branchetype i opgørelsen, og denne branche tegner sig for lidt over 30 pct. af tilflytterne i beskæftigelse – især blandt tilflytterne til Bornholm og Samsø, mens andelen der er ansat inden for denne branche er mindre end 25 pct. blandt tilflytterne til Sallingsund/Morsø og fiskeribyerne.

Som ved de andre variable har vi også her set nærmere på forskellen på til- og fraflytteres andele inden for de respektive brancher. Den fordeling er gengivet i figuren på næste side (Figur 17). Som det fremgår, er det begrænset, hvad der er af ligheder i balancen mellem til- og fraflyttere fordelt på branche - områderne imellem. Det gælder dog, at der typisk er flere inden for brancherne *Handel, reparation, hotel m.v.* og *Andre serviceerhverv*, der forlader et af de ni områder end der flytter til. Det gælder også, at der er et vist overskud af tilflyttere, der er beskæftigede i den offentlige servicesektor og inden for *Landbrug og fiskeri*.

Figur 17. Differencer på branchernes andele blandt til- og fraflyttere.

Tilflyttere fordelt på husstandstype og beskæftigelse

En nærmere, kombineret analyse af hvor tilflytterne arbejder, og den husstandstype de repræsenterer, viser, at den hyppigste situation er et par, hvor den ene er beskæftiget uden for området. Denne situation er typisk gældende for 30 pct. af tilflytterne, hyppigst i områderne omkring Sallingsund/Mors og Vestsønderjylland og mindst hyppig på Bornholm. Pendling er af gode grunde ikke særligt udbredt på Bornholm. På Samsø er situationen en anden, idet 35 pct. af tilflytterne bor i en husstand, hvor den ene er beskæftiget uden for øen.

Enlige uden arbejde udgør med ca. 20 pct. af tilflytterne en anden relativt stor gruppe.

De enlige med beskæftigelse, henholdsvis i og uden for det område de er flyttet til, udgør typisk i begge tilfælde mellem 10 og 15 pct. af tilflytterne, og især at finde blandt tilflytterne til Sydfyn og Vestsønderjylland.

Tabel 7. Tilflyttere fordelt på par/enlig og beskæftigelse i eller uden for området 2001.

	Enlig - besk. i området	Par - den ene besk. i området	Par - beg- ge besk. i området	Enlig - besk. udenfor	Par - en besk. udenfor	Par - beg- ge besk. udenfor	Enlig - pensionist	Par - pen- sionister	Enlig - uden arb.	Par - begge uden arb.	Alle
Andel i pct.											
Nordjylland	11	8	5	11	33	8	3	1	17	3	100
Sydfyn	16	7	3	13	29	7	3	1	18	3	100
Lolland-Falster	10	7	3	11	29	9	4	2	20	6	100
Bornholm	12	11	6	11	25	5	3	1	21	6	100
Vestsønder- jylland	14	8	3	12	34	7	2	1	15	5	100
Djursland	12	9	4	13	30	6	4	1	19	4	100
Sallingsund/ Mors	6	7	4	12	37	9	2	1	19	4	100
Samsø	12	11	8	8	32	5	3		17	5	100
Fiskeribyerne	7	4	3	15	34	12	5	1	15	5	100

Det sidste forhold, vi vil se nærmere på i denne sammenhæng, er de arbejdsskift, der er fortaget i forbindelse med flytningen. Her har vi i analysen set nærmere på arbejdsstedet før og efter flytningen, og ud fra disse oplysninger fordelt de beskæftigede tilflyttere på en række forskellige situationer afhængig af udviklingen i deres arbejdssted. Fordelingen fremgår af tabellen på næste side.

I gennemnit havde 80 pct. af tilflytterne det samme arbejdssted i løbet af det undersøgte år, mens 20 pct. skiftede arbejdssted.

I den første gruppe, de der ikke skiftede arbejdssted, var der 54 pct. der arbejdede i området både før og efter de flyttede dertil. Andre 26 pct. bibeholdt deres arbejdsplads uden for området.

Blandt de, i gennemsnit 20 pct. der skiftede job, skiftede 8 pct. til en arbejdsplads i området, mens 10 pct. skiftede fra en arbejdsplads til en anden, uden for området.

Nogle få andele af tilflytterne – under 2pct. – skifter fra én arbejdsplads til en anden i området, eller fra en arbejdsplads i området, til én udenfor.

Tabel 8. Flyttet arbejdssted i løbet af året?
Beskæftigede tilflyttere fordelt på om de flyttede arbejdssted i 2001.

	Nej, arbejde i omr.	Nej, ikke i omr.	Ja, i området	Ja, til området	Ja, ud af området	Ja, uden for området*	Total
	Andel i pct.						
Nordjylland	52	27	2	8	2	10	101
Sydfyn	54	27	1	9	1	9	101
Lolland-Falster	55	26	1	6	2	9	99
Bornholm	62	20	1	9	1	8	101
Vestsønderjylland	51	27	1	12	0	10	101
Djursland	53	26		9	0	11	99
Sallingsund/Mors	49	30		7	0	13	99
Samsø	61	19		12		8	100
Fiskeribyerne	39	38	9			14	100
Alle områder	54	26	1	8		10	100

* Skifter fra en arbejdsplads uden for området til en anden, også uden for området.

Tilflytternes nye bolig

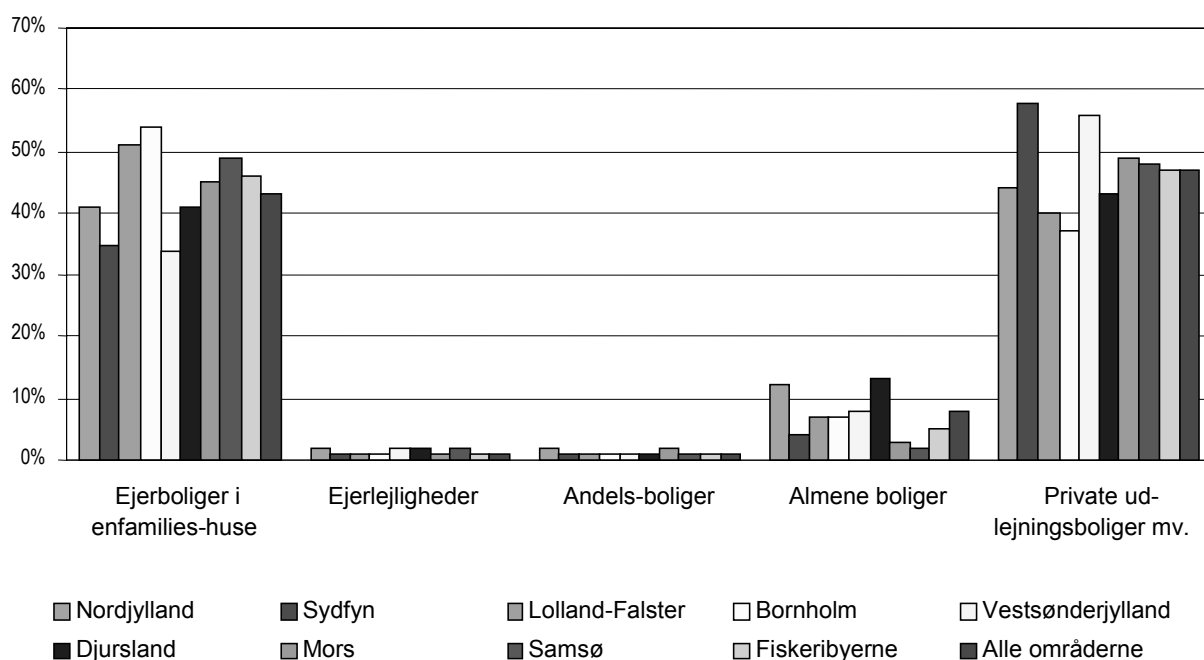
Fordelt på boligtype flytter to omtrent lige store grupper til henholdsvis ejerboliger i enfamiliehuse og til private udlejningsboliger. I gennemsnit flytter 8 pct. til en almen bolig, men denne andel er ganske skævt fordelt, og det foregår således helt overvejende i de to kommune på Djursland og i Nordjylland. Ganske få procent flytter til en ejerlejlighed eller en andelsbolig. Begge sektorer udgør ca. 5 pct. af alle boliger på landsplan og er ejerformer, man helt overvejende finder i de større byer.

Tabel 9. Tilflyttede husstande til områderne fordelt på boligens ejerform 2001.

	Ejerboliger i enfamiliehuse	Ejerlejligheder	Andelsboliger	Almene boliger	Private udlej- ningsboliger mv.	I alt
	Andel i pct.					
Nordjylland	41	2	2	12	44	100
Sydfyn	35	1	1	4	58	100
Lolland-Falster	51	1	1	7	40	100
Bornholm	54	1	1	7	37	100
Vestsønderjylland	34	2	1	8	56	100
Djursland	41	2	1	13	43	100
Sallingsund/Mors	45	1	2	3	49	100
Samsø	49	2	1	2	48	100
Fiskeribyerne	46	1	1	5	47	100
Alle områderne	43	1	1	8	47	100

Den andel af tilflytterne der flytter til ejerboliger i enfamiliehuse er især at finde blandt de, der flytter til Bornholm og Lolland-Falster, mens andelen er relativt lille blandt tilflytterne til Sydfyn og Vestsønderjylland.

Tilflyttere til de almene boliger, der som nævnt udgør 8 pct., flytter hovedsagelig til Djursland og Nordjylland, mens de stort set ikke er at finde blandt tilflytterne til Samsø og Sallingsund/Mors.

Figur 18. Tilflyttere fordelt på boligens ejerform.

Husstande, der er flyttet til en privat udlejningsbolig,¹ udgør i gennemsnit 47 pct. af tilflytterne. Andelen toppe i Sydfyns området, med 58 pct., men er også relativt høj i Vestsønderjylland (56 pct.). Andelen er med 37 pct. lavest på Bornholm.

Hvorvidt man flytter til en ejer- eller lejebolig har at gøre med husstandens situation (størrelse, ressourcer, præferencer) og boligudbuddet.

De tilflyttede husstandes fordeling på ejerform kan, med en vis forsigtighed, tolkes som en indikator på hvor permanent bosætningen betragtes. Er der tale om en ejerbolig, formoder man i den forbindelse, at bosætningen, i hvert fald for nogle husstandes vedkommende, betragtes noget mere permanent, end hvis der var tale om en lejebolig.

Skift i ejerform

For at belyse dette forhold har vi set nærmere på hvor mange, der skifter fra en lejebolig til en ejerboliger, eller vise versa (Se Tabel 26).

I alt er der som nævnt en relativt lige fordeling af tilflyttere til henholdsvis leje og ejerboliger, og uden sondring mellem de forskellige undergrupperinger er der 49 pct., der er flyttet til en lejebolig, og 47 pct. der er flyttet til en ejerbolig (3 pct. uoplyst).

På 'afsendersiden' er der imidlertid kun 39 pct. der kommer fra en lejebolig, mens 56 pct. kommer fra en ejerbolig.

En del skifter således – alene af den grund - ejerform i forbindelse med flytningen.

Opgørelsen viser her, at ud af alle husstande er der:

- 19 pct. bor i en ejerbolig - både før og efter flytningen.
- 28 pct. bor i en lejebolig - både før og efter flytningen.
- 26 pct. bor nu i en ejerbolig - kom fra en lejebolig.
- 18 pct. bor nu i en lejebolig - kom fra en ejerbolig.

¹ Private udlejningsboliger tæller i denne sammenhæng både egentlige private udlejningsboliger - i ejendomsretlig forstand og udlejede boliger.

Ejerform pendlere

Vi har endvidere set nærmere på hvilken ejerform, de tilflyttede pendlere er flyttet til. Analysen viser her, at pendlerne i højere grad end alle tilflyttere, flytter til ejerboliger i enfamiliehuse.

Tabel 10. Tilflyttede pendlere fordelt på boligens ejerform 2001.

	Ejerboliger i enfamiliehuse	Ejerlejligheder	Andelsboliger	Almene boliger	Private udlej- ningsboliger mv.	I alt
	Andel i pct.					
Nordjylland	53	1	2	9	36	100
Sydfyn	47	2	1	3	47	100
Lolland-falster	61	2	1	4	33	100
Bornholm	58	1	1	2	38	100
Vestsønderjylland	42	2		5	51	100
Djursland	51	2	1	10	37	100
Sallingsund/Mors	53	1	2	3	41	100
Samsø	50				50	100
Fiskeribyerne	57	2		2	39	100
Alle områderne	53	2	1	5	40	100

Hvor andelen af tilflyttere der flytter til en ejerbolig i enfamiliehuse generelt udgør 43 pct. er det 53 pct. af pendlerne, der er flyttet til denne – mest permanente boligform. På Lolland-Falster topper den andel med hele 61 pct., men den er også høj i fiskeribyerne (57 pct.). Laveste andel af pendlerne der køber et enfamiliehus udgør de, der er flyttet til Vestsønderjylland, hvor den andel kun er 41 pct.

Mødet med et yderområde – resultater fra projektets fokusgruppeinterview

Baggrunden for flytningen, den samlede oplevelse og den generelle tilfredshed

De personer, der kom til fokusgruppeinterviewene i de ni områder, var helt overvejende positive, engagerede og ivrige for at fortælle deres historie og berette om deres erfaringer med at flytte. De fleste var bekendte med problemstillingen om, at ydersområderne taber population, og ville gerne bidrage med deres erfaringer, hvis det kunne hjælpe andre til at gøre som de, og flytte til området. Baggrunden for mange af tilflytteres positive attitude var tydeligvis, at de var begejstrede for deres valg og nye situation – glade for at bo i området og i deres nye bolig.

En stor og mangesidet beslutning

Flytningen havde været resultatet af en mangesidig beslutning, forklarede tilflytterne, og angav sjældent én årsag. Beslutningen var typisk taget over en længere periode, og valget af den konkrete bolig og det konkrete sted var et produkt af mange og komplekse forhold.

For nogle var flytningen foranlediget af en kombination af familiære eller arbejdsmæssige ændringer, og utilfredshed med boligsituationen. En del var flyttet sammen med en kæreste, andre blevet skilt. Nogle familier var blevet større, og boligen for trang. Eller for stor i og med at børnene var flyttet hjemmefra.

En del tilflyttere havde søgt og fået et nyt arbejde i området, andre flyttede, fordi arbejdspladsen flyttede til området. For nogle var det jobbet, der havde trukket dem til området. Det var typisk personer med en længerevarende uddannelse, eller personer der havde prioriteret karrieren.

For andre havde det forholdt sig lige omvendt. Her trak området, og derfor havde de søgt og fundet en stilling i området. Til denne gruppe hørte typisk mellemteknikere, lærere, og offentligt ansatte inden for pleje og omsorg, politi mv. En ikke ubetydelig andel af disse tilflyttere havde sagt deres stilling op og var flyttet i tillid til, at de siden ville finde arbejde i området. Det var også lykkedes for de fleste – om end det havde været svært at finde et arbejde, og nogle måtte pendle relativt langt.

Flere tilflyttere forklarede, at de var flyttet, fordi de og deres familie ønskede at satse eller tage chancer for at opnå et positivt skift i livet. En af tilflytterne sagde, at familien ønskede at 'rykke sig' ved hjælp af de udfordringer, flytningen indebar. De omtalte flytningen og beslutningen som en 'satsning', måske fordi familien havde valgt at flytte til et område, de kun kendte fra kortere ferieophold, og hvor de ikke kendte nogle på forhånd. Flere af de øer, der indgår i undersøgelsen, havde været mål for denne type af bosætning.

Andre søgte også nye udfordringer, men lagde mest vægt på at slippe fri af andre. For dem handlede flytningen til et af yderområderne om at stressede af, at opnå fred og ro samt en tættere kontakt til naturen og naboerne. Til denne gruppe hørte de, der kvittede jobbet, prioriterede området og lod et nyt job komme i anden række. Her blev yderområderne forbundet med et arbejdsmiljø, hvor tempoet er langsommere og jobbene mindre stressende. Flere koblede denne målsætning – og det var især børnefamilierne – med et mål om at prioritere familielivet højere.

I den sammenhæng var der også de børnefamilier, som ikke ønskede, at deres børn skulle vokse op i de tætte byområder. De forbandt livet i byerne med trafik, forurening, kriminalitet, fremmede, højt forbrug og en stresset hverdag. Og de forklarede, at de med flytningen havde søgt kontrasten dertil - tryk, fred, ro og nærhed.

Andre forklarede, at de ikke var bymennesker og ikke trivedes i de større byer. Disse 'ikke-bymennesker' var typisk yngre mennesker, der oprindeligt kom fra landet og var opvokset i et yderområde. Enten det de nu var flyttet til eller et tilsvarende område. Hertil hørte de yngre deltagere, der havde været nogle år i de større byer for at studere, og nu vente tilbage til deres fødeegn, oftest ifølge med en kæreste og børn.

Nogle lagde vægt på at komme tilbage til venner, familie og slægt. Andre betonede et ønske om at komme tilbage til naturen i området – til havet, marsken, vinden eller mørket og stjernerne. Flere gav udtryk for, at de havde oplevet det som befriende at være vendt tilbage til et område, hvor folk ved hvem de er og kender deres familie.

Endelig var der en betydelig del af deltagerne i undersøgelsens interview, der havde forladt arbejdsmarkedet i forbindelse med flytningen for at realisere en otiumtilværelse i et af yderområderne. Nogle af dem skulle 'hjem' til deres opvækstområde, andre flyttede permanent til et område, de kendte fra ferier. Nogle af disse havde valgt at bosætte sig i deres sommerhus.

Tilfredse tilflyttere

Flere tilflyttere forklarede, at de med flytningen havde fået indfriet mål om mere tid til familien, og havde fået en mindre stresset hverdag. Men der var også tilflyttere, der måtte erkende, at de var endt i en jobsituation og med en hverdag, der var lige så krævende og medførte lige så meget stress, som før flytningen.

Men for flere var deres ønsker om et mere simpelt liv og afstresning gået i opfyldelse. Nogle talte begejstrede om 'drømmeboligen', 'ønskejobbet' og nærheden til familien. Mange opfattede deres område som noget enestående, og flere tilflyttere, der havde taget springet og var flyttet til områder langt væk fra venner og familie, rummede endvidere 'gå på mod' og vilje til at ændre på den matte udvikling, der præger de fleste yderområder.

I flere tilfælde, hvor familier havde valgt at flytte væk fra venner og familie, var de blevet mødt med forundring - og forståelse kun i mere sjældne tilfælde. Vennerne forstod ikke helt deres prioritering, og tilflytterne mente, det skyldtes, at deres kendskab til området var meget svagt, og de dermed ikke kendte til områdets mange kvaliteter.

Om mødet med boligudbudet

I alle områder beskrev tilflytterne generelt udbuddet af boliger som varieret og stort. Flere var således blevet positivt overraskede over områdernes mangfoldighed af boliger, og de mange muligheder det gav, som køber. Der havde været meget at se på, og for de, som kom fra de større byer og kendte huspriserne der, havde der været meget at vælge imellem. At der i områderne er en del forfaldne landsbyer, og en del boliger trænger til istandsættelse, var andre fælles erfaringer. Tilflytternes møde med disse tilstande havde virket noget skræmmende.

Pris og standard

Lave huspriser var et gennemgående tema i tilflytternes beskrivelse af situationen ved bosætning i yderområder, og i sagens natur beskrev de det som en betragtelig fordel.

De lave priser havde for mange skabt en mulighed for at opnå en ønsket bolig med hensyn til byggestil, størrelse og beliggenhed. De havde her kunnet fortage en bosætning, der alene af økonomiske grunde, ikke havde været mulig andre steder. Det havde samtidig givet tilflytterne råd til de nødvendige istandsættelser og ønskede ombygninger. Endelig havde det, som

tidligere nævnt, gjort det muligt at starte en ny tilværelse i området med kun én indkomst i parfamilien.

De lave huspriser havde imidlertid også givet anledning til bekymring. Flere havde været i tvivl om, hvorvidt de ville kunne sælge huset igen, hvis det blev nødvendigt. Det mente de fleste nu godt at de kunne, men flere var i tvivl om, hvorvidt de nu også ville få dækket udgifterne til istandsættelse og modernisering ved et eventuelt salg.

Overvejelser over disse forhold omkring sikkerhed for investering havde fået én af tilflytterne til at vælge en boligtype, han mente ville holde værdien, samt at gennemføre de nødvendige ombygninger og moderniseringer i en stil, han mente ville tiltale et bredt udsnit af befolkningen. Alt sammen for ikke at stå tilbage med et helt specielt hus og moderniseringer, der kun er ganske få købere til, hvis han skulle få behov for at sælge huset igen.

En af tilflytterne havde oplevet en anden bagside ved de lave huspriser, nemlig forringede lånemuligheder. Han ønskede at opføre et nyt parcelhus i en bestemt landsby, men her ville kreditforeningerne ikke yde lån. På grund af de lave priser og lav sandsynlighed for prisstigninger, var de ikke villige til at finansiere nybyggeri, fordi de mente, at sikkerheden for pantet var for lav.

De fleste tilflyttere havde søgt og fundet en bolig, der trængte til istandsættelse. De havde dermed fået indfriet en generel præference for at indrette og præge boligen efter egen smag. De var i den sammenhæng gået efter særlige kvaliteter så som: originalitet, lokal byggeskik og et godt lokalmiljø. Mange havde set på boliger, der ikke indfrie disse ønsker. Enten fordi de havde *for* store behov for istandsættelse, eller fordi de var moderniseret efter andre præferencer end tilflytterens. Eksempler på det sidstnævnte forhold gjaldt fx de steder, hvor tidligere ejere havde udskiftet de oprindelige vinduer med plastikvinduer, skiftet fra stråtag til eternit, eller lagt tæpper på et gulv af spånplader oven på de gamle plankegulve.

Efter handlen var nogle tilflyttere stødt på overraskelser. En tilflytter til en af de mindre øer havde således kunnet konstatere, at dele af huset var opført i ukorrekte byggematerialer. Gennem tiden havde man tydeligvis måtte klare sig med de materialer, der nu en gang var på øen. Han havde også siden selv kunnet konstatere at fragtomkostningerne var store, hvis man skulle have byggematerialer fra fastlandet.

De ni områder havde også haft et udbud af indflytningsklare, istandsatte boliger. Tilflyttere, der havde søgt og fundet sådanne boliger, mødte vi i alle områder, om end de var få. De forklarede, at der findes en del istandsatte boliger i handlen, selv om der nok er størst efterspørgsel på boliger med behov for istandsættelse. De istandsatte huse har flere steder nået et relativt højt prisniveau.

Særlige kvaliteter

Ud over boligens stand, havde dens beliggenhed haft stor prioritet. Men det var kun ganske få deltagere, der havde søgt og opnået, det de omtalte som unik beliggenhed, som fx en særlig udsigt eller øde placering. Denne type boliger var på markedet, forklarede tilflytterne, og kunne erhverves, hvis man havde råd og lyst til det.

Der var også ganske få (to) af de interviewede, der havde købt en grund og opført et nyt hus. Flere påpegede, at det ikke kunne betale sig at bygge nyt, fordi priserne på de eksisterende boliger var så lave.

Generelt set var det de færreste, der havde søgt en unik bolig med en særlig fornem beliggenhed. Majoriteten havde i højere grad interesseret sig for det typiske og den lokale egenart af boliger. I et af områderne var det fx parcelhuse fra 1960'erne og 1970'erne, der var mest efterspurgt. Andre steder var det landsbyhuse i form af muremesterhuse, eller det lille husmandssted, tilflytterne havde opsøgt. De fleste havde således lagt vægt på at komme til at bo i en bolig, der tilhørte den lokale bolig- og bygningskultur.

Et af de forhold, der truer den lokale bolig- og bygningskultur, er turismens dominans, forklarede tilflytterne. Det gælder især, hvor helårshuse er

overgået til fritidsbrug og bliver til såkaldte 'sorte huse'. Hvor der er mange af dem, ligger hele byområder stille hen uden for sæsonen. En del tilflyttere advarede om, at denne udvikling skræmmer potentielle tilflyttere væk.

Flere af tilflytterne havde ikke søgt bolig i de mest turistede steder i området, men var meget bevidste gået efter en bolig i et område med helårsbefolkning. For dem havde herligheder fx i form af havudsigt mindre betydning, end det at komme til et lokalsamfund, der er 'levende' hele året. De definerede sig netop som fastboende og ikke som turister.

Mødet med stedets ejendomsmæglere

I de fleste tilfælde, var det områdets ejendomsmæglere, der havde formidlet købet af bolig. Flere tilflyttere havde startet deres boligsøgning på Internettet og derfra fundet frem til interessante tilbud. Mæglerne fik de fleste steder ros for deres service, men i enkelte tilfælde havde servicen været lav, og her var det i højere grad de tidligere ejere, der havde stået for salget.

Lejeboliger

En del af tilflytterne havde valgt at flytte til en udlejningsbolig. Tilflytterne til disse boliger begrundede deres valg med, at det var det mest praktiske for dem. Lejeboligen havde de kunnet få med kort varsel, økonomien var forudsigelig, og samtidig sparede man de transaktionsomkostninger, der indgår i enhver ejendomshandel. Nogle af lejerne viste ikke, hvor længe de ville blive boende i området. De ønskede at se området lidt an, og derfor passede det dem fint at leje boligen.

Udbuddet af lejeboliger havde været bredt, og hvad angår typer af boliger, var der en del enfamiliehuse, udlejet af privatpersoner i områderne, samt lejligheder og rækkehuse, der udlejes af boligselskaber og eller private udlejere.

Den type af lejeboliger, som tilflytterne havde haft lettest ved at få fat i, var de almene boliger, formidlet gennem boligselskab eller kommune. Ad disse veje have flere fået en bolig og på ganske kort tid. Tilflytterne til disse boliger var godt tilfredse med deres nye bolig, og den service boligselskabet havde ydet. To yngre tilflyttere var imidlertid ikke helt tilfredse med beboersammensætningen i den afdeling de boede i, fordi den overvejende bestod af ældre mennesker og folk på overførelsesindkomst.

Andre havde søgt og fundet en privat udlejningsbolig – typisk i form af et enfamiliehus. Dem havde der været en del ledige af i alle områder – i mere eller mindre god stand. Nogle af tilflytterne havde overvejende mødt ganske ringe boliger på dette marked, og måtte en del igennem før de fandt en bolig, de var tilfredse med. Variationen i standarden havde dog også afspejlet sig i en variation i leje.

Flere af tilflytterne fortalte i den forbindelse om spekulation i private udlejningsboliger. Ingen af de interviewede boede under sådanne forhold, men mange kendte til udlejere, der spekulerede i at leje ud til mindrebemidlede, der fik deres husleje betalt af det offentlige, og som ikke havde så mange valg. Nogle af tilflytterne var af den opfattelse, at denne form for udlejningsvirksomhed bidrog til, at områder og boliger forfalder mere end de ellers ville gøre, og at det kan være med til at skræmme potentielle tilflyttere væk.

Problemer med forfald – især i visse landsbyer

Tilflytterne berettede om forfaldne boliger i alle områder. Både i form af enkelte boliger i det åbne land, men også om hele landsbyer domineret af forfald og manglende vedligeholdelse.

Flere opfordrede til mere byfornyelse i disse området, forstået som en offentlig indsats med henblik på at få ejerne til at istandsætte deres ejendomme. Det kunne godt starte i det små, med fx fortove, pladser og andre offentlige anlæg, som en af tilflytterne forklarede. Det sender et meget vigtigt signal til beboerne i området og til potentielle tilflyttere. Nogle mente i den forbindelse, at nedrivning i nogle tilfælde ville være den eneste rimelige løs-

ning. I tilflytternes øjne var der alt for få, der kærede sig om forholdene i disse byer – og det ydre udtryk var – at her er alt gået i stå. De var ikke i tvivl om, at disse forhold kunne skræmme potentielle tilflyttere væk.

Boligområdet, naboer – lokalsamfund

Naboskab og det sociale nærmiljø i boligområdet havde spillet en rolle for alle tilflyttere. Det handler om, hvordan man bliver modtaget, hvem der kommer og hilser på, og om den måde man i det hele taget bliver optaget i lokalsamfundet. I sidste ende handler det om at føle sig accepteret.

Fra tidligere forskning på området ved vi, at det for de fleste betyder meget, hvem de har som naboer, og hvem der i øvrigt bor i deres boligområde. De fleste søger mod et område, hvor man er enige om omgangsformer og normer. Mange går efter at bo nær venner og andre i samme livscyklusfase. Det betyder fx, at børnefamilier går efter boligområder med andre børnefamilier og fravælger 'sølvbryllupskvarteret'. At man søger mod andre husholdninger, man forventer at dele et minimum af interesser med (Christensen & Ærø, 2003; Ærø, 2002).

Alle tilflytterne havde gjort sig tanker om disse forhold, de havde tillagt det forskellig betydning, og var blevet modtaget på forskellig vis.

Nogle yngre tilflyttere forklarede, at de havde forsøgt at vurdere alderssammensætningen i potentielle landsbyer og valgt dem fra, hvor der så ud til kun at bo ældre mennesker. Andre var gået efter en vis volumen af beboere, for dermed at have en større sikkerhed for at der boede nogle, de ville dele interesser med – eller blot kunne tale med.

I de fleste tilfælde var tilflytterne blev opsøgt af en eller flere, der fx kom med blomster og bød dem velkommen, da de flyttede ind. Andre steder havde naboerne samlet ind til en gave i form af en købmandskurv eller lignende.

I flere tilfælde havde man oplevet, at andre nyankomne tilflyttere var de, der først bød velkommen, mens de 'fastboende' eller lokale først lige skulle se tilflytterne an. Det var især en oplevelse som de, der flyttede til uden videre relationer til området, havde haft.

Tilflyttere med stærkere bånd til stedet, som fx de der vendte tilbage efter studier og ungdomsliv i byen, kom derimod hurtigt med ved hjælp af de gamle relationer og netværk. Flere af disse fortalte, at deres venner i området havde opsøgt dem og trukket dem med til aktiviteter i området.

Store forventninger – forbeholden modtagelse

En del af tilflytterne havde haft større forventninger til optagelsen i lokalsamfundet, end det kunne indfri. Flere talte om, at det havde taget lang tid at opnå de ønskede relationer. Flere af de der var flyttet til de mindre landsbyer havde fx haft en forventning om hurtigere optagelse i det lokale landsby fællesskab.

Flere steder havde man oplevet de lokale markere, at der var forskel på dem og tilflytterne. Hvor de lokale ikke hilste, selv efter længere tid, og til trods for, at tilflytteren udmærket kendte vedkommende. En var blevet mødt med en udpræget dialekt, indtil han forklarede, at han udmærket forstod dialekten.

Generelt set var der således flere, der havde oplevet det som både langvarigt og hårdt at komme med og blive accepteret i lokalsamfundet. Som en af tilflytterne forklarede, havde hun været utålmodig for at opnå de forventede relationer, og flere forklarede som hende, at de måske havde haft for store forventninger.

Utålmodigheden og de store forventninger skyldtes formentlig den sårbarhed, der kommer, når man flytter til et nyt sted, og en gængs forstilling om, at der eksisterer et særligt stærkt sammenhold i de danske landsbyer. Som en af tilflytterne forklarede, syntes han, at familien havde 'satset' ved at flytte til området. De havde sat alt ind på, at det skulle blive en succes. En anden forklarede, at de havde forventet en mere imødekommende modta-

gelse, fordi de jo var flyttet til et sted, der udadtil gjorde meget for at trække tilflyttere til.

Tilflyttere der var vendt tilbage til det område, de oprindeligt kom fra, havde typisk haft lettere ved at blive optaget og accepteret i lokalsamfundet – men også heriblandt var der tilflyttere, der var blevet skuffede. En af tilflytterne vendte fx tilbage til området ved overgangen til en pensionisttilværelse og havde svært ved at falde til igen. Han kunne ikke genkende mentaliteten i området, som ikke var, hvad han forventede.

Tilflyttere og de lokale

Som nævnt, var der flere tilflyttere, der havde mødt en klar distance fra de lokales side. De opfattede distancen som et signal om, at de ikke skulle komme og lave noget om. Opdelingen mellem tilflyttere og de lokale er ikke nødvendigvis et særkende for de undersøgte yderområder, men nogle af tilflytterne havde nogle særlige forklaringer på dette forhold.

Én tilflytter forklarede således, at dominansen af turister om sommeren, giver en vis distance til fremmede. Distancen har en professionel karakter i sæsonen og en mere indadvendt karakter udenfor.

En anden forklarede, at det er nogle få, dominerende familier, der styrer området, og at det giver lokalsamfundet en meget sammenspist karakter.

Endelig var der områder præget af en generel omtale af tilflyttere, som personer der er på overførelsesindkomst. Den megen negative omtale havde her ført til, at tilflyttere blev mødt med mistro, og deres motiver med at flytte til området fordømt som egennyttige.

Deciderede konflikter mellem de lokale og tilflyttere, som den strid der fx kan opstå over gener fra landbruget, blev ikke nævnt. Med den type konflikter havde en af tilflytterne oplevet, at man tog højde for, der hvor han var flyttet til. Her ringede bonden rundt til naboerne, dagen før han kørte gylle ud.

I nogle af de undersøgte områder var tilflytterne blevet overraskede over lokale konkurrencer mellem fx byer og landsbyer eller mellem sognene i området. De oplevede, at de lokale forventede, at man meldte sig ind og bidrog til denne konkurrence. Konkurrencen havde vist sig som markeringer af statusforskelle, hvor nogle betragtede sig som bedre end andre, og det gennemsyrede netværk og relationer i områderne. Var man flyttet til en bestemt by, ja så handlede man fx ikke i butikker i nabobyerne. Nogle af tilflytterne havde oplevet det som en klar betingelse for at komme med i lokalsamfundet, at de efterlevede disse uskrevne regler, selv om de fandt dem uhen-sigtsmæssige og dyre.

I flere af områderne var der imidlertid også tilflyttere, der havde oplevet en stor interesse fra de lokales side, hvor nye ideer også blev godt modtaget. Det havde flere oplevet, fx i forbindelse med særlige arrangementer eller gennem foreningslivet. Til de særlige arrangementer hørte en kommune, der over en længere periode havde afviklet en omfattende proces om kommunens fremtidige udvikling. Tilflyttere talte meget varmt om denne proces, som de anbefalede i denne sammenhæng, fordi de mente, den havde været særligt befordrende for tilflyttere. Processen havde givet dem en genvej til foreninger og netværk i området, til forståelse af de lokale forhold og afløb for deres behov for at arrangere sig lokalt.

Beskæftigelse og pendling

De begrænsede jobmuligheder havde overalt været en barriere for tilflytterne – forud for flytningen. Når denne barriere alligevel var blevet overvundet, havde det flere forklaringer.

Nogle havde søgt og fået arbejde i området inden de flyttede. Andre havde accepteret at pendle. En tredje model var parhusstande, hvor én havde arbejde, den anden ikke. De havde fundet løsningen i de billige huspriser, som betød, at de i hvert fald i en overgangsperiode havde råd til at bo og leve her med kun én indkomst.

Til trods for at tilflytterne forud for flytningen havde opfattet jobsituationen som meget kritisk, havde mange - til deres egen overraskelse - fået job i området. Det gjaldt især mellemteknikere og andre med en kort eller mellem-lang uddannelse, hvorimod jobsituationen var værre for dem med længerevarende uddannelser. De tilflyttere, der havde fået arbejde, beklagede i øvrigt den almene, men ukorrekte opfattelse af, at jobmulighederne er så dårlige. De påpegede et behov for mere klarhed over jobsituationen, og var ikke i tvivl om at det ville kunne trække flere tilflyttere til.

En indkomstmodel, som flere havde indledt deres bosætning med, var i enkelte tilfælde valgt ud fra en ide om at opnå en mere simpel tilværelse, men langt de fleste tilflyttere ville på lidt længere sigt gerne i arbejde igen. Det ønskede de af økonomiske grunde, men flere fremhævede også, at de betragtede arbejdspladsen, og de relationer den skaber, som vigtige kanaler til integration.

En del af tilflytterne pendlede til arbejdspladser uden for området. Det foregik helt overvejende i egen bil, og privatbilen blev i det hele taget fremhævet som nødvendig. I nogle områder påpegede tilflytterne behovet for bedre og hurtige forbindelser til glæde for udpendlerne. Tættere net af motorveje, blev fremhævet, sammen med uhensigtsmæssigheder i den offentlige transport. Flere tilflyttere til Lolland-Falster området kommenterede togtiderne og forbindelsen til København. Området rummer en del ufaglærte arbejdere, der ofte skal møde tidligt om morgenen. Men dette er ikke muligt med den nuværende togforbindelse og sene afgang. I et område som Sydfyn så mange frem til færdiggørelsen af motorvejen fra Svendborg til Odense, som ville lette pendlingstiden for mange.

Selvstændig virksomhed og fjernarbejde

En af de interviewede havde slået sig ned på en ø med henblik på at starte egen virksomhed som arkitekt. Den plan havde han imidlertid siden måtte opgive på grund af konkurrence fra områdets mange personer på efterløn. Han mente at de underbød de professionelle i opgaverne og desuden påtog sig opgaver som 'sort arbejde'.

Enkelte havde overvejet mulighederne for internetbaseret fjernarbejde, og endnu færre havde realiseret muligheden. De der arbejdede på denne måde var pendlere, som arbejdede hjemme et par gange om ugen. Blandt de der havde overvejet mulighederne, var sagen strandet på, at man i forvejen skal have relationen til en arbejdsplads, for ingen annoncerer efter distancearbejdere. Så selvom fjernarbejde er oplagt, mangler der en platform, der kan formidle det til freelancere.

Turismen som potentiel arbejdsplads

Turismen udgør en betydningsfuld faktor i alle de undersøgte områder. Det gælder branchens betydning og potentiale i form af arbejde og omsætning, men også den måde turismen præger byer og boligområder på.

Nogle steder, og det gælder fx Bornholm, er der særligt mange sæsonarbejdspladser. På den måde kan man i de fleste af områderne finde arbejde i højsæsonen i turistbranchen. Det var der flere af tilflytterne, der omtalte som en mulighed, de kunne 'falde tilbage på', hvis det ikke var muligt at finde arbejde inden for deres fag. Flere betragtede det som en nødløsning.

Mange tilflyttere var ambivalente på dette punkt. De accepterede turismen som en meget vigtig branche, men påpegede, nærmest i alle områder, de bagsider og negative effekter turismen har.

Som tidligere forklaret, så kan det have negative konsekvenser, når helårshuse overgår til fritidsbrug. Når de såkaldte 'sorte huse' dominerer og skaber døde bydele uden for sommersæsonen.

Andre påpegede, at turismen har en negativ indvirkning på det lokale sammenhold og de lokale sociale relationer. At turismen splitter folk.

Hvad angår de arbejdspladser knyttet til branchen, var der også en del kritiske røster fra tilflytterne. De forklarede, at de betragtede denne type ar-

bejdsplader som en nødløsning. De blev ofte forbundet med lav løn og lav status, men at denne status ikke var helt retfærdig. Nogle anbefalede, at man søgte at gøre jobbene i turistbranchen mere interessante.

I områder som Vestsønderjylland og Grenå/Nørre Djurs og Lolland-Falster påpegede nogle af tilflytterne, at turistpotentialet for nuværende er uudnyttet, og at man derfor burde facilitere turisterne bedre end man gør i dag.

Fritid: natur, foreningsliv og butiksforsyning

Som tidligere beskrevet, omtalte tilflytterne områdernes naturmæssige herligheder, som forhold der har været af afgørende betydning for deres beslutning om at flytte. For enkelte tilflyttere, blandt andet til Lolland-Falster, Nordjylland og Vestsønderjylland, havde de naturmæssige herligheder ikke haft afgørende betydning for flytningen, men disse tilflyttere var til gengæld blevet positivt overraskede over disse kvaliteter efterfølgende.

I hovedparten af områderne forklarede man, at der var en god tilgængelighed til naturområderne takket være turistfacilliterne. Nogle savnede det i Vestsønderjylland, om end man her, som flere andre steder, argumenterede for, at øget tilgængelighed på alle måder skulle etableres under hensyntagen til den negative betydning, det kan have, hvis man åbner for mange turister. Fænomenet Sort sol, hvor millioner af stære på vej sydover i september mellemlander på samme tid i vadehavet, giver hvert år alt for mange besøgende, og denne form for turisme syntes uønsket.

Flere steder forklarede tilflytterne, at det efter flytningen var blevet hverdag, med de landskabelige kvaliteter. Nu boede de midt herlighederne, og satte stor pris på det, selvom de fx ikke gik tur langs standen hver dag.

En del af de, der var flyttet tilbage til deres opvækstområde, omtalte naturen på en mere afdæmpet måde. De talte ikke så meget om herligheder, men flere forklare blot, at nogle af disse kvaliteter betød meget for dem, og at de fx gerne ville bo i nærheden af havet.

I det sydfynske område var tilflytterne ovenud glade for de naturmæssige herligheder. De mente også, at offentlighedens tilgængelighed dertil var tilfredsstillende, men til gengæld mente én, at områdets naturværdier havde et stort uudnyttet potentiale, som man burde udnytte. Frem for faciliteter som biografanlæg, bowlingbaner og andre typiske byanlæg, burde man satse på områdets enestående muligheder for vandsport, og alle de oplevelser farvandet i området byder på. Områdets byer kan alligevel ikke konkurrere med Odense og andre større byer, når det gælder storbyfaciliteter, forklarede én tilflytter og tilføjede, at det heller ikke var på grund af byfaciliteter som disse, man som tilflytter kom til området.

Flere oplevede, at venner og familie ofte var ubekendte over for områdernes naturmæssige herligheder. Især naturen omkring Lolland-Falster havde overrasket flere i positiv retning, hvor mange havde forventninger om fladt og ensformigt landskab.

Foreningslivet roses og fremhæves som en integrerende faktor

Tilflyttere i alle områder fremhævede områdernes foreningsliv som en vigtig port til lokalsamfundet. Herigennem havde flere knyttet kontakter til andre beboere i området.

Foreningslivet blev ikke beskrevet som værende bedre end andre steder, men det fungerede rundt omkring. I kommunerne langs vestkysten havde tilflytterne typisk været klar over, at foreningslivet her nyder en særlig status og opbakning. Her fortælles det, at opbakningen til sportsarrangementer og andre foreningsaktiviteter, weekend efter weekend trækker de lokale hjem fra Århus og Aalborg.

I et andet område fremhævede én tilflytter en særlig kvalitet ved det lokale foreningsliv. Hun var her blevet positivt overrasket over, hvor let det havde været at opnå en konstruktiv alliance med de aktive, i en af de lokale foreninger, og derved få indflydelse på foreningens aktiviteter. En sådan mu-

lighed var sjælden i de større byer, hvor der typisk er en noget længere vej til anerkendelse og indflydelse.

Flere steder efterspurgte man en øget formidling af det lokale forenings-tilbud. Tilflytterne anbefalede, at man fra offentlig side fremsendte en samlet oversigt over områdets foreninger til alle tilflyttere, eller årligt inviterede til en orientering om, hvilke tilbud man kan gøre brug af i lokalområdet.

Butiksforsyning

Et sidste forhold, der blev diskuteret under dette tema, var områdets butiksforsyning, og dette punkt gav også anledning til nogen diskussion. For de fleste havde butiksforsyningen ikke spillet den store rolle ved valget af ny bolig, men efter flytningen var der alligevel nogle, der var blevet overraskede – i både positiv og negativ henseende.

Enkelte tilflyttere var mærkbart irriterede over butiksforsyningen. Det havde lidt forskellige grunde. En tilflytter til en af kommunerne ved den jyske vestkyst følte, at afstanden til en større by og dermed et ordentligt vareudbud var urimelig. I Vestsønderjylland beklagede flere sig over udbudet af dagligvarer, som var begrænset og af dårlig kvalitet på den danske side af grænsen. Her har den omfattende grænsehandel med tiden udkonkurreret den lokale detailhandel, og det betyder, at man må over grænsen for at handle selv de mest basale dagligvarer.

Nogle tilflyttere, herunder de der var flyttet til Samsø og Bornholm, betragtede de begrænsede indkøbsmuligheder som en fordel. De havde oplevet det som en positiv reduktion af forbrugsræset.

Endelig var der en tilflytter til Grenå/Nørre Djurs, der forklarede, at hun havde fået mærkbar lettere adgang til alle butikstyper. Hun havde tidligere boet i Århus, hvor hun skulle afsætte betydeligt længere tid, hvis hun fx skulle en tur i et byggemarked.

Offentlig service

Under drøftelser af den offentlige service i de tilflyttede områder, og herunder tilfredshed og hvilken betydning det havde haft for flytningen, var der tale om en relativ bred diskussion. Den angik både kommunal og regional service og institutioner, om det offentliges virkemidler og handlemuligheder, når det gælder det at tiltrække nye tilflyttere, og der blev talt om den måde, kommunerne modtager og servicerer tilflyttere på. Endelig blev der talt om det offentliges ansvar for at løfte den generelle stemning i de områder, hvor stemningen er særligt deprimerende – både mentalt og fysisk. Flere anbefalede i den sammenhæng et større offentligt engagement i at vende den mentale stemning – samt investeringer i byfornyelse og anden fysisk forskønnelse.

På det generelle plan viste interviewene, at offentlig service betyder meget for nogle typer af tilflyttere, mens andre ikke havde tillagt det den store betydning forud for flytningen. Til de husstande, der havde lagt vægt på den offentlige service, hørte husstande med særlige behov på grund af sygdom eller handicap, familier med behov for børnepasning og ældre mennesker med behov for pleje. Blandt de der ikke havde fokuseret på den offentlige service forud for flytningen, forklarede én, at hun forventede, at der var nogenlunde den samme service i hele landet.

Nogle tilflyttere var ikke desto mindre blevet overraskede over det kommunale serviceniveau, de mødte. De havde særlige behov i familien på grund af sygdom, og var flyttet fra en større by/kommune. Herfra var de vant til, at kommunen havde personer ansat med en specifik viden på de relevante områder. Det havde man imidlertid ikke i den kommune, de var flyttet til, og det havde taget nogen tid og en del kræfter at opnå den ønskede service. Tingene løste sig til familiens tilfredshed, da kommunen fik trukket på kompetencer fra nabokommunen, men de var overraskede over det manglende samarbejde, der havde været til at starte med kommunerne imellem.

Hospitalsdækning gav ligeledes anledning til en del diskussioner. Flere beklagede sig over nedskæringer, og nedlæggelse af afdelinger på sygehuse i områderne. Mange udtrykte frustration over varslede nedskæringer, og især børnefamilierne havde været bekymrede for dækningen i området forud for flytningen. Flere havde en opfattelse af, at de havde fået urimelig lang transporttid til et sygehus. Flere vidste imidlertid ikke, hvor de blev kørt hen, hvis de kom ud for en ulykke. Tilflytterne til de øer, der indgår, var i modsætning til så mange andre ganske trygge ved situationen, fordi de viste, at løsningen var en hurtig helikoptertransport, hvis uheldet var ude på øen.

Hvad angår børneinstitutioner og skoler, var det i sagens natur også forhold, der havde indgået i overvejelserne forud for flytningen. Tilflyttere havde flere forskellige steder oplevet svigt i pasningsgarantierne, og havde derfor været henvist til 'sort' dagpleje.

De fleste steder havde skolen taget godt i mod de tilflyttede børn, men i enkelte områder havde det været svært for børnene at blive integreret i den nye klasse. Her havde skolen og lærernes bestræbelser i den henseende, ikke kunnet leve op til forældrenes forventninger. Forventningerne gik blandt andet i retning af, at skolen havde en forpligtigelse til at sikre, at deres børn hurtigt fik nye kammerater. Flere familier havde således tillagt skolen en ganske betydelig funktion, som den institution, der skulle integrere familien i lokalsamfundet. Det betød også, at mange var bekymrede for nedlæggelse af skoler, idet de mente, at skolen mange steder var den institution, der fik lokalsamfundet til at hænge sammen. De mente ikke, at man kunne trække børnefamilier til områder som disse uden aktive og levende lokale skoler.

Modtagelsen af tilflyttere

Tilflytterne var ganske bevidste om, hvilken vej det går med populationen i de områder de flytter til. Flere havde mødt kommunernes markedsføring og andre tiltag, der gøres i forsøg på at få flere til at flytte til, og nogle havde dermed følt sig tilskyndet til at flytte til området. En del tilflyttere havde imidlertid oplevet et vist 'tomrum' efter de var flyttet til. Nogle forklarede, at de ikke mente, at kommunerne var gode nok til at følge op på deres markedsføring, idet de opfattede, at der var et misforhold mellem kommunernes markedsføring og deres modtagelse af tilflytterne. Et enkelt sted, på Sydfyn, talte nogle om, at de ikke følte sig velkomne i kommunen, da de flyttede til.

Nogle savnede bedre information fra kommunen ved tilflytningen, mens andre havde fået de ønskede informationer, da de flyttede til. En velkomstpakke med oplysninger om områdets foreninger og institutioner, og om offentlige ordninger og arrangementer, blev anbefalet.

Andre talte om, at kommunerne burde og kunne drage større fordel af tilflytterne og få øjnene op for, at mange faktisk kom med et stærkt engagement og en energi, de ønskede at investere i lokalområdet.

At vende stemningen

I flere af de undersøgte områder, herunder Grenå/Nørre Djurs, Sydfyn og Lolland-Falster, beklagede tilflyttere sig over den tryggede og negative stemning, de mener hersker i området. De havde forståelse for, at ikke alle i området havde socialt overskud, men de fandt det alligevel nødvendigt, at man fra offentlig og anden side forsøgte at skabe en mere positiv ånd. De mente, det både ville kunne tjene til at skabe en stærkere selvforståelse og stolthed i området og på længere sigt trække flere tilflyttere til.

I nogle af disse områder blev den negative stemning forbundet med befolkningens modvilje mod tilflyttere, der blev fordømt som sociale klienter, der kun forværrede problemerne i området - uanset om tilflytterne så i øvrigt havde beskæftigelse eller på anden måde berigede området.

Litteraturliste

Betænkning fra Erhvervs- og Bypolitisk Udvalg (2001), Betænkning nr. 1397/2001. Erhvervs- og Bypolitisk Udvalg. Serienr. 1397. København: Miljø- og Energiministeriet.

Bevan, M., Cameron, S., Coombes, M., Merridew, T., and Raybould, S. (2001), *Social housing in rural areas*. York: Chartered Institute of Housing in association with JRF.

Byforum (2001). *Det danske boligmarked – udvikling i boligforsyning og boligønsker*. Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut og Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut.

Graversen et.al. (1997). *Flytninger til og fra landkommunerne*. København: Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut.

Gunvor Christensen og Thorkild Ærø (2003). *Veje til tryghed. Indsatser i boligområder, fra konfrontation til forståelse*. Glostrup: Det Kriminalpræventive Råd.

Landdistriktsredegørelse (1997). *Regeringens redegørelse til Folketinget om landdistrikterne*. København: Indenrigsministeriet. Lokaliseret 12012005: <http://www.im.dk/publikationer/lr97/forside.htm>.

Magnusson, L. and Turner, B. (2001). *Countryside Abandoned? - Suburbanisation and Mobility in Swede*. European Journal for Housing Policy.

Miljøministeriet (2003). *Et Danmark i balance. Hvad skal der gøres?. Landsplanredegørelse 2003*. København: Miljøministeriet.

Ærø (2004). *Boliger og bydele - hjemsted for hvem?* s. 15-19 i København-erlivsformer, Københavns Kommune, Økonomiforvaltningen, 8. kontor. Lokaliseret 12012005: [http://www2.kk.dk/kbibase/gfx.nsf/Files/Kobenhavnerlivsformer.pdf/\\$file/Kobenhavnerlivsformer.pdf](http://www2.kk.dk/kbibase/gfx.nsf/Files/Kobenhavnerlivsformer.pdf/$file/Kobenhavnerlivsformer.pdf).

Ærø (2002), *Boligpræferencer, boligvalg og livsstil*. Statens Byggeforskningsinstitut, Hørsholm.

Økonomi- og Erhvervsministeriet (2003). *Den Regionale Vækststrategi*. København: Schultz Information. Lokaliseret 1. juli 2004: <http://www.oem.dk/publikationer/html/vaekst/ren.pdf>

Bilag 1. Tabelsamling - registerbaseret analyse

Tabeller i rapportdel

Tabel 1. Nuværende og ønsket lokalisering for boligen inden fem år. Andele i pct.	6
Tabel 2. Tre typer af tilflyttere baseret på variationer i tilflytternes relation til området.....	11
Tabel 3. Flytninger inden for samt ind og ud af områderne i 2001.....	20
Tabel 4 De flyttede voksne fordelt på beskæftigelse og arbejdssted.....	23
Tabel 5. Pendlere. Tilflyttede personer til forskellige bystørrelser, som arbejder uden for områderne 2001.	28
Tabel 6. Tilflyttede pendlere fordelt på alder 2001.....	29
Tabel 7. Tilflyttere fordelt på par/enlig og beskæftigelse i eller uden for området 2001.	31
Tabel 8. Flyttet arbejdssted i løbet af året? Beskæftigede tilflyttere fordelt på om de flyttede arbejdssted i 2001.	32
Tabel 9. Tilflyttede husstande til områderne fordelt på boligens ejerform 2001.....	32
Tabel 10. Tilflyttede pendlere fordelt på boligens ejerform 2001.	34
Tabel 11. Indbyggere i områderne fordelt på bystørrelse 2002.	47
Tabel 12. Beboere i områderne fordelt på alder og overrepræsentation i forhold til landsgennemsnittet 2002.	48
Tabel 13. Voksne beboere 18+ år i områderne fordelt på socialgrupper og overrepræsentation i forhold til landsgennemsnittet 2002.	49
Tabel 14. Beskæftigede beboere i områderne fordelt på branche og overrepræsentation i forhold til landsgennemsnittet 2002.	50
Tabel 15. Flytninger ind og ud af områderne 2001.	51
Tabel 16. Tilflyttere og fraflyttere til områderne fordelt på bystørrelse, samt nettotilflytningen pr. 1000 indbyggere i hele området 2001.	52
Tabel 17. Tilflyttede personer til områderne fordelt på alder 2001.....	53
Tabel 18. Tilflyttede voksne personer til områderne fordelt på socialgruppe 2001.	53
Tabel 19. Tilflyttede beskæftigede personer til områderne fordelt på branche 2001.	53
Tabel 20. Tilflyttede husstande fordelt på husstandstype 2001.....	54
Tabel 21. Andelen af tilflyttede husstande, som er ændrede i forbindelse med flytningen 2001.	54
Tabel 22. Tilflyttede personer 18+ år fordelt på om de er født i regionen eller ej 2001.	54
Tabel 23. Tilflyttede personer til forskellige bystørrelser, som arbejder uden for områderne 2001.....	55
Tabel 24. Tilflyttede pendlere fordelt på branche 2001.....	55
Tabel 25. Tilflyttede husstande til områderne fordelt på boligens ejerform 2001.....	55
Tabel 26. Tilflyttede husstande fordelt på ejerforhold i tidligere og nuværende bolig 2001. Andel i pct.....	56
Tabel 27. Fraflyttede fordelt på alder 2001.	57

Tabel 11. Indbyggere i områderne fordelt på bystørrelse 2002.

	Bystørrelse				I alt
	Landdistrikt	By 1000-2.000	By 2.000-5.000	By > 5.000	
Nordjylland	42.860	7.070	9.410	74.890	134.230
Sydfyn	30.810	7.770	12.840	28.460	79.880
Lolland-Falster	54.330	9.330	19.050	30.250	112.960
Bornholm	17.400	8.980	3.320	13.270	42.970
Vestsønderjylland	16.330	2.990	6.340	7.980	33.640
Djursland	12.030	0	0	14.490	26.520
Mors	15.830	3.010	0	8.490	27.330
Samsø	4.220	0	0	0	4.220
Fiskeribyerne	2.340	0	3.750	0	6.090
I alt	196.150	39.150	54.710	177.830	467.840
	Andel i pct.				
Nordjylland	32	5	7	56	100
Sydfyn	39	10	16	36	100
Lolland-Falster	48	8	17	27	100
Bornholm	40	21	8	31	100
Vestsønderjylland	49	9	19	24	100
Djursland	45	0	0	55	100
Mors	58	11	0	31	100
Samsø	100	0	0	0	100
Fiskeribyerne	38	0	62	0	100
Alle områderne	42	8	12	38	100
Hele landet	8	27	10	55	100

Kilde: Database med 10 pct.s stikprøve af alle boliger og deres beboere i Danmark.

Tabel 12. Beboere i områderne fordelt på alder og overrepræsentation i forhold til landsgennemsnittet 2002.

	Alder							I alt
	0-6 år	7-17 år	18-24 år	25-34 år	35-49 år	50-66 år	+ 67	
	Andel i pct.							
Nordjylland	8	14	8	12	22	22	15	100
Sydfyn	8	14	7	11	23	22	16	100
Lolland-Falster	7	13	7	10	22	25	17	100
Bornholm	8	14	7	9	23	24	16	100
Vestsønderjylland	9	16	7	11	22	20	16	100
Djursland	9	14	6	10	23	23	15	100
Mors	9	13	7	10	21	24	16	100
Samsø	6	11	5	6	21	25	26	100
Fiskeribyerne	10	18	8	12	24	21	8	100
Alle områder	8	14	7	11	22	23	16	100
Hele landet	9	13	8	14	22	21	13	100
	Overrepræsentation, pct.							
Nordjylland	-10	5	-6	-17	2	5	12	
Sydfyn	-12	8	-9	-26	6	3	19	
Lolland-Falster	-20	-5	-18	-29	0	19	32	
Bornholm	-11	3	-19	-38	6	14	26	
Vestsønderjylland	-3	21	-13	-25	1	-5	24	
Djursland	-3	5	-21	-29	4	10	18	
Mors	2	2	-11	-29	-4	12	22	
Samsø	-34	-15	-38	-55	-4	18	101	
Fiskeribyerne	11	34	-5	-18	9	1	-35	
Alle områder	-11	5	-13	-26	2	9	22	

Kilde: Database med 10 pct.s stikprøve af alle boliger og deres beboere i Danmark.

Tabel 13. Voksne beboere 18+ år i områderne fordelt på socialgrupper og overrepræsentation i forhold til landsgennemsnittet 2002.

Socialgrupper								
	Førtids- pensionis- ter	Kontant- hjælps- modtage- re mv.	Folke- pensionis- ter	Arbejds- løse mv.	Stude- rende	Beskæfti- gede m. lav ind- komst	Beskæfti- gede mid- delhøj og høj ind- komst	I alt
Andel i pct.								
Nordjylland	5	2	22	11	8	20	32	100
Sydfyn	7	2	21	9	8	20	32	100
Lolland-Falster	9	3	24	9	7	19	28	100
Bornholm	8	2	22	12	6	21	29	100
Vestsønderjylland	7	2	22	8	7	21	33	100
Djursland	6	3	22	9	6	18	36	100
Mors	9	1	22	7	7	20	33	100
Samsø	6	1	33	9	3	23	23	100
Fiskeribyerne	6	1	12	7	6	26	39	100
Alle områderne	7	2	22	10	7	20	31	100
Hele landet	6	2	18	8	9	18	38	100
Overrepræsentation, pct.								
Nordjylland	-14	-13	25	40	-18	9	-15	
Sydfyn	17	-13	21	17	-17	11	-16	
Lolland-Falster	56	8	35	23	-30	6	-24	
Bornholm	36	-17	24	56	-38	13	-23	
Vestsønderjylland	10	-25	26	0	-27	15	-12	
Djursland	0	38	22	16	-34	-2	-5	
Mors	47	-42	24	-1	-27	7	-11	
Samsø	2	-75	88	25	-69	23	-39	
Fiskeribyerne	7	-63	-30	-4	-37	40	3	
Alle områderne	20	-8	26	27	-26	9	-17	

Kilde: Database med 10 pct. stikprøve af alle boliger og deres beboere i Danmark.

Tabel 14. Beskæftigede beboere i områderne fordelt på branche og overrepræsentation i forhold til landsgennemsnittet 2002.

	Beskæftiget i branche							I alt
	Landbrug og fiskeri mv.	Fremstillingsvirksomhed mv.	Byggeanlæg	Handel, reparation, hotel mv.	Transportvirksomhed mv.	Andre private servicevirksomheder	Offentlig service	
	Andel i pct.							
Nordjylland	6	20	7	16	6	13	32	100
Sydfyn	5	16	7	16	7	15	34	100
Lolland-Falster	7	17	7	15	8	13	33	100
Bornholm	7	16	6	16	8	12	35	100
Vestsønderjylland	10	26	7	14	5	11	27	100
Djursland	6	27	7	14	8	11	28	100
Mors	10	33	6	13	4	11	24	100
Samsø	13	8	7	17	10	17	29	100
Fiskeribyerne	23	22	5	20	3	7	21	100
Alle områderne	7	20	7	16	7	13	32	100
Hele landet	4	19	6	17	7	18	30	100
	Overrepræsentation, pct.							
Nordjylland	77	9	3	-1	-16	-28	6	
Sydfyn	51	-13	5	-5	3	-17	14	
Lolland-Falster	89	-10	13	-7	7	-26	11	
Bornholm	103	-13	-2	-6	17	-36	17	
Vestsønderjylland	191	37	9	-15	-23	-41	-9	
Djursland	71	42	14	-16	7	-38	-8	
Mors	177	75	-2	-21	-44	-41	-20	
Samsø	257	-59	8	1	49	-7	-3	
Fiskeribyerne	554	19	-28	19	-54	-63	-31	
Alle områderne	100	6	6	-6	-6	-30	5	

Kilde: Database med 10 pct.s stikprøve af alle boliger og deres beboere i Danmark.

Tabel 15. Flytninger ind og ud af områderne 2001.

	Inden for områderne	Til områderne	Fra områderne'	Nettotilflytning
Nordjylland	13382	2680	2804	-124
Sydfyn	7945	2573	2361	212
Lolland-Falster	11010	3510	2677	833
Bornholm	4157	1226	913	313
Vestsønderjylland	3037	1192	1218	-26
Djursland	2451	846	860	-14
Mors	2370	894	812	82
Samsø	371	221	163	58
Fiskeribyerne	259	274	302	-28
Alle	44982	13416	12110	1306
Flytninger pr. 1000 indbyggere				
Nordjylland	100	20	21	-1
Sydfyn	99	32	30	3
Lolland-Falster	97	31	24	7
Bornholm	97	29	21	7
Vestsønderjylland	90	35	36	-1
Djursland	92	32	32	-1
Mors	87	33	30	3
Samsø	88	52	39	14
Fiskeribyerne	43	45	50	-5
Alle	96	29	26	3

Kilde: Database i Danmarks Statistik med flytninger i områderne.

Tabel 16. Tilflyttere og fraflyttere til områderne fordelt på bystørrelse, samt nettotilflytningen pr. 1000 indbyggere i hele området 2001.

	Landdistrikt	By 1.000-2.000	By 2.000-5.000	By > 5.000	Hele området
Andel i pct.					
Tilflyttere					
Nordjylland	36	5	5	53	100
Sydfyn	39	9	10	41	100
Lolland-Falster	56	7	13	23	100
Bornholm	39	23	9	29	100
Vestsønderjylland	47	9	13	30	100
Djursland	50			50	100
Mors	63	13		25	100
Samsø	100				100
Fiskeribyerne	47		53		100
Alle områder	47	9	10	35	100
Fraflyttere					
Nordjylland	29	5	7	60	100
Sydfyn	33	9	13	45	100
Lolland-Falster	43	7	18	32	100
Bornholm	31	18	12	39	100
Vestsønderjylland	40	10	18	32	100
Djursland	48			52	100
Mors	54	14		33	100
Samsø	100				100
Fiskeribyerne	56		44		100
Alle områder	39	8	12	42	100
Nettotilflytning pr. 1000 indbyggere i hele området					
Nordjylland	0,9	0,0	-0,4	-2,3	-1,9
Sydfyn	2,0	0,0	-0,7	-0,8	0,6
Lolland-Falster	6,5	0,6	-0,2	-0,8	6,0
Bornholm	3,7	2,4	0,0	-0,7	5,5
Vestsønderjylland	1,3	-0,6	-2,0	-1,3	-2,6
Djursland	-0,5	0,0	0,0	-2,0	-2,5
Mors	3,3	-0,2	0,0	-2,1	1,0
Samsø	9,7	0,0	0,0	0,0	9,7
Fiskeribyerne	-6,6	0,0	2,0	0,0	-4,6
Alle områder	2,8	0,3	-0,4	-1,4	1,3

Kilde: Database i Danmarks Statistik med flytninger i områderne.

Tabel 17. Tilflyttede personer til områderne fordelt på alder 2001.

	0-6 år	7-17 år	18-24 år	25-34 år	35-49 år	50-66 år	67 -	I alt
Andel i pct.								
Nordjylland	10	6	27	27	17	9	4	100
Sydfyn	9	5	30	27	16	11	3	100
Lolland-Falster	10	9	17	24	20	16	4	100
Bornholm	13	8	17	24	20	16	3	100
Vestsønderjylland	9	7	31	26	16	8	3	100
Djursland	6	7	28	24	19	12	5	100
Mors	12	9	26	26	16	9	2	100
Samsø	13	10	19	20	22	15	2	100
Fiskeribyerne	10	14	21	16	20	14	5	100
Alle områder	10	8	24	25	18	12	3	100

Kilde: Database i Danmarks Statistik med flytninger i områderne.

Tabel 18. Tilflyttede voksne personer til områderne fordelt på socialgruppe 2001.

	Førtidspen- sionister	Kontant- hjælps- modtagere	Folkepensi- onister	Arbejdsløse mv.	Studerende	Beskæfti- gede	I alt
Andel i pct.							
Nordjylland	5	8	7	11	9	61	100
Sydfyn	5	11	7	11	9	57	100
Lolland-Falster	9	10	9	11	7	54	100
Bornholm	5	9	8	18	10	51	100
Vestsønderjylland	6	11	5	10	9	59	100
Djursland	5	9	8	13	7	59	100
Mors	9	9	5	10	7	60	100
Samsø	6	5	8	13	5	63	100
Fiskeribyerne	6	5	11	9	4	65	100
Alle områder	6	10	7	12	8	57	100

Kilde: Database i Danmarks Statistik med flytninger i områderne.

Tabel 19. Tilflyttede beskæftigede personer til områderne fordelt på branche 2001.

	Landbrug og fiskeri mv.	Fremstil- lingsvirk- somhed mv.	Bygge- anlæg	Handel, reparation, hotel mv.	Transport- virksomhed mv.	Andre priv. serviceer- hverv	Offentlig service	I alt
Andel i pct.								
Nordjylland	6	16	4	21	6	15	31	100
Sydfyn	6	11	5	22	8	16	31	100
Lolland-Falster	5	13	6	18	9	17	32	100
Bornholm	3	6	5	17	6	16	47	100
Vestsønder- jylland	7	19	5	22	7	12	29	100
Djursland	4	16	4	20	8	15	33	100
Mors	9	24	6	18	4	15	24	100
Samsø	11	6	7	14	11	15	37	100
Fiskeribyerne	13	21	8	28	1	5	24	100
Alle områder	6	14	5	20	7	15	32	100

Kilde: Database i Danmarks Statistik med flytninger i områderne.

Tabel 20. Tilflyttede husstande fordelt på husstandstype 2001.

	Enlige uden børn	Enlige m. børn	Par uden børn	Par med børn	Øvrige	I alt	Antal
Andel i pct.							
Nordjylland	30	5	34	15	16	100	1778
Sydfyn	33	4	27	13	23	100	1766
Lolland-Falster	27	4	31	17	21	100	2140
Bornholm	27	5	29	19	21	100	714
Vestsønderjylland	30	5	28	19	19	100	788
Djursland	30	4	33	12	20	100	586
Mors	29	5	33	21	13	100	544
Samsø	22	4	29	23	23	100	120
Fiskeribyerne	24	3	28	19	26	100	167
Alle områder	29	5	30	16	20	100	8603

Kilde: Database i Danmarks Statistik med flytninger i områderne.

Tabel 21. Andelen af tilflyttede husstande, som er ændrede i forbindelse med flytningen 2001.

	Enlige uden børn	Enlige m. børn	Par uden børn	Par med børn	Øvrige	Alle husstande
Andel i pct. (af alle tilflyttere)						
Nordjylland	7	35	59	54	59	39
Sydfyn	6	40	57	54	66	38
Lolland-Falster	9	38	47	49	54	36
Bornholm	10	24	50	44	60	36
Vestsønderjylland	7	50	54	59	71	41
Djursland	8	54	51	61	64	39
Mors	7	28	62	52	66	40
Samsø	15	40	51	52	82	46
Fiskeribyerne	15	20	45	56	61	43
Alle områder	8	38	54	53	62	38

Kilde: Database i Danmarks Statistik med flytninger i områderne.

Tabel 22. Tilflyttede personer 18+ år fordelt på om de er født i regionen eller ej 2001.

Født i området?	Nej	Ja	Total
Andel i pct.			
Nordjylland	64	36	100
Sydfyn	83	17	100
Lolland-Falster	82	18	100
Bornholm	77	23	100
Djursland	75	25	100
Mors	70	31	100
Samsø	86	14	100
Fiskeribyerne	64	36	100
Total	78	22	100

Kilde: Database i Danmarks Statistik med flytninger i områderne.

Tabel 23. Tilflyttede personer til forskellige bystørrelser, som arbejder uden for områderne 2001.

	Landdistrikt	By 1000-2.000	By 2.000-5.000	By > 5.000	Total
	Andel i pct.				
Nordjylland	40	5	6	49	100
Sydfyn	42	10	9	39	100
Lolland-Falster	61	6	13	20	100
Bornholm	42	17	7	34	100
Vestsønderjylland	51	4	15	30	100
Djursland	54			46	100
Mors	59	14		27	100
Samsø	100				100
Fiskeribyerne	57		43		100
Alle områder	51	7	9	33	100

Kilde: Database i Danmarks Statistik med flytninger i områderne.

Tabel 24. Tilflyttede pendlere fordelt på branche 2001.

	Landbrug og fiskeri mv.	Fremstill- ling mv.	Bygge- anlæg	Handel, rep., hotel mv.	Trans- portvirks. mv.	Andre priv.servic eerhverv	Offentlig service	Total
	Andel i pct.							
Nordjylland	5	14	5	20	9	16	31	100
Sydfyn	6	12	6	20	9	18	29	100
Lolland-Falster	3	14	7	19	12	18	28	100
Bornholm	6	6	7	19	6	22	35	100
Vestsønderjylland	6	21	6	22	9	9	28	100
Djursland	4	18	5	19	9	16	29	100
Mors	7	20	6	22	6	14	27	100
Samsø	8	8	10	15	8	23	28	100
Fiskeribyerne	10	23	9	27		5	25	100
Alle områder	5	15	6	20	9	16	29	100

Kilde: Database i Danmarks Statistik med flytninger i områderne.

Tabel 25. Tilflyttede husstande til områderne fordelt på boligens ejerform 2001.

	Ejerboliger i enfamiliehuse	Ejer- lejligheder	Andels- boliger	Almene boliger	Private udlej- ningsboliger mv.	I alt
	Andel i pct.					
Nordjylland	41	2	2	12	44	100
Sydfyn	35	1	1	4	58	100
Lolland-Falster	51	1	1	7	40	100
Bornholm	54	1	1	7	37	100
Vestsønderjylland	34	2	1	8	56	100
Djursland	41	2	1	13	43	100
Mors	45	1	2	3	49	100
Samsø	49	2	1	2	48	100
Fiskeribyerne	46	1	1	5	47	100
Alle områderne	43	1	1	8	47	100

Kilde: Database i Danmarks Statistik med flytninger i områderne.

Tabel 26. Tilflyttede husstande fordelt på ejerforhold i tidligere og nuværende bolig 2001. Andel i pct.

Ejerforhold før flytning			Lejebolig	Ejerbolig	Ikke benyttet	Uoplyst	Total
Nordjylland	Ejerforhold efter flytning	Lejebolig	30,9	18,0	0,2	2,9	52,0
		Ejerbolig	27,1	16,8	0,1	1,0	44,9
		Ikke benyttet	0,3				0,3
		Uoplyst	1,0	1,3	0,1	0,4	2,8
	Total		59,3	36,1	0,3	4,3	100,0
Sydfyn	Ejerforhold efter flytning	Lejebolig	29,5	24,0	0,2	2,6	56,4
		Ejerbolig	20,7	17,4		1,0	39,0
		Ikke benyttet	0,3	0,1			0,4
		Uoplyst	2,5	1,4		0,3	4,2
	Total		53,0	42,9	0,2	3,9	100,0
Lolland-Falster	Ejerforhold efter flytning	Lejebolig	26,4	12,2	0,1	3,8	42,5
		Ejerbolig	29,1	23,4	0,2	2,3	55,0
		Ikke benyttet	0,1			0,0	0,2
		Uoplyst	1,6	0,4		0,3	2,3
	Total		57,2	36,0	0,3	6,4	100,0
Bornholm	Ejerforhold efter flytning	Lejebolig	24,0	9,4		2,9	36,3
		Ejerbolig	31,9	25,5		1,6	58,9
		Uoplyst	2,7	1,7		0,3	4,7
	Total		58,7	36,6		4,7	100,0
Vestsønderjylland	Ejerforhold efter flytning	Lejebolig	34,7	23,1	0,3	1,7	59,7
		Ejerbolig	23,3	12,8		1,3	37,4
		Ikke benyttet	0,3	0,4			0,7
		Uoplyst	0,9	1,3			2,2
	Total		59,2	37,5	0,3	3,0	100,0
Djursland	Ejerforhold efter flytning	Lejebolig	26,9	22,6		2,1	51,6
		Ejerbolig	22,6	20,8		1,8	45,2
		Ikke benyttet	0,2	0,4			0,5
		Uoplyst	1,8	0,7		0,2	2,7
	Total		51,4	44,5		4,1	100,0
Mors	Ejerforhold efter flytning	Lejebolig	26,5	18,0	0,2	4,3	49,0
		Ejerbolig	29,1	17,8	0,4	1,7	49,0
		Ikke benyttet	0,4	0,2			0,6
		Uoplyst	0,9	0,6			1,5
	Total		56,9	36,5	0,6	6,0	100,0
Samsø	Ejerforhold efter flytning	Lejebolig	22,5	18,3		1,7	42,5
		Ejerbolig	31,7	19,2		3,3	54,2
		Uoplyst	1,7	1,7			3,3
	Total		55,8	39,2		5,0	100,0
Fiskeribyerne	Ejerforhold efter flytning	Lejebolig	20,9	21,5		1,9	44,3
		Ejerbolig	24,7	20,9	0,6	1,3	47,5
		Ikke benyttet			0,6		0,6
		Uoplyst	1,3	5,7	0,6		7,6
	Total		46,8	48,1	1,9	3,2	100,0
Alle områderne	Ejerforhold efter flytning	Lejebolig	28,4	17,9	0,1	2,9	49,4
		Ejerbolig	26,2	19,4	0,1	1,5	47,2
		Ikke benyttet	0,2	0,1	0,0	0,0	0,3
		Uoplyst	1,7	1,1	0,0	0,3	3,1
	Alle		56,4	38,5	0,3	4,8	100,0

Tabel 27. Fraflyttede fordelt på alder 2001.

	0-6 år	7-17 år	18-24 år	25-34 år	35-49 år	50-66 år	67 og derover	
Nordjylland	8	5	42	23	13	7	2	100
Sydfyn	8	6	39	25	13	7	2	100
Lolland-Falster	8	7	37	22	14	9	4	100
Bornholm	7	6	47	17	15	7	2	100
Vestsønderjylland	9	6	38	24	14	7	2	100
Djursland	8	7	38	21	15	8	3	100
Mors	9	5	41	20	15	7	4	100
Samsø	10	7	27	15	20	16	5	100
Fiskeribyerne	8	7	30	20	17	10	7	100
Alle områder	8	6	39	22	14	8	3	100

Kilde: Database i Danmarks Statistik med flytninger i områderne.

Bilag 2. Flytninger til og fra yderområderne, samt de nærmere omstændigheder ved bosætning

De registerbaserede analyser viser, at tilflytningen til Bornholm i 2001 var præget af:

- Positiv netto-tilflytning
- Tilflytning til landdistrikt og mindre byer
- Fraflytning fra større byer
- 25-66 årige flytter til - 18-24 årige fra øen
- Par med og uden børn flytter til, enlige og andre væk
- Beskæftigede flytter fra - ikke i beskæftigelse - til
- Mange ansat i den offentlige sektor
- Tilflyttere flytter til ældre ejerboliger i god stand
- Pendlere arbejdet inden for handel og privat service
- Lidt over gennemsnit er opvokset på Bornholm

Interview med tilflyttere præget af:

- Både stærke og svage relationer til øen via opvækst, familie og ferieophold
- Mål om afstresning, otium og tryghed
- Natur, fred og nærhed
- Tilfredse og positive
- Integration tager tid og stor forskel på ferieliv og hverdagsliv
- Store forventninger til modtagelsen
- Bredt boligtilbud i relativ høj kvalitet

Bornholm

Resultater fra interview med tilflyttere til Bornholm

Fokusgruppeinterviewet på Bornholm foregik den 16. juni 2004 på Hotel Radisson i Rønne. 21 personer var skriftligt inviteret til mødet, og efter telefonisk kontakt var der syv personer deraf, som tilkendegav, at de ønskede at deltage i mødet. Der deltog tre i interviewet.

Omstændigheder og baggrund for flytningen

Blandt de deltagende var der en yngre familiefar, en ældre mand i efterlønsalderen og en førtidspensionist. Førtidspensionisten var flyttet til Rønne, men de øvrige var flyttet til mindre landsbyer på den østlige, indenlandske del af øen. Her havde én bosat sig med kone og børn i et nedlagt husmandssted, en anden havde overtaget butik og lagerlokaler, hvor konen siden drev butikken videre, mens han brugte lagerlokalerne til hobbyaktiviteter.

Til de basale forklaringer på, hvorfor man lige netop vælger at flytte til Bornholm hører det fællestræk, at man har familiære eller personlige relationer til øen. Én var vokset op på øen, og det samme var konen, men savnede Bornholm efter at have boet og arbejdet i 45 år i Københavnsområdet. Han havde været på ferier på øen i hele perioden. De øvrige havde alle familiære relationer til beboere på øen: én havde kone, der kom fra øen, mens en anden fulgte i kølvandet på sin søster, som havde fundet en mand fra Bornholm.

Alle nævnede de naturen som en væsentlig grund til at flytte til øen. De interviewede gav alle udtryk for, at de ikke var 'bymennesker' og at naturen og øens mange tilbud i den retning have haft en afgørende betydning.

Endnu et fællestræk – der både blev forbundet med forestillingen om en mere tryk tilværelse og øens naturmæssige herligheder – var ønsket om at opnå en mindre stresset og mere fri tilværelse. Én tilflytter havde sagt sin stilling op i forbindelse med flytningen og havde siden søgt og fået arbejde på øen. Dette havde i mellemtiden hurtigt bragt stressniveauet på højde med situationen før flytningen til Bornholm.

Det der havde muliggjort flytningen var typisk, at man havde forladt arbejdsmarkedet på grund af alder, og dermed var blevet fritstillet i det regi.

De lave huspriser på øen gjorde det muligt at basere familieøkonomien på et væsentligt lavere indkomstniveau, sammenlignet med det de kom fra. Flere betragtede det som en frihed, at man kunne sige sit job op, uden at sætte familiens trivsel over styr.

Et andet markant fællestræk var en søgning mod et mere tryk samfund, og et ønske om at komme væk fra kriminalitet.

At komme væk fra 'unoder og fristelser' i forstadskommunen vejede tungt for en familiefar fra hovedstadsområdet. Han kom fra de sydlige egne i Københavnsområdet og var flyttet derfra med et ønske om at give sine børn en mere tryk opvækst på landet. På længere sigt ville han også være mere tryk ved at sende sine teenagebørn i byen på Bornholm, hvorimod han var utryk ved nattelivet i Købehavnsområdet, som er, berygtet for narkotika i mere eller mindre hård form og andre 'fristelser'. På Bornholm forventede han et ro-

ligt landliv. Han var dog af den opfattelse, at det i nogen grad er illusorisk at tro, at der ikke findes designer-drug som ecstasy og andre euforiserende stoffer på Bornholm. Det gør der, og især i turistsæsonen mente han, men han følte sig dog stadig mere tryk her, end i de Københavnske forstæder.

En anden tilflytter fra hovedstadsområdet var også blevet utryk ved at bo der - havde oplevet for meget tyveri.

Ved at flytte til Bornholm havde tilflytterne forladt familie og venner på Sjælland. Men de fleste oplevede det ikke som et problem, for mange venner kom stadig på besøg, men blot på en anden måde nu. De ville gerne på besøg på Bornholm og blev der typisk et par dage.

Til de barrierer, der havde afholdt tilflytterne fra at flytte, var typisk de begrænsede muligheder for at få arbejde. De job der umiddelbart er til at få er i turist- og servicebranchen, og de betragtes ikke som særligt attraktive. Der er typisk tale om midlertidigt sæsonarbejde, hvor der kun er opgaver i højsæsonen, og de blev betegnet som jobs med lav status og en forholdsvis lav løn.

Nogle af øens herligheder kan også virke som en barriere for at flytte til Bornholm. Én tilflytter med mange og lange ferieperioder på øen gennem 20 år troede, at han kendte alt til livet på Bornholm, men indrømmede at der var dele af livet, han ikke kendte til. Han havde opdaget, at det var noget helt andet at bo på Bornholm end at holde ferie der. Som han udtrykte det, var han nogle gange nødt til 'at få lidt støj'. Der er meget stille og mørkt når gadelyst slukker kl. 01.30. Det giver en risiko for 'økuller'. En af tilflytterne var blevet advaret af sin kone, der kommer fra øen. Hun havde været klar over, at flytningen betød længere afstande til mange ting, og det havde hun advaret sin mand om. Begge ægtefæller var desuden klar over, at det ville være svært at flytte tilbage igen, hvis de ikke kunne trives på Bornholm. Blandt andet af den grund, havde de beholdt en lejlighed i Københavnsområdet.

Afhængigheden af færgerne havde også været overvejet - ligesom den blev omtalt som et vist irritationsmoment. Især i ferietiden, hvor der er kapacitetsproblemer.

Bekymringen for ikke at kunne flytte igen – fordi man bor så relativt billigt som man gør, havde strejft de fleste, men efter at Øresundsbroen kom, er huspriserne steget, og det havde reduceret bekymringen.

Valg af bolig – udbud, kvalitet og beliggenhed

Tilflytterne havde mødt et bredt udbud af boliger, i forskellige prisklasser og stand. En af tilflytterne havde en plan om selv at sætte boligen i stand. Han søgte et nedlagt landbrug, og her havde mulighederne været mange, for der er mange af den slags boliger til salg.

Internettet var kilden til at finde udbuddet og til at finde svar på praktiske spørgsmål om fx nærhed til institutioner, skoler mv.

Man skal imidlertid være indstillet på at gøre meget selv med hensyn til reparation og vedligeholdelse af boliger, for håndværkerne er dyre, havde mange erfaringer med. En tilflytter havde håndværkerne mistænkt for at presse tilflytterne. At håndværkerne var af den opfattelse, at alle tilflyttere havde mange penge. Han havde haft svært ved at finde håndværkere til en 'rimelig' pris.

En af tilflytterne havde købt et 'svenskehus' for 800.000 kr. Det havde han imidlertid siden fortrudt, fordi huset var koldt at bo i og dyrt at varme op på grund af den lave grad af isolering. Disse huse er store og vanskelige at efterisolere.

Generelt var der dog enighed om, at de fleste huse er i fin stand, at huse på øen bliver passet og vedligeholdt, og at tendensen går i den retning. En af tilflytterne sammenlignede boligsituationen på Bornholm med forholdene i andre yderområder og konstaterede, at her var der ikke så meget forfald som andre steder, på Sjælland og øerne syd for. På Bornholm fik han mere for pengene lød vurderingen, både målt i kvadratmeter og i kvalitet.

Der var tillige enighed om, at det er muligt at finde mange naturskønne boliger. Hvis man vil have havudsigt er priserne dog dyre, men har man sådanne præferencer, er denne type boliger også til salg.

Tilflytterne havde ikke de bedste erfaringer med øens ejendomsmæglere, som ikke var særlig servicevenlige. Flere havde dog fået et godt forhold til sælgerne, som de også efter handlen havde kontakt med og fik forskellige råd af.

Tilflytterne mente ikke, at der var behov for nye udlæg til boliger med særlige herligheder. Det er heller ikke lejeboliger og lejligheder, der mangler, for boligpriserne er generelt så lave nu, at det ikke kan betale sig at bo til leje. For en af tilflytterne, der kom fra Valby, havde flytningen imidlertid betydet en markant stigning i huslejen, og han fandt huspriserne høje.

Tilflytterne – der alle havde købt en ejerbolig – havde overvejet hvorvidt de eventuelt kunne komme af med huset igen, hvis de fortrød flytningen til Bornholm. Resultatet af disse overvejelser var, at man godt kan komme af med en bolig, hvis man får behov for at sælge, og at boligerne vel at mærke holder prisen.

En tilflytter havde erfaring med, at helårshuse uden bopælspligt blev revet væk, så snart de blev sat til salg. De generelle huspriser er også steget med Øresundsbroen og især på østkysten. Et hus i Svaneke koster nu det dobbelte af et hus i Åkirkeby. Denne udvikling havde fjernet bekymringerne for videresalg for flere af tilflytterne.

Nogle af øens boligområder og bysamfund er meget præget af turismen: de er overbefolkede om sommeren og tomme om vinteren. Flere tilflyttere havde været opmærksomme på denne særprægede karakter, og de havde valgt bolig ud fra at undgå dette fænomen. De havde søgt og fundet områder med mere helårsbetonede boligområder, hvor en høj andel bor permanent.

Boligområdet og beboersammensætningen – kvaliteter i nærmiljøet

Efter sigende tager det 25 år at blive integreret på Bornholm, og tilflytternes erfaringer med at blive optaget i lokalsamfundet bar da også præg af, at det tager nogen tid. Flere havde til gengæld oplevet stor gæstfrihed og godt naboskab, når relationerne kommer i stand.

Naboer og andre i lokalsamfundet tager altså generelt godt imod. Flere fik som nævnt god kontakt med sælgerne af den bolig de overtog, og har siden bevarer kontakten.

En af tilflytterne havde erfaringer med, at det er de andre tilflyttere til øen der først kommer og hilser på.

Én tilflytter havde oplevet, at de fastboende bevidst snakkede Bornholmsk til ham, indtil han gjorde opmærksom på, at han godt forstod dialekten. Andre havde også oplevet denne negative form for markering, og dermed en vis afstandstagen til tilflyttere.

Gener fra landbrugets produktion af svin, og herunder især udbringning af gylle, bidrager typisk til konflikter i mødet mellem tilflyttere og de fastboende. Flere kendte til konflikter på det område, men en af tilflytterne var blevet positivt overrasket den dag naboen – en landmand – ringede og advarede om, at han ville køre gylle ud i de kommende dage. Et andet sted havde man indgået en aftale med de lokale landmænd om at bruge en gyllespreder med slanger, fordi slanger reducerer lugtgenerne betragteligt.

En tilflytter fortalte om en anden oplevelse og type konflikt. Han var blevet mødt med en sur bemærkning og trusler om politianmeldelse, da han drak en øl på en bænk. En af de lokale butiksejere mente, at det skadede omsætningen. Tilflytteren, som oprindeligt kom fra Bornholm, var chokeret og mente, at rummeligheden på øen var blevet mindre. Før han flyttede til København for 35-40 år siden, var der plads til alle, men nu skal man ikke forvente at finde mere tolerance eller solidaritet her end andre steder.

Beskæftigelse og pendling

De begrænsede jobmuligheder på Bornholm havde givet anledninger til overvejelser blandt alle tilflytterne, idet i hvert fald den ene part skulle i beskæftigelse. Og de der søgte havde haft svært ved at finde arbejde. Det gælder især, hvis man søger et arbejde ud over sæsonbetonede job i turistindustrien. Dem er der en del af, men ønsker man at bo i helårsområderne og ikke har bil, er disse job mindre attraktive på grund af lange transporttider. Job i turistbranchen blev omtalt som uinteressante, dårligt betalte servicejobs, men alle var imidlertid enige om, at man generelt ikke 'kommer uden om' disse arbejdspladser. Nogle mente, at det ville være af stor betydning, hvis man kunne gøre turistjobsene mere interessante.

En af tilflytterne havde haft et klart mål med at flytte til Bornholm. Han ønskede et skift fra en stresset arbejdsdag til en mere rolig tilværelse og havde opsagt et lederjob. Efter flytningen gik vedkommende ledig i et år, men var så heldig at få et job.

Det havde overrasket ham, at der ikke var noget at søge, og han havde også været indstillet på at tage et job uden for branchen. Det nye job var imidlertid også et lederjob, og derfor lykkedes det ikke at få et mindre stresset arbejde. For konen, der havde haft det samme formål med flytningen, havde erfaringen været den samme. Hun kom også fra en lederstilling, og hendes første job på Bornholm var en lederstilling.

Begge havde oplevet, at tempoet var lavere på Bornholm, men fordi de kom med særlige kvalifikationer, havde nogle redskaber de vidste kunne bruges, endte de med at få den samme type arbejde. Og dermed kom de hurtigt op i de samme høje omdrejninger igen.

Flere kendte nogle, der pendler eller fjernarbejder via fx et internetbaseret redaktørarbejde. Hurtige internetforbindelser forventes at give job i fremtiden. Det samme gælder job i turistbranchen, men flere af tilflytterne var skeptiske over for turismens store indvirkning på øen. At turismen også ødelægger noget for samfundet. De advarede imod at satse ensidigt på turismen.

De ældste Bornholmere er ikke så afhængige af turismen – de klarer sig meget godt. Måske fordi de har et lavt forbrug og lever ret spartansk, forklarede en af tilflytterne.

En af tilflytterne opfordrede til en højere grad af opbakning til iværksættere og selvstændig erhvervsdrivende fra myndighedernes side. Baggrunden var, at hans kone havde startet egen virksomhed. Der var tale om en mindre butik, men Told og Skat havde ifølge tilflytteren været kritiske og var kommet med en påstand om, at omsætningen var for lav. Der måtte være tale en hobby og ikke en virksomhed, med de skatte- moms og afskrivningsmæssige fordele det har.

En af tilflytterne mente, at der forgik megen projektmageri på øen, som reelt ikke førte til flere arbejdspladser. Mange initiativer blev startet på tilskud, som havde den svaghed, at de forsvandt igen, når tilskuddet ophørte. Tiden viste, at det kun var rentabelt med tilskudet, og at projektet kom aldrig rigtigt i gang.

Endelig blev færgedriften omtalt som en negativ konkurrenceparameter. En af tilflytterne forklarede, at man på andre ruter tilbød gratis fragt til de lokale producenter og mente noget ligende burde gælde Bornholm.

Fritid, foreninger og natur

Naturens herligheder og nærheden til disse kvaliteter havde haft stor betydning forud for alle tilflytteres beslutning om at flytte til Bornholm. At bo midt i de herligheder – man ellers tidligere kun besøgte under ferier - blev beskrevet som en særlig form for frihed i form af ubegrænset adgang. For nogle havde det primært haft en betydning før flytningen. Flere erkendte, at de egentlig ikke brugte naturen efter flytningen. Nu var man ligesom bare på øen, og en del af herlighederne, som de forklarede.

En af tilflyttere var især begejstret over øens gode golfbaner, og tilflytterne var da også enige om, at de mange turister har skabt mange gode faciliteter til stor glæde for de fastboende – især uden for sæsonen.

Foreningslivet trives på Bornholm, som så mange andre steder i landet, ifølge tilflytterne. Og foreningslivet er en vigtig kilde til opbygning af nye relationer for tilflyttere. Det er ikke bedre end så mange andre steder, forklarede en af tilflytterne, men bestemt en integrerende faktor.

Derudover er det typisk børn i institutions- og skolealderen, der bringer folk sammen, og får tilflyttere med i lokalsamfundet. Som nævnt er mange områder præget af intensiv turisme, og det pres det giver om sommeren. Det præger stemningen på øen, man slapper mere af om vinteren, og det er da også uden for turistsæsonen, at man mødes med de andre fastboende – fx omkring foreningslivet i idrætsforeninger eller borgerforeninger.

Tilflytterne forklarede, at indkøbsmulighederne var tilfredsstillende, om end begrænsede, og at det både havde fordele og ulemper. Til ulemperne hørte, at nogle familier havde det lidt svært med det begrænsede udvalg af tøj. Til fordelene hørte en nedgang i forbruget. En af tilflytterne forklarede, at han betragtede det som et gode ved flytningen, at familien kom væk fra forbrugsræset på fastlandet.

Handel via Internettets postordrefirmaer var i en familie blevet løsningen, når man ikke kunne finde de ønskede varer, som fx visse typer af tøj, på øen. Turismen betyder et bredere udbud af varer, men måske mest i den eksklusive ende af spekteret.

Når det gælder dagligvarer, betyder turismen endvidere, at man altid kan finde et sted, der har åbent om søndagen. Dagligvarerne er imidlertid dyre, forklarede en tilflytter, og generelt var det tilflytternes vurdering, at prisniveauet på øen lå over prisniveauet i Københavnsområdet.

En af tilflytterne handlede altid i Sverige, når han kom fra Sjælland. Her er priserne lave og kvaliteten høj.

Offentlig service

Tilflytterne udtrykte sig generelt positivt om den offentlige service på øen.

De var kommet samtidig med overgangen til den nye kommunale struktur, og havde oplevet en del rod i den forbindelse. De mente også, at sammenlægningen havde påført det offentlige mange udgifter.

Tilflytterne – også dem uden skolesøgende børn - var bekymrede for at kommunesammenlægningen med tiden skulle resultere i skolenedlæggelser. Skolen blev i den forbindelse fremhævet for dens vigtige betydning for sammenhængskraften i et lokalsamfund og for integration af tilflyttere.

En af tilflytterne påpegede, at der efter hans vurdering er et udækket behov for børnepasning og fritidsordninger.

Færgedriften blev igen omtalt som en nøgelfaktor, og flere beklagede flytningen af færgen fra København til Køge. De fremhævede fordelene ved at sejle til og fra Købehavns midtby, men havde forståelse for det uheldige i at lade fragten passere denne vej.

Tilflytterne påpegede, at Regionskommunen burde byde tilflyttere velkommen på en bedre måde. Da de flyttede til øen, havde Regionskommunen sendt et kort og et sygesikringsbevis, men man kunne sagtens gøre mere ud af denne henvendelse til de nye borgere, anbefalede en af de tilflyttede.

Flere havde bemærket kommunens forskellige initiativer med henblik på at skaffe flere tilflyttere. Uddeling af løbesedler på Rådhuspladsen i København for eksempel. De var imidlertid ret enige om, at det offentlige burde interessere sig mere for de, der siden valgte at flytte til øen. At give dem opmærksomhed og anerkendelse er vigtigt, ikke mindst fordi det godt kan tage tid at blive optaget i lokalsamfundet og, at man som tilflytter er noget sårbar i den første tid.

Samsø

Resultater fra interview med tilflyttere til Samsø

Til mødet på Samsø var 12 inviteret til at deltage. Heraf havde syv mulighed for at komme. Interviewet blev holdt mandag den 21. juni i Tranbjerg.

Omstændigheder og baggrund for flytningen

Flere af de interviewede betragtede deres valg af Samsø, og det at flytte til øen, som en *satsning*. De betegnede beslutningen som en form for chance – de og deres familie havde taget. Flere var da også flyttet uden vished for, hvorvidt de kunne få arbejde på øen og var derved løbet en risiko i det regi. Både for tab af indkomst, position på arbejdsmarkedet. Alle havde imidlertid en sambo, der havde fået arbejde på øen.

Øens sparsomme antal arbejdspladser blev således i den forbindelse beskrevet som et forhold, der forud for beslutningen havde afholdt flere af de interviewede fra at flytte. Relativt lave boligomkostninger havde imidlertid påvirket beslutningen i en positiv retning, fordi mange vurderede, at man godt kunne betale boligudgifterne, selv med kun én indkomst. På den måde var der i virkeligheden i mindre grad tale om at løbe en risiko. Derfor talte de fleste da også om at tage en chance frem for at løbe en risiko; en chance for at opnå en ny og anden tilværelse var et mål for alle.

Flere betegnede det meget positivt som et eventyr, der startede med beslutningen om at flytte til øen. At det at flytte til Samsø gennem længere tid havde været en drøm.

Én af de interviewede forklarede, at man i hans familie havde betragtet dét at flytte til øen, som noget de ville bevise kunne lade sig gøre. Flytningen var i det tilfælde noget familien bevidst valgte at foretage. Man betragtede flytningen som en positiv familiebegivenhed, en fælles beslutning der skulle berige alle. Man ønskede ikke kun at flytte sig fysisk, men også at flytte sig i overført betydning.

En anden havde længe drømt om at flytte til øen, og gjorde det, da vedkommende fandt en partner på øen. Forud for dette havde hun gennem længere tid holdt øje med udviklingen på Samsø, blandt andet gennem Samsø Posten. Hun havde fulgt jobsituationen og set på ledige boliger. Hendes betænkeligheder handlede især om de dårlige udsigter til arbejde, og som enlig havde et job været en forudsætning for at kunne flytte til øen.

Flere af de interviewede havde relationer til andre på øen – før flytningen, men ingen var født eller opvokset på Samsø. Enkelte havde familie på øen, og en enkelt havde tidligere boet der. Interviewpersonernes kendskab til øen stammede typisk fra en række ferieophold.

Til de fælles oplevelser med det at flytte til Samsø hørte, at man typisk var blevet mødt med forundring fra familie og bekendtes side. "Hvordan tør I? Kan I få arbejde? Hvad kan Samsø egentlig tilbyde Jer?" var almindelige spørgsmål i den situation. I nogle tilfælde havde familie og bekendte således ikke lagt skjul på, at de ikke forstod valget af Samsø. I andre tilfælde havde de interviewede modtaget familie og venners fulde opbakning og sympati i vendinger som: "Stærkt, at I tør gøre det", om end de der bakkede op heller ikke havde haft det store kendskab til øen.

Generelt havde omverdenen, i form af venner og bekendte således en begrænset forståelse for beslutningen om at flytte til Samsø, og for nogle blev beslutningen da også taget lidt i trods. At andre ikke forstod deres prioriteringer, skulle i hvert fald ikke forhindre dem i at flytte.

Flere mente, at den generelle forundring over beslutningen om at flytte til Samsø skyldtes uvidenhed og manglende kendskab til øen. De havde mødt en vis uvidenhed om fx øens størrelse, transportforbindelserne, nærheden til København og Århus, de landskabelige kvaliteter etc.

Nærheden til naturmæssige værdier, skov og stand, blev sammen med den begrænsede biltrafik og de fordele det medfører, nævnt som centrale

De registerbaserede analyser viser, at tilflytningen til

Samsø i 2001 var præget af:

- Nettotilflytning
 - Mange tilflyttere inden for bygge og anlæg samt transport
 - En del nye pendlere inden for private serviceerhverv
- Tilflyttere kommer fra hele landet

Interview med tilflyttere præget af:

- Ønske om skift, afstresning og tryghed
- Positivt, progressivt tilvalg
- Man satser jobbet
- Bredt boligudbud, dog nogen forfald
- Relativ let integration
- Udækket informationsbehov - til tilflyttere
- Behov for bedre muligheder for pendling og fjernarbejde
- Behov for øget tilgængelighed til natur

kvaliteter og elementer i de interviewedes beslutning om at flytte. Nogle forklarede, at de betragtede Samsø som kontrasten til storbyen som de var trætte af. At de betragtede sig som naturmennesker og ikke bymennesker.

Valg af bolig – udbud, kvalitet og beliggenhed

Tilflytterne havde overvejende positive erfaringer med at søge og finde en passende bolig på Samsø. Generelt var det vurderingen, at boligstandarden på Samsø er relativ god, selvom boligerne er noget forfaldne i visse landsbyer.

Nogle landsbyer er mere populære og efterspurgte end andre. Det gælder fx Brundby, hvor boligerne typisk er i god stand, men også dyrere end andre steder. Brundby er kendt, måske på grund af Rockhotellet som trækker mange besøgende til. I andre byer står der en del huse og forfalder. Det gælder fx i Kolby og Kolby Kås. Alligevel koster en ældre landarbejderbolig, med 180 ° havudsigt typisk 1 mio. kr.

Øens boligudbud er bredt og rummer alle boligmæssige muligheder. Der findes en del relativt dyre boliger med en god beliggenhed og udsigt. Vurderingen er, at der ikke mangler boliger med tilknyttede naturmæssige herligheder. Andre boliger er dyre på grund af en særlig høj standard.

Generelt lød vurderingen, at prisniveauet svarer til Østjylland: man skal betale for udsigt og kvalitet. I mange tilfælde skal man være indstillet på at lave noget selv på huset.

Boliger uden bopælspligt er generelt dyrere end boliger med bopælspligt. Hvor boliger er uden bopælspligt kan det, ifølge en af de interviewede, skræmme de tilflyttere væk, der ønsker at bo permanent. Nogle af disse boliger, der jo typisk bruges som fritidsboliger, holdes i en lige lovlig 'friseret' og parcelhusagtig stil.

Hovedparten af de interviewede havde købt en relativ billig bolig med henblik på istandsættelse efter egne ønsker, behov og smag. En enkelt var gået efter det modsatte - en bolig der ikke krævede istandsættelse - og han mente, at prisniveauet på denne type boliger var godt med på Samsø. Han var tilflytter fra Vestjylland, havde tidligere boet på Samsø og mente, at det var blevet dyrt at købe hus på Samsø.

En tilflytter fra hovedstadsområdet opfattede prisniveau som lavt. "På Samsø er det virkelig slaraffenland sammenlignet med hovedstadsområdet. Her får man et slot for pengene".

De fleste af de interviewede var, som nævnt, i gang med at istandsætte deres nye bolig. Flere forklarede, at man typisk selv skal i gang, hvis udgifterne skal holdes på et rimeligt niveau. Ved istandsættelse skal man være forberedt på overraskelser, for når man går i gang med et hus på Samsø opdager man, at det er et øsamfund, hvor man ikke altid har haft adgang til kurante byggematerialer. En af dem, der var i gang med større ombygningsprojekter havde endvidere opdaget, at det kan være dyrt og besværligt at købe byggematerialer, der skal fragtes særskilt til øen.

Alle interviewede var flyttet til en ejerbolig, og hovedparten havde fundet boligen gennem en af øens ejendomsmæglere. Erfaringerne med ejendomsmæglerne var noget blandede. Enkelte beklagede mæglerens manglende engagement. Mæglerne havde været svære at få til at arrangere fremvisning af boliger med kort varsel, og her savnede nogle forståelse for, at de var kommet fra fastlandet for at se på bolig og dermed ikke bare kunne komme ugen efter. Flere synes heller ikke, at mæglerne havde været behjælpelige nok med oplysninger om øsamfundet generelt.

Mange havde til gengæld positive erfaringer i mødet med de familier, de købte deres bolig af. Flere havde opnået at få et godt forhold til sælger, som både informerede om selve boligen, men også havde været en savnet kilde til informationer om de mere praktiske, generelle forhold i relation til det at bo på Samsø. Her havde flere af de interviewede fået svar på nogle af de mange spørgsmål, der følger med det at flytte fra fastlandet til en ø som Samsø.

Der var ingen af de interviewede der boede til leje, men man mente, at der var et vist udbud af lejeboliger på øen.

Boligområdet og beboersammensætningen – kvaliteter i nærmiljøet

De interviewede gav alle udtryk for, at naboskab og lokalmiljø generelt fungerer upåklageligt. Man var blevet taget godt imod; naboer og landsbyfæller var kommet og hilst på, da de flyttede ind. Man var generelt blevet mødt med hjælpsomhed.

Når tidligere byboer flytter til mere landlige omgivelser, betyder det også, at de risikerer gener fra den animalske produktion. Det kan være kilde til konflikter, og det har man også oplevet på Samsø, hvor produktionsenhederne i de senere år er blevet færre og større. Ingen havde personlige erfaringer med disse konflikter mellem 'byboere' og landmænd. Nogle mente, at det skyldtes, at de fleste trods alt havde forståelse for, at landbrug kan lugte. Andre anførte, at man nu brugte en anden teknik ved udbringning af gylle. Endelig havde én den oplevelse, at man på øen har øje for latente konflikter. Som fx når en landmand ringede rundt dagen før, han spredte gylle.

Samhørigheden blev forklaret med henvisning til et vist landsbyfællesskab og et sammenhold på stedet. Én forklarede, at disse fællesskaber blandt andet trives ved konkurrencen mellem byer som fx Brundby og Tranbjerg. Som tilflytter bliver man gjort opmærksom på forskellene landsbyerne imellem, og selv fra gammel tid har der været en sondring mellem de, der bor på nordøen, og de der bor på sydøen. Som mange andre steder, sondres der tillige mellem fastboende og tilflyttere. Det er imidlertid en sondring der er under opløsning i disse år, i takt med at andelen af tilflyttere stiger. Landsbyernes og stedernes identitet er således på nogle punkter baseret på konkurrencen med andre steder.

På et mere overordnet plan havde tilflytterne oplevet to forhold, der havde givet anledning til konflikter mellem beboere på øen. Det første angik det forhold, at en privat ejer havde forment offentligheden adgang til store dele af øens skov- og naturområder. Nogle anede endvidere en lurende interessekonflikt mellem de traditionelle jordbrugere på øen – som bliver færre og større, og stadig satser mere på stordrift, og de som mener, at man bør satse på kvalitet frem for kvantitet, og måske satse mere på forædling på øen, frem for eksport af råvarer.

De lokale skoler og institutioner og relationer mellem børn er typisk en vigtig kilde til nye venskaber og relationer, og dermed en vigtig indgang til deltagelse og integration i lokalsamfundet. Det er familier med børn ofte ganske bevidste om, og det er da også et forhold, som mange har store forventninger til.

På dette punkt havde tilflytterne til Samsø ganske forskellige oplevelser. Nogle havde meget positive oplevelser fra mødet med en ny børnehave, som tog vældig godt imod med et brev og en folder til det nye barn. Andre havde gode erfaringer fra skolerne, hvor igennem man hurtigt havde opnået nye relationer og især legekammerater til børnene.

Flere udtrykte imidlertid skuffelse over især skolernes modtagelse, som ikke havde skabt de forventede relationer. Som én udtrykte det, skulle man som tilflytter selv tage initiativer og 'løbe det hele i gang'. Her savnede man initiativer fra skolens side - en form for velkomspolitik i form af et stærkere beredskab til integration af tilflyttere. Nogle af de interviewede var skuffede over den modtagelse de havde fået, især fordi de havde indtryk af, at man officielt var interesserede i tilflyttere.

Beskæftigelse og pendling

Flere af de interviewede betegnede flytningen til Samsø som en jobmæssig chance, idet de opsagde et arbejde eller løb en vis arbejdsmæssig risiko i forbindelse med flytningen på grund af det lave antal arbejdspladser. Mange omtalte beslutningen som en satsning de havde foretaget – som et opgør,

lidt i trods. Udsigten til at opnå et mindre stresset arbejdsliv blev formuleret som motiv.

De fleste jobmæssige chancer i forbindelse med flytningen var imidlertid personlige og ikke familiære. Alle havde sikret sig en indkomst i familien forud for flytningen, og som de forklarede, havde de i nogen grad valgt bolig og følgende boligudgifter på det grundlag. Satset lå i, at de gerne siden skulle finde et job på øen.

En enkelt familie var flyttet til øen, men lavede det samme som før. Her var IT-teknologien forklaringen på, at det kunne lade sig gøre for begge de voksne i familien. Som vedkommende forklarede, brugte han tidligere den samme tid på at pendle, men med flytningen skiftede han motorvejen ud med færgeren. Det havde givet ham langt bedre muligheder for at arbejde undervejs. Den eneste ulempe er, at man skal nå færgeren.

For en billedkunstner havde forbindelsen til København via Kalundborg haft afgørende betydning. Ikke at vedkommende vil bruge muligheden, men alene bevidstheden om, at det evt. ville kunne lade sig gøre at pendle til København og have en udstilling der, havde påvirket beslutningen positivt.

Som samsing har man mulighed for at få et 'Ø-kort', og det betyder, at man kun betaler for én tur med færgeren, hver gang man rejser frem og tilbage. Det er imidlertid en ordning, de tilflyttende ikke var blevet oplyst om, hverken i forbindelse med boligsøgningen eller med selve flytningen til øen.

Fritid, foreninger og natur

Naturværdierne er store på Samsø, og ønsket om at bo i disse herligheder havde haft en stor betydning for alle tilflyttere. "Når først man bor på øen bliver man en del af dette" lød beskrivelsen fra en af deltagerne, som sammenlignede med frasen om, at man flytter til København for at nyde de mange kulturelle tilbud, men når det kommer til stykket, går man sjældent i teateret. En anden forklarede det med, at naturen er overalt, og ikke noget man behøver at opsøge. Deltagerne fortalte, at naturoplevelsen blev mere hverdagsbetonet, idet man ikke planlægger en strandtur, men blot tager af sted.

Som tidligere omtalt er der en del skov på øen, men i dele af disse skove er offentligheden forment adgang. Det fandt flere af de interviewede var en kilde til irritation.

For en af deltagerne var det især fraværet af motorveje, og den type trafik, der havde været afgørende. Han kendte øen fra år tilbage, hvor han boede her og havde en forkærlighed for den ro, det giver, at trafikniveauet er ganske lavt. For ham havde det stor betydning at bo på en ø midt i havet med den fred og trykthed det giver.

En deltager mente ikke, at der var tale om et idylliseret samfund – men at der generelt var en god atmosfære blandt øens beboere. At man kan have forskellige holdninger, at der er bredde nok dertil og plads til nye ideer. Vedkommende havde fx oplevet, at han godt kunne komme igennem med forslag til forandringer som tilflytter, hvorimod man som tilflytter til andre steder ikke skal komme og 'lave noget om'. Det kan og må man derimod godt på Samsø, mente han.

Hvad angår fritidsanlæg og -faciliteter har turismen givet de fastboende visse fordele og faciliteter, omend man savnede en svømmehal.

Turismen mærkes ved sæssonstart, forklarede de interviewede, og fra da af er der ikke længere tilbud i butikkerne før efter efterårsferien. Butikkerne tjener selvfølgelig godt på turisterne, forklarede det, men generelt står man ikke på pinde for turisterne, og der er muligvis en forklaring på den opfattelse af, at det er en særlig form for turister, der kommer til Samsø.

Butiks- og vareudbuddet er begrænset på øen, men for de interviewede havde det blot betydet en mere afslappet situation i forhold til 'det sædvanlige moderæs', og det betragtede de fleste som en fordel.

Offentlig service

Et af de centrale spørgsmål for de interviewede tilflyttere havde været, og var fortsat, øens dækning med læger. Mange havde overvejet dette forhold forud for beslutningen om flytningen, fordi transporttiden til og fra øen betyder længere afstand til sygehjælp i forhold til de fleste steder på fastlandet. Denne præmis havde de interviewede valgt at acceptere. I ét tilfælde, hvor man i familien havde et sygt barn, havde man i særlig grad skullet forholde sig til lægehjælp, ligesom de havde skullet svare på mange spørgsmål fra venner og familie desangående. Her havde konklusion været, at man faktisk var bedre dækket på Samsø end så mange andre steder, fordi man i akut situationer kunne blive indlagt på sygehus ved hjælp af helikopter med kort transporttid.

På det generelle plan var der mange, der tilkendegav, at lægeniveauet på øen var godt, og at lægerne på øen klarer de fleste behov. Derudover blev man henvist til Skejby Sygehus, der ligger nord for Århus. Skal man til undersøgelse der, tager det det meste af en dag, men denne øpræmis gælder for alle, og det er dermed et forhold arbejdsgivere har fuld forståelse derfor.

En række konkrete forhold på Samsø gav i særlig grad anledning til bemærkninger under interviewet. Sagen var, at to ud af øens tre læger, der samarbejdede med hospitalet, skulle holde op. I juli 2004 og sommeren ud ville der således kun være én læge på i øen, og det havde skabt en del polemik, fordi mange fandt bemanningen for lav i højsæsonen.

Nogle af de yngre interviewede havde erfaringer med at føde på øen, og her fik øens 'barselsberedskab' stor ros. Der findes kun én barselsstue på øen, men ikke desto mindre fungerer jordmødrene særdeles godt. Der bliver taget godt vare på de fødende på en meget personlig og varm vis.

Ud over bemærkninger om erfaringer og opfattelser af øens offentlige service på sundhedsområdet, var der flere, der bemærkede, at de ikke havde hørt ret meget fra det offentlige i forbindelse med flytningen. En af de interviewede forklarede, at han kun havde modtaget to breve fra kommunen: ét nyt sygesikringsbevis, og ét med information om reglerne for brug af septiktanke.

De interviewede forklarede, at de havde søgt informationer i den lokale telefonbog 'Samsø bogen' som er den lokale telefonbog, der også indeholder oplysninger fra kommune og foreninger mv. Som tilflytter får man imidlertid ikke telefonbogen tilsendt pr. automatik, hvilket de interviewede anbefalede.

Som tilflytter havde de fleste endvidere opdaget at 'Samsø Posten', der fås i løssalg og abonnement og udkommer tirsdag til lørdag er øens vigtigste informationskilde.

Flere tilflyttere - de tilflytteres ideer

De interviewede tilflyttere havde generelt haft besvær med at finde frem til relevante oplysninger - både før og efter flytningen. Det gjaldt både oplysninger om offentlig og privat service, og herunder den meget relevante ordning med det tidligere omtalte Ø-kort.

En af de interviewede foreslog, at man afholdte et informationsmøde for tilflyttere og potentielle tilflyttere. Det kunne både lette på besværet med at skaffe sig de relevante informationer om ordninger mv., men det ville også kunne bidrage positivt til netværksopbygning og integration. En anden supplerede med en idé om 'tilflyttergrupper' analog med 'mødregupper'. Endelig mente man, at en god Internet portal - og markedsføring af denne - burde prioriteres højt. I forvejen findes der oplysninger under overskriften 'Flyt til samsø' på siden www.samsø.dk, men den var der kun få, der havde fundet.

Generelt betragtede man muligheden for at få job på øen, og flere arbejdspladser, som altafgørende for øget bosætning. Diskussionen angik i den sammenhæng mulighederne for at 'sælge' øen og øens produkter bedre og dermed skaffe flere arbejdspladser.

På dette mere generelle plan fremkom der en del ideer og forslag til markedsføring af Samsø som et godt sted at bosætte sig. Mange havde oplevet en høj grad af uvidenhed om øen, dens kvaliteter og hvad det vil sige at bo her og mente, at en professionel markedsføring af øen burde kunne modvirke det dårlige kendskab. I sidste ende ville det kunne medføre flere tilflyttere, lød vurderingen. Som et eksempel foreslog en, at man øgede kendskabet til de nye muligheder for at pendle og fjernarbejde.

Én af de interviewede sammenlignede Samsø med situationen på Bornholm, idet han påpegede, at man her var langt bedre til at markedsføre øen og dens produkter. Samsø kendes i den sammenhæng fra Netto-butikkerne, som nu forhandler grøntsager og konserves fra øen. Denne udvikling blev omtalt i meget positive vendinger, fordi det havde øget kendskabet til øens produkter. Bagsiden ved denne udvikling blev imidlertid også påpeget: at man derved havde valgt at satse på stordrift. Én af de interviewede betegnede det som en overgang fra kvalitet til kvantitet.

Flere af de interviewede var enige om at foreslå, at man satsede mere på at producere råvarer af høj kvalitet, og så i øvrigt forædle råvarerne på øen. På den måde ville man kunne skabe flere arbejdspladser på øen. Én sammenlignede med fiskeriet på Læsø, hvor fiskerne kollektivt har investeret i et forædlingsanlæg i Frederikshavn.

Et andet forslag angik muligheden for at brande øen som en kur-ø, baseret på øens naturværdier, de gode råvarer og på den kunst, der produceres. Her blev erfaringerne med markedsføringen af Samsø som energi-ø fremhævet. Det har ikke givet arbejdspladser på øen, men en positiv omtale.

Endelig fremkom der forskellige forslag til forbedring af pendlingsmulighederne, og her var det især mulighederne for at få en mere direkte forbindelse til Århus. En hurtig personfærgе med en tidlig morgenafgang til øen og retur om eftermiddagen blev foreslået. Det ville både give mulighed for at arbejde i Århus, og det ville også betyde bedre muligheder for at uddanne sig, og samtidig blive boende på øen. I dag tager mange unge på kostgymnasium i Grenå. En sådan forbindelse ville endvidere kunne trække flere turister til og herunder endagsturister.

De fiskeriafhængige byer

Resultater fra interview med tilflyttere til de fiskeriafhængige byer - Hvide Sande, Torsminde, Thyborøn-Harboøre og Hanstholm

Interviewet i de fiskeriafhængige byer fandt sted den 23. juni på rådhuset i Ulfborg-Vemb. I alt var der inviteret 17 personer, hvoraf syv gav tilsagn om at ville komme, og kun fire kom til mødet. (Idet Hanstholm Kommune ikke ønskede at deltage i undersøgelsen, deltog der ikke tilflyttere til Hanstholm i interviewet).

Omstændigheder og baggrund for flytningen

En vigtig fællesnævner for tilflytterne til disse kommuner var en stærk tilknytning til naturen og for nogens vedkommende især Vesterhavet. De havde således det til fælles, at de ikke syntes, de kunne trives i de større byer. Alle foretrak de at bo lidt 'ude på landet', hvor luften er frisk, og for dem var det betydningsfuldt, at bo nær naturmæssige herligheder: 'To minutters gang til grønne områder'. Disse forhold havde i mange henseender været den vigtigste og mest motiverende forud for flytningen. Årsagen til valget af kommune og sted var derimod lidt mere tilfældigt, men det havde dog i flere tilfælde med særlige relationer til stedet eller beboere i området at gøre.

Disse relationer havde lidt forskellig karakter.

En var født og opvokset i samme kommune, men havde været bortrejst et par år for at studere i Nordjylland. Den primære anledning til flytningen var, at tilflytteren ventede barn, og at familien ikke ønskede, at barnet skulle vokse op midt i Aalborg.

En anden havde fundet en kæreste, der havde boet hele sit liv i området og var flyttet sammen med ham. Forinden havde vedkommende boet en periode i ved limfjorden og kendte derfor lidt til livet på egnen. Uden dette kendskab var hun ikke flyttet til området. På længere sigt ville de flytte til Sjælland, hvor hun oprindeligt kom fra og havde familie. Den beslutning var parret kommet til i erkendelse af de begrænsede jobmuligheder, at der er langt til 'alting', og at kæresten også gerne vil prøve at bo et andet sted.

I et tredje tilfælde kom konen oprindeligt fra egnen. Her var årsagen til at vælge en af fiskeribyerne de billige huspriser og børn i skolealderen. Familien boede sidst i en større jydsk by, men havde nu fundet et hus til det halve af prisen. Her var der mulighed for realisere en boligdrøm og samtidig bevare en vis grad af økonomisk frihed – sammenlignet med den by de kom fra. Et andet afgørende forhold havde været, at skolerne i den kommune de flyttede til, er langt mindre.

Den sidste af deltagerne havde en stæk relation til Vesterhavet og havde altid haft et ønske om at flytte tilbage til vestkysten, hvor også hans kone voksede op. At det blev nu skyldtes, at tilflytteren blev tilbudt et job, som han betragtede som et drømmejob. Alternativerne var en bolig i udlandet eller på Bornholm. Tilflytteren havde tidligere boet mange forskellige steder, men et ønske om at komme tilbage til Vesterhavet havde altid været der.

Generelt var deltagerne alle meget begejstrede for området. Én fortalte, at selvom han og konen fik frit valg til at bestemme, hvor de ville bo, ville de ikke vælge noget andet. De havde fundet deres 'drømmested' og stor-trives i området.

Fleere af tilflytterne nød som nævnt at være på afstand af større bysamfund. De forklarede, at de nød stilheden og fraværet af støjende trafik. En af tilflytterne påpegede dog, at det for hende var et problem med 50 km til den nærmeste DSB-station og langt til større indkøbsmuligheder og et bredt vareudbud. Vedkommende var vokset op i en større by og vant til at bo nær ved 'alting'.

En af de øvrige tilflyttere pointerede, at det i den sammenhæng er afgørende, om man er vokset op i området. For den der primært kender til livet i byen er der langt til alting, og det vil byboere almindeligvis synes.

De registerbaserede analyser viser, at tilflytningen til de fiskeriafhængige byer i 2001 var præget af:

- Relativ høj nettoaflytning
- 18-34 årige forlader byerne - par med og uden børn flytter til
- Studerende flytter - folk i beskæftigelse kommer til
- Beskæftigede inden for handel, off. service og byggeri flytter til
- Pendlere dominerer (handel, off.service, fremstilling)
- Tilflyttere kommer fra Jylland
- Mange flytter til en lejebolig
- Mange tilflyttere er opvokset i området

Interview med tilflyttere præget af:

- Husstande med stærke relationer til området og til havet
- Billigere og bedre boligtilbud
- De flyttede for at læse og flyttede tilbage
- Bredt spekter af årsager til flytningen: familiære udfordringer, jobskifte, otium, afstresning
- Mangel på bedre boliger - uden behov for istandsættelse
- Mange af de mindre byer "sælger" dårligt - ser kun de støjplagede huse ud til vejen
- Svagt kendskab til hvad livet i fiskeribyerne indebærer
- Anbefaler bedre modtagelse af tilflyttere
- Advarer mod mere turisme som ikke beriger lokalsamfundet

Præferencen for den barske natur og store afstande var da også forhold flere af deres venner, i de byer de havde forladt, ikke havde kunne se kvaliteterne i. Vennerne kunne typisk godt se, at det var et dejligt sted at bo, med gode omgivelser, men nogle havde alligevel spurgt: "Hvorfor lige her og så langt ude?"

En af tilflytterne havde haft det lidt svært i starten med de store afstande til butikker og biograf. At ting skal planlægges i god tid, og at alt er bilbaseret, er forhold man skal vende sig til. Mange kører gladeligt over 100 km for at handle i Bilka i Holstebro – det vender man sig til, forklarede en tilflytter.

Nogle havde haft venner på besøg, der var blevet forskrækkede over hvor barsk naturen er ved Vestkysten. "Det er nærmest som Grønland", havde en noget chokeret bemærket, men som tilflytteren forklarede, så opleves det på en anden måde, når man bor i området. Har man en hverdag og venner her, så virker det ikke nær så barskt, forklarede hun.

Valg af bolig – udbud, kvalitet og beliggenhed

Tilflytterne havde oplevet et boligmarked, som var rigt og varieret, og de var alle overvejende tilfredse med det de havde fundet. Flere havde set på huse i andre områder, men havde ikke fundet boliger, der kunne matche priserne i områderne.

Udbuddet af enfamiliehuse – som var det de fleste havde erfaring med – blev beskrevet rimeligt stort, men præget af boliger med relativt stort behov for istandsættelse. Flere kunne således berette, at de havde set på flere 'håndværkertilbud' før de fandt en bolig i rimelig stand. Parcelhuse fra 1970'erne og 1980'erne med nyt køkken og bad er efter sigende det de fleste går efter, mente deltagerne.

Internettet var blevet flittigt brugt som kilde til at lede efter en bolig – især blandt de der flyttede relativt langt, som fx fra Aalborg. Det havde givet et vist overblik og mulighed for at sammenligne priser med andre områder. Og når man havde fundet noget interessant, var erfaringerne med ejendoms-mæglerne positive. De havde både været samarbejdsvillige og imødekom-mende, forklarede flere.

Erfaringerne med lejeboliger er generelt gode. En tilflytter var blevet positivt overrasket over lejen for den gode almene bolig, hun havde fundet. Og takket være hurtig service fra boligselskabets side var det nemt at få boligen. Økonomisk mener hun imidlertid ikke, at det kan betale sig at leje sammenlignet med at eje sin bolig i området. Dertil er prisen på ejerboliger for lav. Til gengæld nød hun den luksus det er bare at kunne ringe til en vicevært, når der er noget galt i lejligheden. Boligselskabet havde også en vaskeordning, men den fungerede imidlertid ikke optimalt, for her kunne man, af uforklarlige grunde, kun få en vasketid hver fjortende dag.

Boligernes standard varierer noget, forklarede tilflytterne. I nogle områder har man svært ved at magte vedligeholdet. Her trænger huse og anlæg generelt til fornyelse, og det skyldes muligvis, at der bor mange ældre mennesker. En del, især mindre byer, er således præget af forfald.

Det kan imidlertid godt snyde lidt, forklarede en af tilflytterne, hvor de gode villaer ikke lige ligger ud til vejen, som fx de steder, hvor man kommer til byen via en gennemgående hovedvej. Disse landsbyer er i nogen grad ødelagt af den gennemkørende trafik, og de triste facader det skaber. Dem er der en del af, og det betyder, at mange ikke ser de herligheder, i form af gode boligområder mv., der ligger gemt bag vejen, og det er en skam. På den måde rummer boligmarkedet uudnyttede ressourcer, og byder på mange skønne områder, man ikke nødvendigvis opdager, forklarede en tilflytter.

Har man ikke mod på selv at gå i gang, er det naturligvis også muligt at finde istandsatte og nye boliger. Boliger med særlige herligheder og udsigt til havet findes også på markedet – men ofte er herlighederne knyttet til grunde, hvor selv skal opføre et hus. Med disse herligheder er priserne højere og forskellen mindre i forhold til de områder, som tilflytterne sammenlignede med – fx Holstebro-kanten.

Men, som en tilflytter konstaterede, er havudsigt ikke noget man går efter, hvis man kender lidt til forholdene. Med udsigt er man alt for udsat for vejr og vind, og de der er vokset op herude, vil ikke bo hvor det blæser, for der bliver huse, biler, vinduer ødelagt af sand og saltvand.

Boligområdet og beboersammensætningen – kvaliteter i nærmiljøet

Lokalbefolkningen havde – i alle tilfælde - taget sig godt af de nyankomne, og flere kunne fortælle, hvordan de fx var blevet budt velkommen med en gave, blomster eller en købmandskurv, som naboerne havde samlet ind til. En af tilflytterne havde, udover den positive modtagelse, fået stor hjælp til indflytningen og assistance i forbindelse med et ombygningsprojekt, da familien havde brug for det. "Sådan gør man her" havde tilflytteren fået at vide.

I et andet tilfælde kendte tilflytteren ingen i lokalområdet, men også her udviste de andre beboere stor interesse og imødekommenhed. Man bliver omtalt som dem, der er flyttet ind i den og den's hus – med reference til de tidligere beboere, og spørger man i Brugsen, ved de godt, hvor tilflytteren bor. Alle følger med, og det giver noget af det sammenhold og den tryghed, tilflytteren håbede at opnå.

Som tilflytter til dette område er man ikke anonym som i byen, og det er noget alle beskriver som positivt. I byen kender man jo ikke en gang overboen, forklarede en af tilflytterne. Her kender folk hinanden og siger fra, fx hvis børn og unge er på vej til at lave hærværk. Bevidstheden om den tryghed det giver, havde haft stor betydning for en af tilflytterne.

Det tætte samfund og megen opmærksomhed kan dog også have bagsider, forklarede en anden tilflytter, for forskellen på det at udvise interesse og omsorg, og det at snage, er hårfin. Tilflytteren kunne godt savne byernes anonymitet, og fx det at kunne købe ind uden at alle ved hvad man skal have til aftensmad, som hun sagde. Samfundet her kan godt virke sammen-spist, forklarede hun videre, og nogle vælger at flytte igen fordi lokalsamfundet ikke ændrer sig, og ikke synes at kunne ændres. En tilflytter forklarede det med, at det visse steder er ganske få slægter, der dominerer og bestemmer, mens resten af befolkningen betragtes som nyankomne, selv efter 20 år i området.

En mere banal hindring for integrationen er dialekten, forklarede en tilflytter, som kan have svært ved at forstå de lokale, når de ikke gør sig anstrengelser for at gøre sig forståelige.

Netværket har dog stor betydning, når man bor i så små samfund som fiskeribyerne, forklarede flere. Men selvom man kender mange, og man hjælper hinanden, kan man godt føle sig ensom alligevel, forklarede en tilflytter.

Beskæftigelse og pendling

De interviewede havde alle arbejde, men flere pendlede og brugte typisk ½-1 time hver vej i transporttid til arbejde. Flere fortalte, at de havde haft svært ved at finde arbejde i området – og for to af tilflytternes vedkommende havde det været afgørende for flytningen, at de til sidst fandt et job i en rimelig afstand.

I de fleste tilfælde havde det krævet en bil at få dette til at gå op. Det skyldes ikke alene afstanden mellem hjem og arbejdsplads, men også det offentlige transportudbud og den status det har. På disse kanter tænker man primært i bil, og det er i høj grad et spørgsmål om tradition og mentalitet. Som en af tilflytterne forklarede, så fungerer det ikke med det offentlige. De unge og de ældre er henvist til bussen – men de ældre går i panik, hvis de skal ind i en bus, og de unge glæder sig enormt til at få kørekort og egen bil.

En forklarede, at mange af de der vokser op i området og siden vælger at tage til Århus for at studere faktisk ønsker at vende tilbage, når studietiden er overstået. Det skyldes ikke modvilje når de unge ikke flytter tilbage til fx Harboøre. Grunden er de begrænsede jobmuligheder, som tvinger dem til at bo andre steder. Lukningen af sygehuset i Lemvig og nedlæggelse af diverse statslige arbejdspladser, som fx kaserner, blev i den sammenhæng be-

klaget, fordi der netop her er tale om steder, hvor også de, der har en længere uddannelse, kan få arbejde.

En af fordelene ved at bo og arbejde i området er det generelle arbejds-tempo, som er roligt sammenlignet med andre steder, forklarede en tilflytter. Man er mindre stresset, og folk giver sig bedre tid til at udføre deres arbejde.

Med hensyn til potentielle arbejdspladser i turistindustrien var tilflytterne noget skeptiske. At turismen har store økonomiske fordele for området, var man ikke i tvivl om, men man mente, at det også havde en stor pris for lokalsamfundet. Flere frygtede, at byerne langs kysten kunne ende som vinter-tomme spøgelsesbyer. Tilflytterne var således bekymrede for at få flere sommerhuse i helårsområderne og påpegede, at turismen ikke beriger lokalsamfund og fastboende i kulturel og social forstand - snarere tværtimod. Områder, der fungerer som rene turistområder, er hverken rare om sommeren eller vinteren, advarede en tilflytter, og i den type områder er der ingen fastboende, der vil bo.

Tilflytterne anbefalede flere investeringer i infrastruktur: motorvej til Herning og en lufthavn i området, til gavn for pendlere og erhvervsliv.

Fritid, foreninger og natur

Foreningslivet blev beskrevet som 'sprudlende', og et par af tilflytterne klagede over, at det i perioder kunne være svært at finde en friaften. Det er nok især det Vestjyske engagementet inden for sport, der er kendt i omverdenen, men det høje aktivitetsniveau gælder både inden for kulturelle aktiviteter og tilbud. Som én forklarede, så tager mange hjem fra Aalborg og Århus i weekenden, fordi der ikke her findes noget lignende dér. De kommer til sport, revy og til store julefrokoster. Revyen handler om de lokale, og ingen var i tvivl om, at foreningslivet integrerer de nyankomne.

I det hele taget var alle ret begejstrede for det lokale engagement i foreningslivet, og opbakningen til lokale aktiviteter. Sognet og Kirken står også for en del aktiviteter. Disse institutioner bygger i hovedsagen på frivillig arbejdskraft, og det er meget væsentlige ressourcer i området.

Naturen var som tidligere nævnt højt værdsat. For nogle var det mere bevidstheden om havet, der var afgørende, end den egentlige brug af naturen. De går ikke ture ved havet hver dag, men luften og havets nærvær er afgørende.

Offentlig service

Deltagerne havde alle fået en positiv modtagelse af den kommune, de var flyttet til, og flere havde modtaget forskellig informationsmateriale om kommunale tilbud mv. Nogle havde søgt på Internettet og fundet relevante oplysninger om fx børnepasning. Alle anbefalede, at modtagelsen blev udvidet til en egentlig pakke med oplysninger om foreninger og måske også små gaver fra de lokale butikker. Borgmesteren i en kommune besøger de borgere der bliver 80 år, "men hvorfor ikke også besøge tilflyttere?", spurgte én. Tilflytterne mente således, at kræfter og udgifter her var givet godt ud, for det er forhold tilflyttere sætter pris på. I sidste ende kan det trække flere til, lød vurderingen.

En af tilflytterne havde foretaget en sammenligning af skatteprocenten og institutionsudbuddet i potentielle tilflytningskommuner, men ikke fundet væsentlige forskelle.

De relativt store afstande til sygehuse havde givet visse overvejelser, især blandt børnefamilier. Flere udtrykte da også bekymring for lukningen af hospitalet i Lemvig, som er kendt for dets gode børneafdeling.

Diskussionen blev her koblet sammen med jobmulighederne i området idet tilflytterne anbefalede, at man bevarede de lokale sygehuse, evt. udviklede dem så de varetog specialfunktioner, som ikke nødvendigvis behøver at være på de store sygehuse i Aalborg og Århus. Den tryghed ville give flere tilflyttere og bevare gode arbejdspladser.

De lokale lægehuse fungerer imidlertid godt, og det opvejes i et vist omfang behovet for sygehuset.

De registerbaserede analyser viser, at tilflytningen til Vestsønderjylland i 2001 var præget af:

- Svag, negativ nettotilflytning
- 18-24 årige flytter væk
- Enlige forlader området- par m. børn flytter til
- Flere i besk. der forlader området, end der flytter til
- Tilflyttere kommer primært fra Syd- og Sønderjylland
- Tilflytterne flytter til land-distrikterne
- Mange flytter til privat udlejning – pendlere køber ejerbolig
- En del skifter til et job i området – sammenlignet med de andre områder

Interview med tilflyttere præget af:

- Naturen - fællesnævner i bolig- og nærmiljødrømme
- Der hersker uvidenhed om området
- Herlighed er til salg
- Problemer med visse områder, der ikke er "kreditgodkendte"
- En del forfald, byfornyelse berettiget
- Visse barrierer for integration - de fastboende kunne blive bedre til at tage imod
- "Afbalanceret" tilgængelighed
- Samarbejde på det offentlige område
- Tre typer tilflyttere:
- "Lokale" - "Tilvælgerne" - "De uafhængige"

Vestsønderjylland

Resultater fra interview med tilflyttere til Vestsønderjylland

Mødet i Vestsønderjylland fandt sted mandag den 23. august på Tønder rådhus. Ud af 31 inviterede deltog 10 i fokusgruppeinterviewet.

Omstændigheder og baggrund

Interviewpersonerne havde haft ret forskellige motiver for at flytte til området, ligesom nogle var flyttet mellem to byer i området, mens andre kom langvejs fra. Blandt de sidstnævnte var nogle flyttet til området, fordi de havde fået nyt arbejde, men havde derudover et meget begrænset kendskab til området. Andre var født op opvokset i området, og havde, selvsagt, et indgående kendskab til egnen.

Interviewpersonerne repræsenterede flere forskellige livscyklusfaser, og i flere tilfælde var det skift i disse faser, der havde udløst flytningen. Nogle var flyttet sammen med en kæreste, mens andre havde fået, eller ventede børn, og endnu andre var flyttet, netop fordi deres børn nu var flyttet hjemmefra.

Nogle var flyttet til området som et led i karrieren, mens andre havde forladt arbejdsmarkedet for at begynde et otium. Blandt de første havde én begrundelsen, at det nye arbejde krævede, at han kunne være på arbejdspladsen med kort varsel.

For andre tilflyttere var det muligheden for flytte ind i det, de betragtede som en drømmebolig, der havde været den drivende faktor. Det gjaldt fx familien, der havde købt et nedlagt landbrug. Eller familien der havde fundet et hus med en helt unik beliggenhed ud til vadehavet, midt i marsken.

Tilflytterne beskrev samstemmende deres beslutning, om at flytte til området, som et positivt tilvalg. Og alle omtalte områdets naturmæssige herligheder som afgørende for deres beslutning.

Flere af tilflytterne havde imidlertid haft oplevelsen af, at venner og bekendte ikke helt forstod deres prioriteringer. Få af vennerne kendte til området og dets kvaliteter, og den umiddelbare reaktion var, at der er langt væk. De fleste kendte Ribe og Tønder, men Skærbæk og Højer er der mange, der ikke ved hvor ligger.

Flere af de, der var flyttet fra én bolig til en anden i området, havde det til fælles, at de var født og opvokset i området. I flere tilfælde indgik deres flytning i en større, familiær rokode, hvor nogle havde overtaget forældrenes bolig, mens forældrene var kommet tættere på byen og deres behov for pleje og lægehjælp.

Valg af bolig – udbud, kvalitet og beliggenhed

Udbudet af boliger blev beskrevet som varieret. Der var således både en hel del ledige lejeboliger og et bredt spekter af ejerboliger til salg, inden for en vis bredde af prisklasser. Flere havde fundet, hvad de betragtede som en bolig med unik beliggenhed og høj herlighedsværdi til rimelige priser. Og som en af tilflytterne udtrykte det: "så får man meget hus for pengene her i området".

En af de interviewede havde haft en plan om at bygge sit eget hus, og derfor fundet en egnet grund i en landsby. Han måtte siden opgave det projekt, fordi kreditforeningen ikke ville yde lån i denne landsby. Man henviste til andre områder, med større sikkerhed for pantet i det nye hus. Også andre kendte problemet med urentable områder, og nogle fortalte, at de ikke ville kunne få betalt deres investeringer tilbage, hvis de skulle sælge deres hus igen. Én familie havde fx købt et dejligt hus, som trængte til nogen istandsættelse. Her kunne familie godt drømme om at gøre mere ved huset, end de allerede havde gjort, men de gjorde det ikke – netop i erkendelse af, at de ikke ville kunne få pengene tilbage ved salg.

Deltagerne fortalte, at man typisk skal være indstillet på at foretage en del istandsættelse, fordi mange af de boliger der er til salg, trænger til vedligeholdelse. I enkelte byer gælder det majoriteten af boliger, og det kan virke noget afskrækkende, når man søger bolig, forklarede en tilflytter.

Men der skal ikke så meget til, bemærkede en anden tilflytter. Nu er man fx begyndt at lægge nye fortorve i Højer, og det pynter meget i en by, der godt kan virke trist. Flere anbefalede en fornyelsespolitik på området, da der flere steder trængte der til at blive gjort noget.

Erfaringerne fra lejeboligmarkedet var også gode, for der er mange ledige lejeboliger og udbudet blev karakteriseret som stort. Den kan, ifølge en tilflytter, skyldes områdets billige huspriser, som gør det mere fordelagtigt at købe end at leje. Én af deltagerne, der boede og arbejdede i et alment boligselskab, forklarede, at områdets lejeboliger ofte blev benyttet som et springbræt for tilflyttere, der måske på længere sigt vil bosætte sig i området, men som i første omgang ikke var indstillet på at købe hus.

Boligområdet og beboersammensætningen – kvaliteter i nærmiljøet

Blandt tilflytterne var der både nogle der kendte området indgående og havde tætte relationer til andre beboere, og nogle helt uden denne form for sociale netværk. Tilflytterne i disse to situationer havde oplevet modtagelsen i lokalsamfundet ganske forskelligt.

De, der i forvejen havde kontakter og relationer til andre i området, var blevet budt velkommen på en meget positiv og imødekommende måde. De var fx blevet mødt med smil og blomster fra naboerne og var samtidig klar over at alle viste, hvem de var – og at de var flyttet ind.

Tilflyttere, uden dette beredskab af kontakter i området, var blevet mødt med en vis lukkethed fra beboernes side. En af disse tilflyttere savnede initiativ fra naboerne til at hilse, men var samtidig godt klar over, at hvis der skulle skabes en kontakt, var det hende der skulle gøre det. Selvom man ikke hilser, har hun en følelse af, at alle ved hvem hun er. En fornemmelse hun ikke finder særlig imødekommende, men opretholder opdelingen.

En anden deltager gav udtryk for samme oplevelse. Husets geografiske placering i området er central, og denne tilflytter havde haft en forventning om, at naboerne ville komme og hilse på. Det var i midlertidigt ikke sket, og han gav udtryk for en form for skuffelse over den manglende integration i fællesskabet. Han beskrev, hvordan man som tilflytter generelt er sårbar, men i disse områder med øde egne med en barsk natur er man endnu mere sårbar, og et stærkt fællesskab er vigtigt så man kan 'beskytte hinanden'.

En af tilflytterne forklarede, at der er forskel fra by til by på, hvordan tilflyttere modtages. Flere af tilflytterne havde endvidere bidt mærke i en stærk form for by- og sognekonkurrence byerne imellem, der dominerer stemningen i visse byer. Nærheden til Tyskland udgør en særlig faktor i denne konkurrence, og afstemningsresultaterne i 1920 huskes endnu.

Tilflytterne var generelt enige om, at med mindre man var født og opvokset i området, så foregår integrationen via deltagelse i foreningsliv, og kulturelle arrangementer. Men trods det stærke foreningsliv, skal man som tilflytter være tålmodig, for integrationen sker ikke hurtigt, forklarede en tilflytter.

En af tilflytterne savnede i midlertidigt formidling af oplysninger om foreningsliv. Hun havde selv en stor interesse i at møde andre fra området, men som hun udtrykte det: "Hvor skal man starte, og hvor skal man slutte?" Som nytilkommen foreslog hun, at man oprettede en form for foreningskomité for tilflyttere, hvor man kan udveksle erfaringer og oplevelser samt blive orienteret om områdets brede tilbud af foreningsliv. Dette ville lette integrationsprocessen væsentligt.

Andre tilflyttere havde accepteret, at de selv skulle være opsøgende og aktive for at blive integreret i lokalmiljøet. Enkelte roste i den forbindelse en eksisterende foreningsguide, hvor der står de væsentligste oplysninger om det lokale foreningsliv.

Beskæftigelse og pendling

De begrænsede jobmuligheder havde været en stor bekymring for de fleste tilflyttere. Nogle havde fundet arbejde i området inden de flyttede og havde dermed en afklaret situationen på det område. Én tilflytter havde således tidligere pendlet fra Haderslev, men var blevet træt af turen og var derfor flyttet.

Andre søgte stadig arbejde. To af interviewpersonerne havde haft et job i området allerede inden tilflytningen. Én tilflytter, der var flyttet til med sin familie og havde beholdt sit arbejde i Århus, og pendlede dertil et par gange om ugen. Den daglige kommunikation foregik via bredbånd og interaktivt kamera. En løsning han fandt tilfredsstillende, om end han savnede det sociale arbejdsmiljø og den daglige kontakt med arbejdskolleger i Århus.

For en anden af tilflytterne havde det ikke været muligt at tage sit job med sig, og hun var som den eneste af deltagerne flyttet uden at have et job på forhånd. For hende var udbudet af jobtilbud den største bekymring før flytningen. Det var dog siden lykkedes hende at finde et job i nærheden af, hvor hun boede.

En af tilflytterne pointerede, at de lave huspriser opvejede de begrænsede jobtilbud i området. I hendes tilfælde havde relativt lave faste leveomkostninger givet plads til at gøre andre ting, tage initiativer, man kun tager, fordi man gerne vil.

Andre oplevede, at de lave huspriser og den svage jobsituationen betød et vist økonomisk pres. En af deltagerne beskrev, hvordan det var nødvendigt med en sikkerhed, der var større end i andre områder, hvis man ville låne penge til et nyt hus eller ombygning. Det var også årsag til, at en af tilflytterne var gået meget bevidst efter et hus, som også andre ville finde interessant, og derfor kunne sælges igen.

Lukningen af området seminarium og kaserne blev også diskuteret i denne sammenhæng, og det samme gjorde lukningen af en flygtningelandsby. De indbyggere og arbejdspladser man mister i den sammenhæng påvirker udviklingen i negativ retning. En af deltagerne betegnede det som en 'hjerneflugt', hvor personer med videregående uddannelser flyttede væk fra området, idet det ikke længere var muligt at finde arbejde.

Turismen og de potentielle jobmuligheder der ligger der, blev mødt med blandede holdninger blandt deltagerne. Tønder Festivalen blev fremhævet som et stort plus. En tilflytter sammenlignede med indsatsen i Salling, hvor man er bedre til at udarbejde foldere, arrangere turistoplevelser og profilere området. Nogle syntes således, at turismen godt kunne faciliteres bedre, mens andre syntes turismen var blevet for dominerende i bybilledet.

De positivt stemte over for turismen så det som et potentiale, hvis flere ville komme som turister. Men Vestsønderjylland som yndet turistmål skulle formidles bedre. De mente, et velfungerende turistbureau med et højt informationsniveau ville kunne varetage den nødvendige markedsføring og dermed øge turismen i området. I den forbindelse blev Sallingsund Kommune nævnt som foregangskommune for deres måde at profilere området på.

Deltagernes skepsis over for turismens dominans og konsekvenser var blandt andet en frygt for øde spøgelsesbyer uden for feriesæsonen. I den sammenhæng blev Ribe nævnt, hvor en stadig større del af byhusene efter sigende nu benyttes som ferieboliger. En deltager forklarede, at flere huse bliver solgt uden bopælspligt, og dermed ligger store dele af byen øde hen om vinteren. Flere anså dette som et problem, fordi områderne dermed mister grundlaget for helårsbeboelse.

Fritid, foreninger og natur

Som tidligere nævnt havde området naturmæssige herligheder vejet tungt for alle tilflytterne. Der var generelt enighed blandt tilflytterne om, at naturen rummede en del uudnyttede potentialer. Enkelte tilflyttere gav udtryk for, at de savnede en mere åben tilgængelighed til området mange naturmæssige herligheder. Hun savnede stier ved diger, men også overnatningsmuligheder og andre tilbud. Potentialet er stort, lød vurderingen.

En tilflytter udtrykte skuffelse over lukningen af en naturskole med tilhørende guide, der tidligere havde fungeret som glimrende formidler af denne type oplevelser.

Endvidere blev muligheden for at skabe et naturreservat diskuteret. Nogle betragtede et reservat som et positivt gode, der ville kunne forbedre forholdene i området. Mange mente, at de lokale typisk var skeptiske over for et muligt naturreservat, som ville øge turiststrømmen. De var i forvejen irriterede over de mange busser, der kommer til området i forbindelse med 'Sort Sol'-fænomenet.

Sønderjylland er kendt for de mange foreninger. Det gælder sport, men mest aktive er måske de frivillige brandværn, som ifølge en tilflytter har en stor gennemslagskraft. De har ikke så meget med ildslukning at gøre, men er i høj grad sociale foreninger. Og foreningerne er kilden til at komme med i det lokale samfund. Det havde en af tilflytterne været klar over, men hun havde haft svært ved at finde frem til de mange foreninger. Tilflytteren anbefalede, at man etablerede en modtagelseskomite, der kunne introducere nye tilflyttere til områdets foreninger og andet.

Når man bor i dette område handler man typisk dagligvarer i Tyskland, for det er næsten halv pris, og bedre kvalitet, forklarede en tilflytter. De handlende på den danske side kan ikke konkurrere. Flere var blevet overraskede over, hvor dårlige indkøbsmulighederne er på den danske side af grænsen. Der er fx ingen grønthandler i Tønder. I Tyskland får man bedre kvalitet til billigere priser, end det de danske supermarkeder kan tilbyde. Den tyske handel dræner imidlertid området for gode indkøbsmuligheder.

Offentlig service

En af tilflytterne var relativt desillusioneret hvad angår den offentlige service i området. En anden savnede bedre kommunikation mellem kommunerne.

En anden tilflytter med behov for offentlig service til en datter med et særligt behov var blevet chokerede over kontrasten til den service, man kan forvente i de større byer og kommuner. Tingene gik langsomt og krævede, at familien selv skulle sætte 'det hele' i gang. Løsningen blev fundet i et samarbejde med andre kommuner med den nødvendige kompetence. Man var her blevet overrasket over, at kommunerne ikke var bedre til at samarbejde, når nu mange kommuner er små og har begrænsede midler.

Der blev udtrykt tilfredshed med skolerne og fritidsordningerne i området, men visse problemer med pasningsordninger, fordi antallet af børn var vokset markant. Der er således et udbredt brug af 'sorte' dagplejemødre.

En anden tilflytter med børn i gymnasealderen havde vurderet situationen på det felt, og i øvrigt lagt vægt på, at findes uddannelsesinstitutioner i området.

En anden tilflytter savnede et større udbud af uddannelsesmuligheder i området, der kunne være med til at bremse den førømtalte hjerneflugt, og opkvalificere nogle af de mange beboere med ingen eller kort uddannelse.

Der var blandt deltagerne til mødet enighed om, at der er behov for at 'vende' den noget negative stemning i området i mere positiv retning.

Der var således blandt tilflytterne en vis interesse i at gøre noget for området, men de efterlyste også et initiativ fra kommunens side til at prøve at bremse den lidt kedelige stemning, der præger området.

De registerbaserede analyser viser, at tilflytningen til Grenå og Nørre Djurs i 2001 var præget af:

- Fald i nettotilflytningen fra 1992- 2001
- Enlige, 18 - 24 årige flytter væk
- Par uden børn, 25 - 66 årige flytter til
- Relativt mange arbejdsløse tilflyttere, men også pensionister (relativt få førtidspensionister)
- Relativt mange flytter til en almen bolig (uden mangler, fra 1960-75)
- Mange arbejder uden for området, i servicesektoren (priv./off.)
- Pendlere køber bolig

Interview med tilflyttere præget af:

- Finder drømmehuset, ro og naturtilbud
- En del forsømte lejeboliger
- Mange typehuse fra 1960erne
- En del uudnyttet boligpotentiale
- Problem med negativ selvforståelse
- Høje - ikke indfrie - forventninger til integration
- Potentiale for pendling
- Værne om naturværdier men også potentiale

Grenå og Nørre Djurs

Resultater fra interview med tilflyttere til Grenå og Nørre Djurs

Mødet fandt sted den 16. august på Grenå rådhus. I alt var inviteret 32 personer, hvoraf seks deltog i fokusgruppeinterviewet.

Omstændigheder og baggrund for flytningen

Tilflytterne var helt overvejende positive i deres omtale af deres nye bolig og situation, og især naturen i området blev fremhævet som vigtig faktor herfor. Freden i området, og det 'landlige' blev nævnt som noget, de fleste havde søgt i forbindelse med flytningen. Enkelte gik efter et ønske om at bo i en landsby ud fra en forestilling om, at der her gælder et særligt socialt sammenhold. For nogle havde det været muligt at finde drømmeboligen, endda i det de betragtede som et optimalt nærmiljø.

Alle flytningerne skyldtes ændringer på husstands niveau, fx i form af par dannelse, skilsmisse eller sygdom. Det betød at flere havde været ude i vanskelige situationer, og flere havde haft behov for, at søge tilbage til etablerede, sociale netværk og den tryghed det giver, at bo blandt nogle man kender. Disse forhold havde således haft særlig betydning for valget.

Flere af interviewpersonerne havde, enten via familie eller opvækst, kendskab til området forlods. Enkelte var dog flyttet til området uden at have en nævneværdig relation til området. Her var det fx en ægtefælle, der kom fra området, som udgjorde relationen.

Valg af bolig – udbud, kvalitet og beliggenhed

Boligmarkedet i området er bredt, og der er mange boliger til salg, forklarede tilflytterne. De havde, med enkelte undtagelser, ikke havde haft vanskeligt ved at finde en bolig, der passede til deres præferencer og behov, men flere mente alligevel, at de havde været særligt heldige. Det havde både været muligt at finde istandsatte boliger, og boliger, der trængte til en 'kærlig hånd'. De fleste havde fundet en bolig til en relativ lav pris, men forklarede, at der også findes et marked for mere eksklusive boliger. En del landsbyer og boliger på landet er præget af forfald og boliger, der i høj grad trænger til vedligeholdelse og fornyelse. Flere steder dominerer de lidt kedelige 'typehuse', forklarede tilflytterne.

Med hensyn til ejerboliger, havde to af tilflytterne fundet deres 'drømmebolig' i områdets landsbyer. I begge tilfælde havde boligerne trængt til istandsættelse, men tilflytterne havde set mulighederne i de respektive huse og var siden gået i gang med større ombygningsprojekter.

Flere var flyttet til en lejebolig. Én havde haft besvær med at finde en lejebolig, der kunne leve op til hendes krav. Hun havde ledt efter et enfamiliehus, men de fleste ledige lejeboliger af denne type, havde været i dårlig stand og en del virkede decideret usunde. De lugtede af fugt. I sidste ende lykkedes det dog, at finde en villa til leje i en ordentlig stand.

En anden havde fundet en lejelejlighed i Grenå og var flyttet fra en landsby. Årsagen var en skilsmisse, men fordi der ingen mindre boliger eller lejligheder var ledige i nærheden, søgte hun til Grenå. Nu nød hun den ro, det kan give at bo på 3 sal, og hun sammenlignede det med at bo på landet.

En af tilflytterne havde fået anvist boligen gennem kommunen, men var ikke tilfreds med området og beboersammensætningen. Baggrunden var en sygdom, førtidspensionering og siden skilsmisse, og disse forhold havde tvunget tilflytteren fra én kommune til en anden, fordi der ingen egnede boliger var i den kommune, tilflytteren oprindeligt boede i. I den nye kommune fik tilflytteren tilbudt en lejlighed, men vedkommende var ikke helt tilfreds med beliggenheden og beboersammensætningen. Bebyggelsen havde et dårligt omdømme, og han befandt sig dårligt i et området, hvor de fleste andre beboere var pensionister.

En anden af tilflytterne var mere begejstret for sin nye lejebolig. Han havde, efter kun 14 dage på venteliste, fået en lejlighed i et boligselskab og var godt tilfreds. Beliggenheden var ikke så attraktiv, men selve boligen var god, og den lave husleje opvejede kvarterets dårlige omdømme.

Med hensyn til områdets boligpotentiale havde flere en opfattelse af, at fx havnen rummer mange uudnyttede ressourcer. De eksisterende boliger i havneområdet er ikke attraktive og området har lav status. Men flere områder ved havnen rummer gode muligheder for opførelse af nye attraktive boliger. Det kunne skabe liv i havnemiljøet og ville af flere grunde være en god ide. For som forholdene er nu, er havneområdet råt og uindbydende. Det er præget af tomme lagerhaller og fravær af liv. Opførelse af nye boliger, i kombination med en generel forskønnelse af havnen, ville således kunne have en positiv virkning på resten af byen og være til glæde for de mange lystsejlerne.

Boligområdet og beboersammensætningen – kvaliteter i nærmiljøet

Flere af tilflytterne havde oplevet, at det var vanskeligt at blive optaget i lokalsamfundet og blive en del af det. De forklarede, at det havde taget lang tid at oparbejde nye relationer, efter de var flyttet til området. Man er utålmodig som tilflytter, forklarede en, og med tiden opstår der da også relationer, men ikke alle i lokalsamfundet er lige imødekommende.

En af tilflytterne var blevet mødt med en formaning om, at "her passer vi os selv". Han havde nu heller ikke haft forventninger om andet, og med tiden havde han konstateret, at det var en rigtig påstand. Der hvor han var flyttet til, kendte man ikke hinanden.

En anden tilflytter havde haft svært ved at få venner i den landsby, hun var flyttet til. Hun havde erfaring for, at de der var flyttet til fra Århus eller udlandet gerne ville snakke, mens de mere oprindelige beboere i landsbyen passede sig selv. Hun opfattede boligområdet som meget lukket, især over for tilflyttere. Hun havde haft forventninger om at komme til et trygt landsbysamfund med et godt sammenhold, men virkeligheden viste sig at være en anden.

En tilflytter forklarede, at han tidligere havde været i en lignende situation. Han havde også prøvet at flytte til en landsby, hvor folk passede sig selv. Med tiden flyttede nogle, mens andre døde, og den beboerudskiftning det medførte gav et nyt liv i landsbyen og en mere åben stemning.

Tilflytterne fortalte, at de oplevede en særlig form for konkurrence mellem landsbyerne, hvor beboerne i én landsby bagtalte og nedgjorde beboerne i andre landsbyer. En sådan negativ konkurrence findes også internt i Grenå, forklarede en tilflytter. Grenå består af to bydele, i en form som et kødben, og den opdeling betyder, at man skelner mellem dem, der bor ved havnen og dem der bor i det øvrige Grenå.

Interviewpersonerne var enige om, at det typisk er andre tilflyttere, der udviser mest imødekommenhed. Flere havde først mødt andre tilflyttere, og siden truffet de mere oprindelige beboere.

Det var imidlertid ikke alle tilflyttere, der havde oplevet denne grad af indelukkethed. En af tilflytterne forklarede således, at hun ikke var blevet skuffet, men heller ikke havde de så store forventninger. Hun havde ikke gjort noget selv og befandt sig godt med den situation.

De fleste havde gode erfaringer med integration gennem arbejde og for- eninger.

Nogle af tilflytterne mente, at problemet med den noget reserverede modtagelse kunne hænge sammen med en generel, lidt trykket stemning, der hersker i området. Årsagen er formentlig omfattende økonomiske problemer, og at Grenå lider under et dårligt omdømme. Mange indbyggerne har det med at være negative og skeptiske. De brokker sig, forklarede én tilflytter, og det skaber en deprimerende atmosfære, man måske særligt lægger mærke til, som tilflytter. Tilflytterne efterlyste initiativer, der kan bidrage til vende den negative stemning.

Beskæftigelse og pendling

Tilflytterne karakteriserede jobsituationen som mindre god, og for nogle af de tilflyttere, der kom fra en anden region i landet, havde det været et problem. Trods uddannelse og faglige kompetencer, havde flere måtte tage et job uden for deres egentlige branche og uddannelse. Også selvom de har været indstillet på at pendle langt for et arbejde.

En af deltagerne var selvstændig erhvervsdrivende og havde flyttet arbejdspladsen med fra Århus. Vedkommende havde dog stadig behov for at køre til Århus og være der en gang om ugen. De betingelser var acceptable sammenlignet med de mange i området, der dagligt pendler til fx Århus og Randers.

På baggrund af egne erfaringer mente tilflytterne således, at det er pendlere, man kan få til at flytte til området, for det er ikke arbejdspladser, der kan tække tilflyttere.

Områdets vejnet blev i den forbindelse omtalt som et problem, fordi det ikke er egnet til daglig pendling. Hovedvejene er hårdt belastet af trafik, og der mangler både motorvejforbindelser til Randers og Århus. Og hovedvejene til Århus og Randers er områdets eneste større forbindelsesveje. Så skal man på tværs af Djursland, i nord og sydgående retning, tager det forholdsvis lang tid, fordi det foregår ad små og snørklede veje.

Den offentlige transport er en alternativ transportmulighed, især hvis man arbejder i Århus. Her kan man tage Grenåbanen, og med de dårlige og hårdt belastede vejforbindelser kan det godt betale sig, især hvis man skal ind til midtbyen i Århus. Toget stopper imidlertid på mange stationer undervejs og turen tager forholdsvis lang tid. Banen er under renovering for angiveligt at reducere rejsetiden væsentligt, forklarede en af de interviewede.

Turismen blev omtalt som et potentiale for flere lokale arbejdspladser. Flere mente, at det var gået tilbage i området, som tidligere var præget af mange svenske turister. Blandt årsagerne til svigtet fra turisternes side, påpegede nogle, at der var et fravær af aktivitetsmuligheder. Én efterspurgte et vandland i Grenå, andre nævnte igen havneområdet, som ikke indbyder til ophold og rekreation. Golfbanen, derimod er et stort plus – både for de fastboende og for turister, påpegede en af tilflytterne. Her kan man straks blive medlem, hvor klubberne i Århus fx har 5-6 års ventetid. Kattedagcenteret blev ligeledes fremhævet som en turistmagnet. Men der skal mere til, mente én tilflytter, og det er nødvendigt med en bred vifte af aktiviteter og anlæg, som samtidig kan komme de fastboende til gode.

En af tilflytterne advarede imidlertid mod at etablere for mange turist anlæg, fordi for meget turisme også kan skræmme turisterne væk. Mange vælger at holde ferie, hvor der er fred og ro og absolut ingenting sker, lød begrundelsen. Andre var ligeledes skeptiske, fordi de frygtede den negative indflydelse, øget turisme kan have på lokalsamfundet. Ebeltoft blev i den forbindelse fremhævet som et område, der lider under turismens magt. Her dominerer turismen i høj grad. Der er altid mange turister, og de lokale orker fx ikke længere at handle i Ebeltoft by.

Fritid, foreninger og natur

Områdets fritidsfaciliteter, i form af kulturelle tilbud, sportsanlæg og indkøbsmuligheder, blev overvejende omtalt i positive vendinger. En af tilflytterne efterspurgte dog mere kultur og cafeliv, men de fleste mente, at Grenå var rimeligt godt forsynet i den retning, og at de lokale kulturetablissementer har mange gode tilbud. En anden sammenlignede Grenå med Svendborg og beklagede, at Grenå er tom og død sammenlignet med Svendborg, som i højere grad fornemmes som en studenterby.

En af tilflytterne fremhævede de korte afstande mellem områdets – og herunder især – Grenå bys forskellige butikker og faciliteter. Der hvor hun tidligere boede, tog det en halv time at køre til et byggemarked, men her tog det fem minutter.

Offentlig service

Spørgsmålet om den offentlige service i området gav anledning til en bemærkning fra en af deltagerne om, at man jo ikke kan indrette sig på, at man bliver syg. Hun havde indtrykket af sygehusvæsenet i området er på retur, men mente i øvrigt at man vel er sikret, så godt som andre steder i landet.

Andre tilflyttere var mere bekymrede for sygehussituationen og mente, at de mange nedskæringer på Grenå sygehus især var et problem for børnefamilier. De mente, at der var familier i området, der var flyttet af den grund.

Det var en anden tilflytter imidlertid uforstående overfor. Han mente ikke, at folk vælger efter sygehus, men fremhævede i stedet situationen på skoleområdet som et afgørende forhold. Han mente, at man skal være særlig ihærdig med at opretholde skolerne i de tyndtbefolkede områder og tilstræbe en vis aldersspredning i områdets lokalsamfund. Områder der fx kun består af pensionister virker således afskrækkende på potentielle tilflyttere, hvormod 20 børn, der står og venter på skolebussen er den bedste reklame, man kan opnå. Skolen er samlingspunktet for de fleste af områdets lokalsamfund, forklarede han, og for de nyankomne. Derfor var han meget bekymret for varslede lukninger af lokale skoler.

Som et sidste forhold i forbindelse med diskussionerne om den offentlige sektor fremhævede tilflytterne, at det offentlige – kommunerne – burde gøre en særlig indsats for at vende den omtalte negative stemning, der på mange måde præger området.

De registerbaserede analyser viser, at tilflytningen til Morsø og Sallingsund i 2001 var præget af:

- Positiv men svag netto-tilflytning i 2002
- Relativt få interne flytninger
- Tilflytning til landdistrikt og mindre byer
- 18-24 årige flytter væk - 25-34 årige flytter til
- Især "Par med børn" flytter til
- Beskæftigede flytter fra - ikke i beskæftigelse - til (Relativt mange førtidspensionister)
- Mange ansat inden for fremstillingsvirksomhed
- Mange flytter til privat udlejningsbolig - i god stand
- Mange pendler - arbejder især inden for handel, reparation
- Over gennemsnit er opvokset i Morsø/Sallingsund

Interview med tilflyttere præget af:

- De vil bo i området - tilpasser sig arbejdssituationen
- Relativt stærke relationer til området eller områdetypen: Betragter området som noget ganske særligt
- Flytter tilbage til præfereret bolig og lokalsamfund ved jobmulighed
- Positive og energiske
- Bredt boligudbud - primært til projektmageren
- Tilflyttere mødes positivt af beboerne i området
- Rimelige jobmuligheder (kortuddannede, pendlere)
- Fravær af kultur - en floskel
- Foreningsliv, der trives
- Efterspørger mere off. engagement i tilflyttere

Morsø og Sallingsund

Resultater fra interview med tilflyttere til Morsø og Sallingsund

22 tilflyttere blev skriftligt inviteret til fokusgruppeinterviewet. Ved den efterfølgende telefoniske kontakt var der otte, der tilkendegav, at de ønskede at deltage i mødet, og på dagen var der syv fremmødte. Interviewet blev afholdt den 17. august på Rådhuset i Durup, Sallingsund Kommune.

Omstændigheder og baggrund for flytningen

Blandt tilflytterne til Morsø og Sallingsund området var der især tre symbiotiske forhold, der havde udløst flytningen: Skift i arbejdsplads, dannelse af par og stiftelse af familie.

Flere begrundede 'retningen' til Morsø og Sallingsund kommuner med muligheden for at komme væk fra byen og ud til naturen og det landlige.

Til de der flyttede på grund af jobbet, hørte én tilflytter, der fik et job i en branche, hvor arbejdspladserne er få, og man derfor er beredt på at flytte. En anden tilflytter havde også søgt og fået en stilling og da han og konen oprindeligt kom fra området, og de var enige om, at de ville blive her. En yngre tilflytter, født og opvokset på Mors, startede egen virksomhed i forbindelse med flytningen, efter at have boet og arbejdet en periode i Nordjylland. Én tilflytter havde fundet en kæreste fra Mors, var siden flyttet idet hun blev overført fra én stilling på en offentlig arbejdsplads i Nordjylland til en tilsvarende i området.

Endelig var en tilflytter flyttet med, da hendes virksomhed flyttede produktionen til Vestjylland. Også denne tilflytter kom oprindeligt fra Salling-egnen. Endelig havde en tilflytter fundet sig en kæreste, som boede i området, og var siden flyttet sammen med ham.

Hovedparten af de interviewede havde, som det også fremgår, relativt stærke relationer til Morsø og Salling-området. Mange var oprindeligt vokset op her, men havde været væk en periode – enten for at uddanne sig eller af arbejdsmæssige grunde. For flere af tilflytterne havde de ikke været i tvivl om, at de på et eller andet tidspunkt ville søge tilbage til området: naturen trækker og det sammen gør mentaliteten i området. Andre påpegede, at de kunne bo hvor som helst, og det var lidt tilfældigt, at de var endt her.

Tilflytterne fortalte, at de venner de forlod i de større byer, som København og Århus, ikke havde noget særligt kendskab til egnen Mors og Salling, men at mange havde været positivt overraskede efter det første besøg. Tilflyttere fra Aalborg havde tilsyneladende haft lidt lettere ved at forklare vennerne, hvad de gik efter, og hvad området tilbyder.

Som én tilflytter forklarede, så er afstande og herunder afstanden mellem området Morsø og Sallingsund og det øvrige land blevet kortere. Både tidsmæssigt og mentalt. Alligevel er der stadig kortere fra Mors til fx Viborg end omvendt. Der er også længere fra Mors til Aalborg end fra Mors og til Viborg. Forklaringen er, ifølge tilflytteren, at man fra gammel tid har været orienteret sydpå. Så selv om der ikke er længere til lufthavnen i Aalborg, kører mange til Karup, og selv helt til Billund. Erhvervsstrategien peger sydpå, selvom man måske nok har mere tilfælles med nordjyderne.

Opfattelse af flytningen til Morsø Sallingsund

Tilflytterne udtrykte generelt stor tilfredshed med at være flyttet til området, både med hensyn til boligen, til nærmiljøet og til de nye naboer. De var helt overvejende glade for den bolig, de havde fundet, og flere talte om 'drømmehuset', idet de især henviste til mulighederne for at opnå særlige herligheder gennem ombygning. På den anden side var der også særdeles tilfredse tilflyttere, som havde lagt vægt på, at boligen var klar til indflytning og opfyldte deres ønske om en indflytningsklar bolig.

Tilflytterne fortalte ikke så meget om områdets særlige herligheder, herunder naturen. Naturen blev nævnt flere gange, men måske ikke så meget

som man kunne forvente. Måske fordi de fleste af tilflytterne, som nævnt, kendte området fra deres opvækst og dermed ikke havde haft så meget fokus på det, forud for flytningen.

Valg af bolig – udbud, kvalitet og beliggenhed

To af tilflytterne havde valgt at leje en bolig. Begge havde lejet et enfamiliehus, og deres begrundelse var, at de ønskede at se området og situationen an, og ikke var parate til at binde sig til en ejerbolig. Ejendomsmæglerne havde haft en del lejeboliger, men i begge tilfælde var det via annoncer i de lokale aviser, man fandt en bolig. Den ene familie havde annonceret efter en bolig, mens den anden reflekterede på boliger, der var annonceret til leje.

I begge tilfælde havde der været et vist udvalg af lejligheder og huse at vælge imellem. Kvaliteten var ret svingende, men det havde den forlangte husleje også været, og pris og kvalitet havde passet ganske godt i forhold til hinanden. Der havde været lige så meget godt som skidt, forklarede tilflytterne.

De øvrige tilflyttere havde erfaring med markedet for ejerboliger, og her var det ligeledes en generel erfaring, at var meget at vælge imellem og sammenhæng mellem pris og kvalitet. Mange havde gennem længere tid fulgt med på udbudssiden via Internettet. Nogle havde i den forbindelse haft glæde af at sende lokalt bosiddende familie, ud til en nærmere besigtigelse af det de havde fundet på Internettet. På det grundlag var en hel del boliger blevet afvist.

Tilflytterne omtalte ejendomsmæglerne som servicemindede og imødekommende.

Tilflytterne opfattede prisniveauet som lavt, sammenlignet med niveauet i fx Aalborg og Skive, hvor flere af tilflytterne kom fra. De havde fået mange kvadratmeter for pengene, og prisniveauet havde appelleret til de, der søgte en bolig med mulighed for at bygge om og ny-indrette. De relativt lave priser havde endvidere den effekt, forklarede én tilflytter, at man ikke havde følt sig bundet af det pres, der hviler på de, der køber dyrt. Her havde det været mere overskueligt, og tilflytteren havde haft en fornemmelse af, at han lettere kunne få pengene igen, hvis han på et tidspunkt blev nød til at flytte igen.

Nogle havde søgt og fundet boliger i relativ god stand, uden behov for istandsættelse, mens hovedparten havde fået indfriet en præference for at købe en bolig med henblik på istandsættelse.

De fleste af tilflytterne havde været i gang med større ombygningsarbejder, og disse istandsættelser blev overvejende gennemført som selvbyg, med venner og håndværkere som supplerende kræfter. Ingen havde haft interesse for at bygge et nyt hus. Dertil er der for mange ledige boliger i området, lød forklaringen.

Hvis man søger en bolig med herligheder, som havudsigt, koster det typisk 2-300.000 kr. oveni de normale huspriser, forklarede tilflytterne, men er man villig til at betale det, er også denne type huse i handel i området.

En af tilflytterne havde haft et krav om, at der var erhvervsret, men ikke erhvervspligt knyttet til ejendommen. Hun ville dermed sikre sig muligheden for at starte egen virksomhed. Det var lykkedes at finde en bolig, der kunne honorere dette krav i et område, hvor alle ejendomme var forsynet med denne rettighed.

Boligområdet – kvaliteter i nærmiljøet

Naboskab og etablering af sociale netværk i området, og forventninger dertil, havde spillet forskellige roller for tilflytterne.

Nogle havde ikke haft forventninger i den retning. En af tilflytterne nød fx, at der var en vis afstand til naboer. Hun følte sig dermed fredet fra andre i området og deres involvering i hendes liv. Hun lagde vægt på, at hun selv kunne bestemme hvornår og hvordan, hun skulle have kontakt med andre i området. I sin nuværende situation har hun ikke behov for nye venner, for-

klarede tilflytteren, som havde rigeligt at gøre med at pleje de netværk, hun havde, der hvor hun var flyttet fra.

Andre tilflyttere havde allerede relativt mange venner i området, før de flyttede. Flere havde blot været væk i en periode, og de havde umiddelbart fundet sammen med gamle venner og familie igen. Disse tilflyttere havde hurtigt været med igen, fordi vennerne kom forbi eller tog tilflytterne med til byfester og andet.

Endelig var der tilflyttere, der ikke kendte ret mange på forhånd, og for hvem mulighederne for at opnå gode naboskaber og sociale relationer, havde haft stor betydning, da de skulle vælge bolig. Nogle havde forsøgt at vurdere alderssammensætningen i de boligområder, hvor de så på bolig. Én tilflytter havde fravalgt nogle af byerne i området, fordi de var for tyndt befolkede. Det var sket ud fra en vurdering af, at man her var afhængig af, at kunne med de få, der boede i byen. At det kunne blive svært at begå sig og at opnå nye venskaber og netværk. Tilflytteren søgte derfor mod områdets lidt større samfund, hvor der ville være flere muligheder, når nye venskaber skulle opbygges.

En af tilflytterne fortalte, at det område hun oprindeligt kom fra var kendt for, at hvis man skulle sige noget om andre, skulle det være negativt. Sådan var der imidlertid ikke der, hvor hun nu var flyttet til i Salling. Her hilser folk på hinanden, og her taler man ikke negativt om de andre.

Beskæftigelse og pendling

Alle tilflytterne var i beskæftigelse. Nogle havde fundet arbejde i området, en del pendlede. En var lærer, en anden var social og sundhedsassistent og en tredje var ansat ved et statsligt kontor. De havde det til fælles, at de havde en kort eller mellemlang uddannelse, og det var deres vurdering, at de derved havde lettere ved at finde arbejde i området, sammenlignet med folk med lange videregående uddannelser. Alligevel var der flere, der pendlede til fx Thisted og Skive, men også længere væk som til Herning og Viborg.

Tilflytterne betragtede det i den forbindelse som en nødvendighed at have en bil. Durup og Glyngøre er imidlertid godt betjent med busser på ruten mellem Skive og Thisted, og det fungerer fint, forklarede én tilflytter, men kulturen er mest til biltransport. Flere havde oplevet, at deres udgifter til biltransport var steget efter flytningen. Flere havde haft glæde af de forhøjede transportfradrag, som trådte i kraft 1.1. 2004.

Vejnettet er godt, og det er ikke mangel på vejforbindelser, der afholder folk fra at flytte til området. Men trafiksikkerheden burde øges med flere rundkørsler, påpegede en af tilflytterne.

Ved at flytte til Morsø eller Sallingsund går de fleste ned i tempo, forklarede en af tilflytterne, men ingen af de interviewede havde direkte haft det som et mål med flytningen. Man går automatisk ned i tempo, men det er ikke et valg, det er snarere en livsstil, der er fælles for de fleste i området.

Nogle af dem, der kommer for at dyrke afstresningen, tilhører gruppen af relativt velstående på mellem 50 og 65 år, forklarede en tilflytter. De har råd til det, og køber eller opfører attraktivt beliggende huse.

Tilflytterne havde imidlertid indtryk af, at en del af de tilflyttere der kommer, står uden for arbejdsmarkedet. Nogle flytter ind i de dårlige lejeboliger. De er mere uønskede, og mange fastboende ser skævt til dem. Nogle af de mest forfaldne huse lejes således ud til folk, der er på flugt fra systemet, påpegede en tilflytter. De bor rodet, forklarede en anden, som også påpegede, at kommunerne burde gøre noget, fordi de forfaldne boliger skræmmer nye tilflyttere væk.

Tilflytterne mente at ungdomsuddannelserne, så som handelsskoler og gymnasier, socialuddannelser og landbrugsuddannelserne burde styrkes. Så man sikrede et bredere tilbud i lokalområdet for denne aldersgruppe. Flere ville på den måde kunne få en uddannelse, de kan bruge i området.

Fritid, foreninger og natur

Nogle af tilflytterne havde savnet en introduktion til foreninger i området. Information om borger- og idrætsforeninger og deres aktiviteter. Det skulle de lede efter, og det havde været svært, når man ikke kender nogen i området.

En af tilflytterne havde imidlertid fået en folder fra kommunen om områdets foreninger.

Tilflytterne påpegede, at fraværet af kulturelle tilbud i områder er en floskel. Det har ikke hold i virkeligheden, for udbuddet af kulturtilbud er her som alle andre steder. Der foregår meget lokalt, og i nogle tilfælde skal man blot køre efter tilbuddene. Gå i teateret i Nykøbing Mors eller køre til Skive. Og har man interesse for noget særligt, tager man turen til Århus eller København.

En tilflytter påpegede, at det i nogle sammenhænge var langt nemmere at deltage i kulturelle aktiviteter, og blive en del deraf, i de mindre samfund. Det var her hendes erfaring, at hvis man har ønsker til foreningerne, eller fx søger at starte en aktivitet, er det langt nemmere her, end i de store byer. Her kan men lettere komme til at kende de, der står for foreningerne, og dermed de der kan tage beslutninger i det regi.

Offentlig service

- Offentlig service fuldt på højde med andre steder
- Efterspørger større engagement i forhold til tilflyttere
- Behov for forskønnelse og fornyelse – og herunder en offentlig indsats
- Stor ros til processen 'Grib fremtiden'
- Frustration over uklarhed på hospitalsområdet.

Det var tilflytternes vurdering, at det kommunale serviceniveau er fuldt på højde med landet som helhed, men at det måske ikke var kendt i omverdenen. Det skal forstås på den måde, at der er en tendens til, at folk udefra tror, at området har en lavere grad af offentlig service end andre.

Som tidligere nævnt efterlyste nogle af tilflytterne en mere aktiv informationsaktivitet fra det offentlige side. Det ville både kunne hjælpe potentielle tilflyttere i en sonderende fase og give tilflyttere til en hurtige integration. Behovet for information angår de forskellige offentlige anliggender og tilbud (institutioner mv.), men også områdets foreninger og deres aktiviteter. En velkomstpakke med informationer blev foreslået - som et minimum, men også andre tiltag blev foreslået, blandt andet ud fra kendskabet til andre kommuners aktiviteter. En af tilflytterne refererede fx til et årligt musikarrangement i Skive, hvor tilflyttere blev inviteret til koncert, og hvor man i forbindelse med koncerten tilbød foreninger mv. at udstille og informere på små stande i forhallen til koncertsalen.

Tilflytterne mente således samstemmende, at kommunerne skulle blive bedre til at tage imod tilflyttere. Flere mente, at den nuværende modtagelse stod i stor kontrast til kommunernes bestræbelser på at få folk til at flytte til. De forklarede, at de havde været spændte på modtagelsen, men at den skuffede. Politikerne havde det ellers med at klage deres nød over de mange indpendlere, og når de nu var flyttet til, havde de forventet en større opbakning. De kaldte det i stedet for 'en flad fornemmelse'.

Det offentlige arrangement angår også byernes udstyr, veje, pladser og anlægs beskaffenhed. På det punkt var det nogle af tilflytternes vurdering, at andre kommuner er bedre til at holde den fysiske standard oppe, både på privat og kommunal side. Her blev der opfordret til, at det offentlige søger at fremme fornyelse og istandsættelse og samtidig søger at involvere borgerne i betydningen af at holde en høj standard. Det handler om investeringer, men også om det at kære sig om tingene. Efter devisen at forfald skræmmer potentielle tilflyttere væk.

En af tilflytterne, der var flyttet sammen med en beboer i området, var skuffet over sit første møde med de lokale myndigheder. De havde spurgt

om vedkommende boede på adressen eller ej, og hun havde forklaret, at hun endnu havde bopæl uden for kommunen, men agtede at flytte dertil i nær fremtid og melde flytning på folkeregisteret. Hun havde oplevet henvendelsen som en art dyneløfteri, havde følt sig krænket og ikke velkommen som ny borger i kommunen.

De af tilflytterne der havde behov for børnepasning, havde fået dette behov indfriet.

En af tilflytterne havde spurgt på kommunen om, hvordan hun skulle realisere nogle ideer, hun havde. Hun ønskede blandt andet at få forbindelse med andre kunstnere, og komme med på udstillinger.

Kommunen havde her henvist til processen 'Grib fremtiden', og dermed var det lykkedes tilflytteren at komme videre med sine ideer og opnå et samarbejde med andre. Hun omtalte det som en meget god måde at komme med i kommunens aktiviteter på.

Temaet i projektet 'Grib fremtiden', som involverede hele kommunen, havde netop handlet om, hvad man kan gøre for at få flere til at flytte til Sallingsund. Nogle børn havde i den sammenhæng foreslået, at man lavede en cykelsti, så man fik mere sikre skoleveje. Alle projekter var på den måde båret af borgernes ideer. Der var ofte tale om billige, men meget betydningsfulde projekter, forklarede tilflytteren, og det var de billige og originale ideer, der havde gjort en forskel, lød vurderingen.

I forbindelse med projektet 'Grib fremtiden' blev det også drøftet, om man skulle lave en række af de efterlyste velkomstinitiativer. Her var forslag fx: særlige arrangementer, blomster, eller en bog.

Projektet 'Grib fremtiden' førte siden til at Sallingsund blev årets by.

Det offentlige leverer også tjenester på det regionale niveau, og her blev sygehusdækningen diskuteret, og for flere tilflytterne havde netop områdets forsyning med hospitaler og fx afstanden til en skadestue været overvejet inden flytningen. Flere var usikre på, hvor langt man skal køre for at komme på sygehus eller skadestue. De var af det indtryk, at dækningen ikke var så god som mange andre steder, og at den var blevet væsentligt forringet i de senere år. Flere påpegede, at den udvikling var almindeligt kendt, og at det givet vis havde afholdt nogle fra at flytte til området.

Tilflytterne anbefalede, at der blev skabt en større grad af klarhed over hospitalsdækningen, og arbejdede for bedre transport til sygehusene og etablering af flere akuttjenester.

Som en af tilflytterne forklarede, er det op til Falckchaufførerne, hvor man blev kørt hen, om det er Viborg eller Thisted. Her har man selv lov til at vælge, forklarede han, hvis man altså huskede at sige det.

Sydfyn

Resultater fra interview med tilflyttere til Sydfyn

Mødet i Sydfyn fandt sted tirsdag den 24. august på Svendborg rådhus. Ud af 31 inviterede var der seks, der ønskede at deltage, hvoraf fire mødte op til fokusgruppeinterviewet. Ud over fokusgruppeinterviewet er der foretaget tre telefoninterview med tilflyttere til Ærø.

Omstændigheder og baggrund for flytningen

Interviewpersonerne beskrev overordnet deres tilflytning til Sydfyn i positive vendinger. Som baggrund for flytningen havde flere haft et ønske om afstressning og nærhed til familien, samt et generelt ønske om et mere tilbage trukket liv væk fra storbyerne. Flytningen var i flere tilfælde gennemført i forbindelse med et grundliggende skift i livet, enten som et led i karrieren eller i forbindelse med starten på et otium ovenpå et langt arbejdsliv. De generelt lave boligpriser gjorde det muligt at leve mindre stresset, idet én indkomst var nok til at forsørge familien.

For to af interviewpersonernes vedkommende havde de nået en alder, hvor de inden for de næste par år vil kunne trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet. Drømmen om et fredeligt liv, når de når pensionsalderen, blev her fremhævet som en vigtig årsag til flytningen. Ved at flytte til mere fredfyldte områder, kunne de langsomt etablere en ny tilværelse.

For en af interviewpersonerne udgjorde tilflytningen til området et 'sikkerhedsnet', idet hun var bange for at blive sagt op i den virksomhed, hun var ansat i, og i tilfælde af opsigelse ikke havde udsigt til et andet arbejde, der hvor hun boede. I hendes tilfælde var der større mulighed for at finde et nyt job i Svendborg end den by, hun hidtil både havde arbejdet og boet i. Hun oplevede naboernes modtagelse i byen som meget positiv og var således glad for beslutningen om at flytte.

Kendskabet til området forlods var meget forskelligt. Enkelte havde opnået et grundigt kendskab via ophold i sommerhus, nogle var opvokset i området, og andre igen havde set det som en udfordring at flytte til et område de intet kendskab havde til i forvejen.

Valg af bolig – udbud, kvalitet og beliggenhed

Deltagerne beskrev områdets boligudbud som bredt og varieret. Der er meget til salg og til lave priser og dermed meget at vælge imellem som almindelig tilflytter, forklarede en. De fleste boliger kræver en del istandsættelse, men der er også nyistandsatte og moderniserede boliger til salg. Boliger med havudsigt og andre særlige herligheder findes også.

Ejendomsmæglerne tager godt imod, de har en god service – og melder om stigende interesse for området.

Mange af de boliger, de interviewede havde set på, trængte til istandsættelse, og standarden blev her karakteriseret som lav. Boligerne i området er ikke dårligt vedligeholdte, men standarden er lav. Deltagerne var endvidere enige om, at jo længere væk man bevæger sig fra byerne, jo hyppigere ses huse i forfald, og hvor kvaliteten også er dalende. De mange forfaldne huse virker afskrækkende på nye tilflyttere og sælger ikke området som fortjent, mente en af tilflytterne. Nogle steder er der tale om de rene ruiner, hvor træerne gror op igennem taget.

En af tilflytterne var blevet overrasket over boligernes indretning og den stil de repræsenterer. Fx er der fortaget mange vinduesudskiftninger til plastik, og det er ikke noget, der tiltaler tilflytterne fra de større byer. De kommer for at få det oprindelige – de gamle vinduer fx, men opdager så at det ikke længere er så oprindeligt på landet. De kan ikke genkende bygningskulturen og bliver chokerede.

Flere mente, at de bedste boliger, der hvor der er et godt grundlag at modernisere på, efterhånden er blevet opkøbt og renoveret. Prisniveauet for de

De registerbaserede analyser viser, at tilflytningen til Sydfyn i 2001 var præget af:

- Positiv nettotilflytning, men færre end i 1992
- Tilflytning til landdistrikter
- Lidt flere unge og enlige end gennemsnittet
- Mange tilflyttere i servicebranche
- Mange flytter til lejebolig
- Mange i beskæftigelse
- Mange pendlere, især inden for service og fremstilling
- Relativt få er født i området

Interview med tilflyttere præget af:

- Svag relation til området
- Kendskab qua sommerhus og ferieophold
- Ønske om skift i livet – afstressning og nærhed til familie
- Et grundlæggende positivt tilvalg
- Stort udbud af boliger til lave priser, men nyistandsatte huse har relativt højt prisniveau
- Begrænset udbud af landsteder til salg
- Dårligt vedligeholdte boliger der afskrækker
- Nogen opdeling mellem tilflyttere og fastboere
- Positivt netværk og modtagelse qua skolen og børnehaven
- Negativ bykonkurrence og "landsbysammenhold"
- Begrænsede jobmuligheder er en hindring for tilflytning
- Ambivalent forhold til turismen
- Problem med efterlønnere der udføre arbejdet til lav løn
- For lidt fokus på de naturmæssige værdier
- Begrænset udbud af ungdomsklubber og fritidstilbud
- Sygehus/ hospitalsdækning er et centralt tema
- Behov for bedre information fra offentlige myndigheder
- Svært at få pasningsgaranti
- Savner et større engagement for tilflyttere

nyistandsatte boliger ligger relativt højt. For de huse, der ikke allerede er blevet opkøbt, er det nødvendigt med en god startkapital, idet de fleste boliger trænger til fornyelse og renovering.

For en tilflytter havde realiseringen af drømmen om et lille landsted været det drivende for tilflytningen. Vedkommende var flyttet til en ø i området, men her havde det ikke været nemt at finde den type bolig, fordi udbuddet er meget begrænset. I den forbindelse havde Internettet fungeret som vigtig informationskilde til boligudbuddet på øen, og det var til sidst lykkedes at finde et hus, hun beskrev som drømmeboligen.

En deltager med ønske om at flytte til samme ø havde også gjort sig disse erfaringer med Internettet. Han boede tidligere i en helt anden region af landet, men havde fået et job på øen. Hans eneste mulighed for at undersøge boligmarkedet forlods var således via Internettet, inden der blev etableret en egentlig kontakt til ejendomsmæglerne.

Begge tilflyttere var begejstrede for muligheden for at kunne undersøge boligmarkedet via Internettet, og de forklarede, at det havde lettet boligøgningen, især når det drejer sig om en af områdets øer. Når først huset er fundet, havde øens ejendomsmæglere været meget fleksible og imødekommende med hensyn til fremvisning og service, forklarede en ø-tilflytter.

Ingen af de interviewede boede til leje, men de fleste havde en opfattelse af, at det var svært at leje ud på grund af de mange billige ejerboliger, og en del lejeboliger stod tomme.

Med hensyn til byggemuligheder i områder med særlige herlighedsværdier var man ikke helt enige, men flere mente godt, man kunne udstykke og sælge attraktive grunde – uden at skade de nuværende naturværdier.

Boligområdet – kvaliteter i nærmiljøet

Deltagerne havde alle en oplevelse af, at der en vis opdeling mellem tilflyttere og fastboere. En af tilflytterne beskrev, hvordan hun havde oplevet, at de fastboende havde en distinktion mellem 'dem og os'. I deres øjne vil de altid være 'de nye', også selvom de har boet i området i 20 år.

Skolen fungerer i mange tilfælde som en vigtig formidler af kontakt, og megen integration sker da også gennem skolen. Således beskrev flere af tilflytterne, at de var blevet taget godt i mod, rent socialt, via skolen og børnehaven. Der blev de generelt mødt med venlige smil, og folk hilste. De beskrev, hvordan folk er engageret i skolens aktiviteter, og de mærkede en stor opbakning. Som tilflytter havde man her mulighed for at møde andre fra lokalbefolkningen.

Én konstaterede lidt resigneret, at man ikke lærer folk at kende, men man hilser og bliver accepteret.

En tilflytter, der var flyttet til Svendborg tilfælde, havde oplevet en anden modtagelse end de øvrige. Hun forklarede, hvordan hun tidligere havde oplevet en del sladder i den lille by, hun var flyttet fra. I Svendborg havde hun fået en meget fin modtagelse, og hun følte sig bedre tilpas uden nysgerrige naboers evindelige sladder. Hun følte sig mere fri i Svendborg.

Selvom deltagerne oplevede en opdeling mellem dem og de fastboerne, er det ikke noget der præger stemningen i området. Som tilflytter havde de alle en fornemmelse af, at selvom de er 'de nye,' bliver de accepteret, så længe de passer sig selv.

Til gengæld beskrev alle tilflytterne, hvordan de oplevede konkurrencen mellem forskellige byer som meget dominerende for området. Flere kunne fortælle historier om, at bykonkurrencen går ud over det lokale sammenhold. En tilflytter forklarede fx, hvordan flere i byen valgte at handle hos den 'dyre' købmand, fordi den 'billige' købmand kom fra en anden by, der ikke var velset hos byens lokalbefolkning.

Denne form for by- og økonkurrence blev beskrevet som problematisk for det generelle fællesskab, og stemningen virkede ikke imødekommende på tilflytterne. Som tilflytter havde de en fornemmelse af, at de skulle vælge side, og det er ofte svært at vide, hvad der er rigtig eller forkert at gøre.

En del af de, der flytter til området er arbejdsløse. De kommer fra de større byer og fylder meget i den lokale snak og presse. I området tager man godt imod, for her er der en rummelighed overfor folk med få ressourcer. Førtidspensionisterne giver imidlertid en økonomisk slagside, fordi kommunerne generelt er trængte og små. Her skal der en omfordeling til pointerede en tilflytter, hvis kommunerne i området skal få råd til at trække børnefamilier til. Problemet burde kunne løses med nationale omfordelinger, mente tilflytterne, for her er plads til alle, men ikke til den dårlige stemning, som den uretfærdige omtale af disse tilflyttere giver.

Beskæftigelse og pendling

Jobmulighederne havde vakt en del bekymring i forbindelse med tilflytningen. Dette til trods for, at alle deltagerne havde fundet arbejde i området, og for flere af tilflytterne var det netop et nyt job, der var årsagen til tilflytningen.

De der ikke var flyttet i forbindelse med jobbet havde haft mulighed for at tage deres job med sig eller pendle 'tilbage' til arbejdspladsen.

I ét tilfælde havde det voldt problemer for en tilflytter at finde arbejde. Han var flyttet til området for at starte egen virksomhed, men det havde været langt sværere end forventet. Hans erfaring var, at områdets mange folk på efterløn, stadig var meget erhvervsaktive. De repræsenterede alle brancher, arbejde billigt og sort, men udhulede grundlaget for den 'reelle arbejdsstyrke'. I hans tilfælde var det årsagen til, at det ikke var lykkedes at etablere sig som selvstændig, og han så sig nu nødsaget til at flytte fra området.

Der var enighed om, at motorvejen til Odense vil få betydning for området. De forklarede, hvordan det allerede nu var muligt at pendle til Odense, men at motorvejen vil kunne formindske transporttiden betydeligt. De var dog ikke alle enige om i hvilke henseender, motorvejen vil få betydning. Flere mente ikke, den vil skaffe flere arbejdspladser til området, men den vil gøre det muligt for flere at bosætte sig i området og arbejde i Odense. Flere mente, virkningerne af motorvejen mest af alt havde en mental betydning, hvor afstanden vil synes kortere. Nedsættelsen af pendlingstiden var også marginal, men afgørende.

Deltagerne havde en opfattelse af, at fjernarbejde kunne være en oplagt mulighed for bosætning i området. Men kendskabet til og brugen af fjernarbejde er ikke udbredt og er således endnu ikke en reel mulighed. Der var ingen af deltagerne, der selv benyttede sig af det.

Tilflytterne var ambivalente i deres holdning til turismen og eventuelle jobmuligheder inden for denne branche, og der blev sporet en vis skepsis over for at sætse udelukkende på turismen. Flere mente, man skulle passe på med at 'sælge sin sjæl' til turisterne, men flere tilkendegav samtidigt, at det på mange måder er turisterne, der holder liv i butikkerne og supermarkederne, og det blev værdsat.

Fritid, foreninger og natur

Deltagerne var enige om at naturen er den største herlighed ved området. De var alle betaget af områdets naturskønne omgivelser og flittige brugere af naturen og de rekreative områder. Et andet positivt træk, der blev nævnt, er den offentlige tilgængelighed, der gør det nemt at komme til naturen.

En tilflytter var lystsejler, og for ham var det vigtigt at bo tæt på vandet med gode muligheder for sejlsport. I den forbindelse blev Svendborg nævnt som forbillede til at facilitere sejlsporten. Han påpegede, at der mangler gode faciliteter på Langeland, hvor sejlsport ellers også er en oplagt mulighed.

Men trods de skønne naturomgivelser var deltagerne enige om, at der generelt er for lidt fokus på områdets naturmæssige værdier. En del tilflyttere var således uforstående over for de mange tiltag med nye boldbaner og ny stor biograf. De mente, at man i stedet skal udnytte de mange naturmæssige potentialer, der er i området, og som havde været den primære årsag til, at de havde valgt at flytte til området. Som tilflyttere havde de alle et indtryk af, at man i kommunerne havde svært ved at se områdets oprindelige værdier.

Man tilstræbte storbylignende tilstande og faciliteter, mens fx områdets enorme potentialer for vandsport og fritidssejls blev undervurderet. At mange af de, der søgte til området, netop søgte væk fra byen, og søgte at undgå dens mange tilbud. De ville ud og nyde naturen. Som en af tilflytterne formulerede det, så var han jo ikke kommet til området for at kunne gå i biografen – men fordi området rummer mulighed for stærke natur oplevelser og fred. Og at det er det, området skal konkurrere på, frem for de mere 'urbane' faciliteter, hvor man alligevel taber til de større byer.

Flere havde brugt områdets foreningsliv som en indgangsvinkel til at lære andre at kende i området. Man fandt dog udbudet noget begrænset, og en tilflytter med børn savnede især bedre tilbud til unge i form af fritids og ungdomsklubber.

Offentlig service

Sygehus- og hospitalsdækningen havde bekymret interviewpersonerne en del i forbindelse med flytningen. Tilflytterne havde en opfattelse af, at mange vælger at flytte væk fra området og nærmere områder, hvor hospitalsdækningen er bedre. Der var således blandt mødets deltagere en generel forespørgsel på lægehelikopter, der kan komme hurtigt rundt til de forskellige øer. De gav alle udtryk for frustration over usikkerheden om, hvordan og hvor godt, man er dækket.

Når det gælder det offentlige og tilflytternes møde med kommunen og amt, havde tilflytterne oplevet en form for passivitet fra kommunernes side for at få nye tilflyttere til området. Én forklarede, at det ikke var på grund af kommunernes indsats, at nogle valgte at flytte til området. "Når man flytter til Sydfyn skyldes det mere de høje huspriser i resten af landet," forklarede han.

Blandt deltagerne var et gennemgående ønske en bedre modtagelse fra kommunens side. Som tilflyttere havde de en opfattelse af, at kommunen til tider opfattede dem som en belastning frem for en økonomisk fordel.

Nogle af tilflytterne påpegede i den forbindelse, at man i højere grad skulle tilgodese børnefamilierne i kommunalt regi. Sikre, at der er nok institutionspladser, og at skolerne er gode. Det gavner børnefamilierne og kan trække dem til. Én tilflytter havde haft store problemer med pasningsordningen fra kommunens side og måtte ty til sort dagpleje.

Tilflytterne havde fuld forståelse for, at kommunerne i området var trængte, blandt andet på grund de mange på overførelsesindkomst, og derfor måtte skære ned på andre områder. Alligevel fandt man det uforståeligt, at man skar ned på de områder, der er afgørende for at folk flytter til området.

Deltagerne påpegede afslutningsvis, at de da godt var klar over, at de var flyttet til et yderområde, med de problemer der gælder her, men i deres øjne var der flere potentialer end problemer. En tilflytter forklarede, at mange var tilbøjelige til at viderebringe historier om, hvor dårligt det går, og hvor mange virksomheder der bliver nødt til at lukke. Den stemning, det giver, er helt unødigt deprimerende, og der var således enighed om, at behovet for at vende den negative stemning var stor. Som tilflytter var der masser af kvaliteter at glæde sig over, og ikke behov for mismod.

Lolland-Falster

Resultater fra interview med tilflyttere til Lolland-Falster

Mødet på Lolland-Falster fandt sted onsdag den 1. september på rådhuset i Maribo Kommune. Ud af 23 inviterede var der ni, der ønskede at deltage, hvoraf de syv mødte op til fokusgruppeinterviewet. Af de fremmødte var der tre mænd og fire kvinder i aldersgruppen fra 40 til 62 år. Interviewpersonerne repræsenterede forskellige kommuner på Lolland-Falster.

Opfattelse af flytningen til Lolland Falster

Interviewpersonerne havde et meget forskelligt udgangspunkt for flytningen. Der var således både de, der var flyttet på grund af skift i livscyklus (pension, skilsmisse, generationsskifte), jobskifte og en enkelt, der havde foretaget en 'justerings-flytning'.

I gruppen af interviewede havde man to typer relationer til Lolland-Falster: Enten kendte man ikke meget til området før flytningen, eller også havde man tidligere boet i området eller var født der.

Flere af de interviewede kendte således relativt lidt til området forlods, og enkelte havde fx aldrig været der, før det blev aktuelt med flytningen. For en af de tilflyttede i denne gruppe havde en udsendelse i TV haft en afgørende betydning. I ét tilfælde var flytningen foretaget i forbindelse med jobskifte. Manden i familien fik tilbudt om en ledende stilling, og var flyttet til området et halvt år forud for resten af familien.

For flere af tilflytterne, der kom fra en anden egn var det kommet bag på deres familie og venner, at de havde valgt at flytte til Lolland-Falster. De havde ikke megen forståelse for valget, men blandt vennerne havde det også været kendetegnende, at de heller ikke kendte området. Flere havde således en forventning om, at området var fladt og kedeligt uden kvaliteter. Fordomme, der siden var blevet afkræftet, når de først havde været på besøg.

Enkelte af de interviewede havde stærkere relationer til området, fx qua opvækst og familie: to flyttede internt i området, og én vendte tilbage efter at have boet en lang årrække forskellige steder uden for området. I dette tilfælde var bylivet blevet for trængt, og drømmen om fred og ro, samt afstand til naboer, var det afgørende for tilflytningen til Lolland-Falster.

De tilflyttede betegnede overvejende flytningen til Lolland-Falster som et positivt tilvalg. De omtalte beslutningen om flytningen, som noget de havde fortaget ud fra et ønske om et bevidst skifte i livet. De naturmæssige herligheder og de billige boliger havde tiltrukket dem, med henblik på at sikre deres otium som pensionister, eller i forbindelse med ønsket om en mere rolig tilværelse og en mindre stresset hverdag. I et tilfælde var flytningen betinget af et arbejdsskifte, men også her blev flytningen omtalt positivt. Vedkommende var især overrasket over de naturmæssige kvaliteter – om end omgangsformerne og serviceniveauet på nogle punkter havde skuffet.

Flere pointerede, at der lå en økonomiske frihed i de lave boligudgifter, hvilket havde været et stærkt incitament for beslutningen om at flytte. Det samme gjaldt mulighederne for at flytte fra (forstædernes) 'tætte byområder' til et område med frisk luft og stor afstand til naboer. På Lolland-Falster skal man kunne 'være alene', som en af de tilbagevendte udtrykte det og forklarede: "Her er der langt til selskab, naboer og større folkemængder. Det afskrækker nogle, mens andre tiltrækkes". Han mente, at dette forhold i nogle tilfælde kan få folk til at flytte igen.

Valg af bolig – udbud, kvalitet og beliggenhed

Generelt oplevede tilflytterne, at der er langt mellem de gode boliger. For hvert istandsat hus, møder man ca. 20 huse i dårlig stand, forklarede en af de interviewede. Det blev i denne sammenhæng beskrevet, hvordan hele

De registerbaserede analyser viser, at tilflytningen til Lolland-Falster i 2001 var præget af:

- Positiv nettotilflytning
- Kommer fra hovedstadsområdet og Sydsjælland – pendling retur
- Især "par" og "par med børn"
- Mange uden arbejde
- Pendlere arbejder især inden for handel og private serviceerhverv
- Mange flytter til private udlejningsboliger, og de ældste og de ringeste boliger
- Relativt få tilflyttere er født i området

Interview med tilflyttere præget af:

- Generel tilfredshed – uanset årsag til flytning
- Ønske om økonomisk frihed, fred og frisk luft
- En vis uvidenhed om området
- Beslutning mødt med forundring fra venner og familieside
- To typer af tilflyttere:
 - med meget begrænset kendskab til området, herunder naturværdier
 - med stærke relationer til området
- Bredt spekter af årsager til flytningen: familiære udfordringer, jobskifte, otium, afstresning
- Bredt boligtilbud – en del forfald
- Vanskeligt at blive optaget i lokalsamfundet
- Behov for organisering af fjernarbejde og bedre pendlingsmuligheder
- Ønsker om bedre modtagelse og en mere positiv stemning

landsbyer ligger forfaldne og ubeboet hen. En tilflytter med børn opfattede ikke disse ubeboede områder som særligt børnevenlige.

Tilflytterne var dog enige om, at det er muligt at finde boliger med god beliggenhed og som er istandsatte. En af interviewpersonerne, der havde boet i området gennem længere tid, mente da også, at boligstandarden generelt er blevet bedre inden for de sidste par år. Men selv på de nyistandsatte huse er prisen stadig til at betale, sammenlignet med Københavnsområdet.

Af de tilflyttere, der lige var kommet til området, var der en positiv indstilling til selv at 'tage fat' og sætte i stand, og tilflytterne beskrev deres køb af hus som et livsprojekt, hvor huset kan bygges om og sættes i stand mange år frem. Den overvejende ringe standard er således ikke noget, der bekymrede tilflytterne, og de billige huspriser gør det muligt at finansiere en istandsættelse. Endnu en fordel der blev lagt væk på blandt deltagerne. Det blev nævnt, at der i området er et stort udbud af billige lokale håndværker, der gør ombygningen mere overskuelig.

Nogle af interviewpersonerne mente, at faren for ikke at kunne sælge sin bolig igen – om nødvendigt – kunne afholde folk fra at flytte til Lolland-Falster.

En af tilflytterne berettede om, at de billige boligpriser endvidere fik en del til at flytte til Lolland-Falster for at realisere drømmen om at drive et hobbylandbrug, men at mange af disse ikke magter opgaven. Én kendte til eksempler på vanrøgt af dyr som følge af uvidenhed og manglende tid/interesse for det at passe et mindre dyrehold, i kombination med et almindeligt job. Øget pendlingstid havde lagt beslag på det overskud, der skulle drive hobbylandbruget.

Interviewpersonerne boede alle i ejerboliger, men mente, at der var et rigt udbud af lejeboliger. De var dog enige om, at i de fleste situationer er det billigere at købe end at leje; hvis man ellers har penge.

Interviewpersonerne var af den opfattelse, at der blev spekuleret en del i udlejning af dårlige boliger til kunstigt høje lejer. Man mente, at disse boliger udbydes til folk med få ressourcer, der ender med at fastlåse beboerne i en magtesløs situation.

Det var en generel opfattelse hos tilflytterne, at de billige huse i mange tilfælde tiltrækker socialt svage, der i mangel af økonomisk overskud ikke har mulighed for at sætte husene i stand, hvorved forfaldet fortsætter. En situation de var lidt forbeholdne overfor.

Boligområdet og beboersammensætningen - kvaliteter i nærmiljøet

Som tilflytter til Lolland-Falster havde interviewpersonerne oplevet en vis opdeling mellem tilflyttere og fastboere. De lokale karakteriseredes som indesluttede og svære at komme i kontakt med, og mange holder sig for sig selv.

En af interviewpersonerne, der havde boet i området gennem længere tid, forklarede, at denne form for ensomhed, også havde positive sider. Han nød stilheden og det at kunne være alene uden nysgerrige naboer, der 'lige kommer forbi'. I modsætning til de andre tilflyttere, oplevede han det ikke som uvenligt og indesluttet, for han mente, at 'sådan var stemningen bare på Lolland-Falster'. Han beskrev det som en balancegang mellem et socialt liv via blandt andet foreningslivet og en ensomhed, hvor mange holder sig for sig selv. Han forklarede videre, at dette kunne være en årsag til, at nogle vælger at flytte fra området - formentlig tilbage til mere befolkede områder.

Der var således både positive og dårlige erfaringer med at blive optaget i lokalmiljøet, og der er flere af interviewpersonerne, der stadig ikke kender ret mange i området. Der var enighed om, at man som tilflytter selv skal gøre meget for at komme med i lokalmiljøet.

Hvad der overraskede positivt, var den høje grad af kulturelt og socialt engagement samt aktivitet. I denne forbindelse var lokalavisen et vigtigt medie til at formidle lokale arrangementer. Den korte vej til København blev også nævnt som en fordel for de tilflyttere, der ellers ville savne byen og dens

kulturelle tilbud. Alene bevidstheden om den korte afstand til Københavns kulturliv har betydning for mange, selvom de måske ikke gør brug af det, mente man.

Der var til mødet en vis enighed om, at det er lettere at blive integreret via diverse bekendtskaber, familie- eller arbejdsrelationer. De af interviewpersonerne der har boet i området gennem længere tid oplevede således ikke samme form for lukkethed som tilflytterne, der ingen relationer havde til området.

En af interviewpersonerne, der har boet i området i ca. 20 år, berettede om, hvordan hun gennem sit arbejde har lært lokalbefolkningen at kende. Det er hendes erfaring, at integrationen i lokalområdet sker qua ens position på arbejdsmarkedet.

Flere mente, at mange forholder sig kritisk til tilflyttere. Det skyldes formentlig historier om, hvor mange førtidspensionister, der kommer fra de større bysamfund. Man undgår at hilse og tale med de nye.

En af tilflytterne, der kom fra et mindre bysamfund havde på Lolland-Falster er stødt på socialt belastede miljøer, hun betegnede som 'hårde miljøer'.

Endvidere var hun som mor, blevet overrasket over hvordan situationen i børnenes skole i nogle tilfælde var præget af mange familier med et lavt overskud. Hun forklarede, at integration gennem skolen ikke altid var mulig, fordi nogle forældre ikke har ressourcer til at bakke op om børnenes aktiviteter.

Beskæftigelse og pendling

Jobmulighederne udgjorde en nøglefaktor hos deltagerne forud for beslutningen om at flytte, og alle deltagerne har fundet arbejde, om end det i nogle tilfælde ikke var drømmejobbet. Flere pendler ud fra området for at arbejde, nogle pendler til Vordingborg, og i ét tilfælde pendler vedkommende dagligt til København. Det var den generelle holdning, at de begrænsede jobmuligheder er en hindring for tilflytning og den hyppigste årsag til fraflytning, derfor er de, der 'står af' arbejdsmarkedet også dominerende i området.

En af tilflytterne havde – til sin egen overraskelse – fået arbejde umiddelbart efter hun var flyttet til området.

En af interviewpersonerne, der havde boet i området hele sit liv, påpegede et problem for lokalmiljøer med pendlere helt nede fra den sydlige del af Lolland. Han havde erfaring med, at det splitter lokalmiljøet når alle arbejder i stor afstand fra boligen.

Fjernarbejde blev af flere betragtet som en god mulighed for at få flere tilflyttere til området, man at det at svært at få et fjenarbejde, hvis man ikke selv har det med, eller har tæt kontakt til virksomheder med de behov.

Et andet eksempel, der blev nævnt, der ville hjælpe på jobsituationen i området er udviklingen af arbejdspladser til højtuddannede. Tilflytterne havde en oplevelse af, at de få jobtilbud der er, primært henvender sig til folk med kortere uddannelser, og der er en generel mangel på jobtilbud til højtuddannede. Udflytning af statslige institutioner blev nævnt som en mulighed for at tiltrække flere højtuddannede til området.

En af tilflytterne påpegede, at Lolland i togmæssigt er koblet af nettet, mens Falstersiden er noget bedre betjent. Han mente, at det især er et problem for ufaglærte arbejdere, der møder tidligt på arbejde. Som situationen er nu, har de ikke mulighed for at pendle med toget mod København, fordi afgangene er få og sene, og rejsetiden lang. Problemet er størst mellem Nakskov og Nykøbing. En hurtigere og mere frekvent forbindelse fra Lolland vil således gøre det lettere at pendle fra området. Som situationen er nu, er bilen en forudsætning for både at bo og arbejde på Lolland-Falster.

Vedrørende muligheden for at få flere turister til området, blev Tyskland nævnt som et uudnyttet potentiale.

Nogle havde i den forbindelse positive forventninger til en kommende forbindelse over Femern bælt, både i forhold til turisme og jobudvikling. Andre mente derimod ikke, det ville kunne forbedre jobsituationen. Med en direkte

forbindelse fra København til Tyskland ville Lolland-Falster forsvinde helt fra danmarkskortet.

Fritid, foreninger og natur

Tilflytterne med svagt kendskab til Lolland-Falster var blevet positivt overraskede over de naturmæssige herligheder, som de gør flittigt brug af. De havde opdaget, at deres og andres opfattelse af landskabet som helt fladt og 'kedeligt' var fordomme. De er derfor kun blevet positivt overraskede over det kuperede terræn og smukke natur.

De mange fordomme vidner om et meget begrænset kendskab til området, og det mener tilflytterne generelt præger situationen: omverdenen kender ikke Lolland-Falsters naturmæssige fortræffeligheder og generelt lunere klima i forhold til resten af landet. En af tilflytterne nævnte i den forbindelse vindyrkning som et positivt særkende for området, som mange ikke er bekendte med.

På fritidssiden blev Tyskland igen nævnt som et oplagt udflugtsmål, der blev værdsat højt af flere tilflyttere.

Udbuddet af butikker/privat service havde skuffet en del, og det samme havde butiksudbuddet. Mange af tilflytterne havde oplevelser med korte og uflexible åbningstider. Lukketider de ikke er stødt på andre steder i landet. Én fortalte, hvordan hun enkelte gange var kommet et par minutter i lukketid for at handle, og så ikke var blevet lukket ind. En lukketid hun opfattede som ikke særlig venlig og imødekommende.

Området rummer et rigt udbud af foreninger, og tilflytterne havde en generel interesse i foreningslivet. Der var under mødet en enighed om, at foreningslivet var en god mulighed for at lære lokalbefolkningen at kende og blive en del af fællesskabet.

En af tilflytterne havde endvidere positive erfaringer med den lokale kirke som samlingssted for kulturelle arrangementer og socialt samvær. I dette tilfælde er det præsten, der har rollen som formidler af kulturelle arrangementer, og han er dermed en vigtig kilde til at møde de andre beboere i området.

Andre tilflyttere havde oplevet, at noget foreningsliv var præget af socialt belastede børn, der ikke bakkes op af deres forældre. Foreningslivet havde her ikke haft så integrerende effekt som forventet, hverken for forældre eller børn.

Offentlig service

Interviewpersonerne betegnede generelt det kommunale informationsniveau som lavt. Blandt tilflytterne var der en del skuffelse over ikke at være budt velkommen af kommunen. De følte sig ikke velkomne og som en af dem udtrykte det, så ville noget så enkelt som et skilt, der byder velkommen til Lolland, virke positivt.

De interviewpersoner, der havde boet i området gennem længere tid, delte til dels tilflytternes oplevelse af den offentlige service. En havde haft problemer med udbetaling af børnepenge og flere af dem måtte vente i længere tid førend de fik tilsendt deres sygesikringskort.

Fælles for interviewpersonerne er de gode erfaringer med sygehuset og lægerne i området, men samtidig en vis bekymring for yderligere nedskæringer på området. De fandt det problemfyldt, hvis sygehusdækningen forringes, og man skal helt til hospitalet i Næstved.

Til mødet var der et generelt fokus på en noget mat stemning, der præger området; både økonomisk og socialt. Tilflytterne oplevede den som problematisk, men var enige om, det ikke er op til den enkelte at 'vende stemningen'. Det kræver det offentliges medvirken. I denne sammenhæng blev medierne blandt andet nævnt som vigtig kilde til at videreformidle områdets kvaliteter i stedet for udelukkende at fokusere på problemerne.

Bornholm blev nævnt som positivt forbillede, der som område formår at profilere øens herligheder og naturmæssige kvaliteter på en positiv måde.

Vendsyssel

Resultater fra interview med tilflyttere til Vendsyssel

Mødet i Nordjylland fandt sted onsdag den 29. september hos Vendsyssel Udviklingsråd, i Hjørring. I alt var der inviteret 31 tilflyttere - 11 deltog i interviewet.

Omstændigheder og baggrund for flytningen

På mødet i Nordjylland deltog tilflyttere i forskellige aldre og familiesituationer. Der var både personer, der havde flyttet med henblik på at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet, og andre der var netop flyttet med henblik på at gøre karriere. Nogle var lige gået fra deres kærester, andre lige fundet sammen med en ny, nogle havde børn, og andre igen ville nyde deres otium i ro og mag i naturskønne omgivelser.

For tilflytterne var det således overvejende ændringer i familieforholdene, der havde været den grundliggende årsag til flytningen. Der var blandt andet flere, der havde fundet en kæreste, der allerede boede i området. For andre var det en skilsmisse eller familieforøgelse, der lå forud for flytningen.

For familier med børn var det typisk muligheden for at bo i et større hus, end det de kom fra, der var det afgørende. De generelt lave huspriser havde gjort det muligt at købe et hus, hvor man samtidig ikke var afhængig af to indkomster. Dette havde især været vigtigt i de tilfælde, hvor tilflytterne ikke havde mulighed for at 'tage deres job med sig,' men skulle finde job i lokalområdet. De begrænsede jobmuligheder havde mange gange været en situation, der var blevet taget højde for inden flytningen.

Alle interviewpersonerne havde enten familierelationer i nærheden eller kendskab til området via ferieophold. Der var således flere der gav udtryk for et ønske om at komme nærmere familien. Men også de naturmæssige herligheder havde været afgørende. Flere af interviewpersonerne ytrede således stor tilfredshed med at bo ved vandet, hvilket også havde været den primære årsag til flytningen.

At flytte til Nordjylland, var en dejlig oplevelse for alle. Flere havde fundet deres drømmehus, og de naturmæssige herligheder havde overrasket positivt.

Tilflytterne var generelt blevet mødt med en vis form for uvidenhed blandt venner og familie om området og dets kvaliteter. Flere var blevet mødt med spørgsmål og uforståenhed over for beslutningen. En tilflytter forklarede, at han var glad for, at han havde et godt jobtilbud som undskyldning for at flytte. Det kunne hans omgivelser bedre forholde sig til. Tilflytterne var gennemgående blevet mødt med bekymring for det at bo på landet og ensomheden. En ensomhed de som tilflyttere ikke kendte noget til, når først de boede i området.

Valg af bolig – udbud, kvalitet og beliggenhed

Kravene til boligen var meget forskellige, alt efter deltagernes familiesituation, men der var en gennemgående tilfredshed med udbuddet af boliger. Der var således både dem, der havde ønsker om at bo langt ude på landet, og dem der ønskede at bo inde i byen. Andre igen havde valgt en blanding, hvor de boede på landet, men med relativ kort adgang til by og jobbet.

Den generelle standard på boliger blev beskrevet som meget fin, og ingen havde købt et hus, der skulle totalrenoveres. De tilfælde, hvor ombygninger havde fundet sted, skyldtes det familiens specifikke ønsker og i mindre grad behovet for forbedringer af husets stand.

Huspriserne blev beskrevet som relativt høje. En tilflytter fortalte, hvordan huspriserne følger kravene. I hans tilfælde havde det således været nødvendigt at gå på kompromis med husets størrelse og standard i forhold til deres oprindelige boligdrømme.

De registerbaserede analyser viser, at tilflytningen til Vendsyssel i 2001 var præget af:

- Svag negativ nettotilflytning og lav mobilitet
- Søgning mod landdistrikterne og fra byerne
- Mange par
- Relativt mange i beskæftigelse, og især med fremstillingsvirksomhed
- Tilflytning til nyere boliger og hu almene

Interview med tilflyttere præget af:

- Stor tilfredshed og positivitet omkring flytningen
- Mange med ønsker om at "vende tilbage" til netværk og familie
- Varieret udbud af boliger mht. størrelse, beliggenhed og stand
- Gennemgående høje priser - prisen følger husets stand
- Markedet for lejeboliger rummer mange muligheder, og servicen er god
- Lokalsamfundet tager godt imod
- Vigtigt som tilflytter at vide hvordan man skal "opføre" sig
- Foreningslivet og sammenholdet er stærkt – når man kommer med
- Beskæftigelsesmulighed største bekymring inden flytningen
- Mange pendler til Ålborg for at arbejde
- Savner bedre muligheder for arbejdsløse og ufaglærte
- En bil er en nødvendighed for at kunne arbejde i området
- Stor begejstring for naturen, der rummer mange oplevelser
- Nemt for børnefamilier af benytte de naturmæssige herligheder
- Generel efterspørgsel på informationer ved tilflytning

Andre havde selv bygget deres huse på nogle nyudstykkede ejendomme, ejet af kommunen. I disse tilfælde var det drømmen om at bygge sit eget hus der blev realiseret.

Nogle så lejeboligen som den ideelle løsning i forhold til deres boligpræferencer, enten i form af lejlighed eller parcelhus. Enkelte havde valgt at bo til leje, indtil de fandt det rette hus. Andre lejere havde fundet et nedlagt landbrug med et tilhørende stykke jord til, der gav familien mulighed for at have lidt husdyr.

Også i forhold til lejeboliger blev boligudbuddet beskrevet som varieret med rig mulighed for at finde en god bolig, også inden for kort tid.

Kvaliteten på lejeboliger blev også kommenteret i positive vendinger, og man havde en generel opfattelse af, at boliger blev revet ned, hvis standen var for dårlig. Man mente, at mange lejeboliger står tomme, fordi det i mange tilfælde bedre kan betale sig at købe fremfor at leje.

Boligområdet og beboersammensætningen – kvaliteter i nærmiljøet

Flere af deltagerne var faldet godt til i lokalsamfundet. Én tilflytter sammenlignede området med Sønderjylland og mente, at folk i Nordjylland var mere åbne og imødekommende. Én tilflytter beskrev, hvordan hun oplevede den lokale 'sladder' som meget positiv, for det er en måde, man beskytter hinanden på og holder øje med, om man har det godt, forklarede hun. Selvom hun var ny i området, følte hun sig således aldrig alene.

Oplevelsen af integrationen i lokalmiljøet var i midlertidigt meget forskellig blandt interviewpersonerne. Der var både tilflyttere, der beskrev, hvordan de var blevet modtaget meget positivt, hvor naboen var kommet med blomster, og alle hilste på dem. Andre havde oplevet, hvordan man som tilflytter var tvunget til at holde 'lav profil', før man blev 'godkendt' af naboerne.

En tilflytter fortalte i den forbindelse, hvordan han har erfaringer med, at man som ny i byen ikke skal slå for meget ud med armene, og tro man kan det hele. Man bliver nødt til at gå stille med dørene indtil naboerne har vænnet sig til en. Som han beskrev det "Man skal yde, før man kan nyde". Men når man først er blevet accepteret, så er lokalsammenholdet stærkt og vel-fungerende, forklarede han videre.

En intern flytter fortalte ved samme lejlighed, at han havde oplevet problemer med naboerne i forbindelse med ombygningen af sit hus. Han havde et indtryk af, at hans naboer var utilfredse, fordi han har bygget for meget om på huset. De har ikke haft tid til at vænne sig til ham og forandringerne. Dette har resulteret i, at naboerne har anmeldt ham til kommunen for at etablere en ny indkørsel til ejendommen. Han er selv yngre, hvorimod huset ligger i et område med mange pensionister. En faktor der ikke gør det nemt for ham, at integrere sig med naboerne, føler han.

Andre tilflyttere fortalte, at de ikke har haft noget nævneværdigt behov for at blive optaget i lokalmiljøet. En tilflytter fortalte, hvordan de har valgt at holde sig meget for sig selv og bruger naturen meget. I deres tilfælde har der ikke været problemer med nysgerrige naboer eller lukkede sammenhold.

Der var generel enighed om, at foreningslivet byder på mange tilbud, og integration herigennem er givtig. I de tilfælde hvor en af parterne i hustanden har haft relationer og netværk i området forlods, er integrationen også gået hurtigere. En tilflytter beskriver blandt andet, at det er via mandens netværk, at hun er faldet til og blevet modtaget positivt.

Men ikke kun foreningslivet integrerer. Flere har erfaringer med, at man gennem arbejdet har mulighed for at lære lokalbefolkningen at kende. En tilflytter fortæller blandt andet, at hans kone er sygeplejerske og derigennem møder mange mennesker. I hendes tilfælde er det gået hurtigere med at lære folk at kende end for ham selv, der dagligt pendler til Ålborg for at arbejde.

Skolen bliver også nævnt som en god indgangsvinkel til lokalbefolkningen og integration.

Beskæftigelse og pendling

Beskæftigelsesmulighederne havde ofte udgjort den største bekymring i forbindelse med flytningen. Flere af tilflytterne havde dog allerede fundet arbejde i nærheden af deres nye bolig. I de tilfælde hvor det ikke har været muligt at finde job i området, har mange valgt at pendle til Ålborg og omegn for at arbejde.

En tilflytter fortæller i den sammenhæng, at hun ser det som noget positivt, at hun har langt til arbejde. Så føler hun, hun kan slappe mere af, når hun har fri, og hun er ikke bekymret for, om de kalder hende ekstraordinært på arbejde. Hun savner dog adgang til bredbånd, hvilket ikke er muligt at få installeret, idet de bor så langt ude på landet.

Flere fortæller, at det i Skagen ikke har været muligt at finde et arbejde, hvor man kan bruge pædagoguddannelsen. En tilflytter i Skagensområdet har derfor måttet skifte branche og arbejder nu i hjemmeplejen, et område hvor der er rigeligt med jobtilbud.

Konkurrencen fra Midtjylland var en stor hindring for videre jobudvikling, hvilket også var årsag til, at mange værfte i Nordjylland var lukket ned inden for de seneste år. Generelt mente tilflytterne, at manglen på arbejdspladser var det største problem for områdets videre udvikling. Specielt som ufaglært var jobmulighederne meget begrænsede. Andre havde indtryk af, at jobtilbudene inden for kvindefagene var det største problem.

Der var et gennemgående ønske om at satse mere på uddannelse samt få virksomheder fra København og andre vækstområder til at etablere sig i området.

En tilflytter oplevede blandet andet, at det specielt er videnserhverv, der er mangel på, og det er vigtigt at få skabt flere muligheder for iværksættere til at starte egen virksomhed. Blandt andet savnede hun en platform for formidling af kvalifikationer og arbejdskraft. Hun mente, der lå en masse ressourcer gemt i området, som ikke blev udnyttet.

En tilflytter savnede et større engagement og en bedre organisering af arbejdsløse. Man havde tidligere haft gode erfaringer med at samle de arbejdsløse i grupper, men det initiativ var nu blevet nedlagt, hvilket han mente var et stort problem.

Der var generelt enighed om, at det var nødvendigt at have bil for at kunne bevæge sig rundt. At bruge offentlig transport til og fra arbejde var ikke en mulighed, fordi afgangene sjældent passede med arbejdstiderne. Derudover var det mere økonomisk rentabelt at køre i bil end tog og bus. En familiefar fortalte, at det i hans tilfælde havde været vigtigt, at han kunne garantere sine teenagerbørn, at de kunne blive hentet og bragt til deres forskellige aktiviteter, før de flyttede. Det havde således været nødvendigt at købe en bil til formålet, og familien havde accepteret den ekstra tid de brugte på transport.

Fritid, foreninger og natur

Naturen var et forhold de alle var meget begejstrede for. En tilflytter beskrev blandt andet, hvordan hun nyder at mærke årstidernes skiften, der synes meget stærkere på landet, hvor hun nu bor. En anden fortalte, at han er så glad for de naturmæssige herligheder, at han ikke ønsker, at andre skal flytte derop.

Alle bruger de naturen flittigt, både familier med mindre børn, og aldrende ægtepar.

Børnefamilierne har generelt gode erfaringer med naturen og savner ingen yderligere tilgængelighed. Flere vægter det højt, at børnene kan løbe frit, og oplever det som meget trygt. Både med hensyn til at færdes i naturen og lokalmiljøet.

Andre havde oplevet en stigende interesse fra vennernes side for at komme på besøg, især i sommerperioden. De havde aldrig haft så mange gæster som nu, hvor de bor tæt på vandet i naturskønne omgivelser.

En tilflytter udtrykker det således: "Jeg føler mig privilegeret".

Offentlig service

Flere af tilflytterne var blevet modtaget godt af kommunen. Flere havde indtryk af, at den positive modtagelse først og fremmest skyldes en øget skatteindtægt for kommunen. Ellers var stemningen blandet med hensyn til det kommunale serviceniveau.

Flere savnede som tilflyttere hjælp til bosætningen. Mange savnede blandt andet bedre formidling af oplysninger om lokalområdet.

Andre var blevet budt velkommen med lokalguide og gratis fribilletter til offentlige anlæg som fx svømmehal, og var således meget begejstrede for kommunen. Dette var dog ikke alle. Én tilflytter fortalte, at han både i Århus og København havde fået tilsendt fribilletter. Denne gang havde han fået tilsendt et skattekort.

En række af landets geografiske yderområder har svært ved at følge med væksten i resten af landet. I denne rapport fremlægges resultaterne af en undersøgelse af hvem, der flytter til områderne samt en beskrivelse af tilflytternes motiver og bevæggrunde for flytningen. Undersøgelsen, der bygger på både interview og registerdata, er foretaget i 45 kommuner i yderområderne. Gennem en række anbefalinger er det målet at give inspiration og input til lokale strategier, for at fastholde og tiltrække nye beboere til disse områder.

1. udgave, 2005
ISBN 87-563-1223-7